

148040

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**İLKÖĞRETİM II. KADEMEDE
MÜZE EĞİTİMİNİN ÖNEMİ ÜZERİNE ARAŞTIRMA
(BURSA ÖRNEĞİNDE)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Yard. Doç Dr. Bedri YALMAN**

148040

Tuğba GÜRKAN

BURSA 2004

TC.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tuğba GÜRKAN'a ait "İlköğretim II. Kademedeki Müze Eğitiminin Önemi Üzerine Araştırma (Bursa Örneğinde)" adlı çalışma, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim, Resim-iş Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza
Başkan
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza
Üye (Danışman)
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza
Üye
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza
Üye
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza
Üye
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza
Üye
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

ÖZET

Bu araştırma, İlköğretim II. kademe öğrencilerinin müzelerle ilgili genel bilgilerini, müzelere bakış açılarını belirlemek ve müze eğitiminin sanat eğitimine etkilerini saptamak üzere hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında, İlköğretimden mezun olma aşamasına gelmiş öğrencilerin müze eğitimi ile ilgili bilgilerini ölçme amacı ile Bursa ili merkez üç ilçeden (Osmangazi, Nilüfer, Yıldırım) ikişer okul olmak üzere toplam 6 okulun 8. sınıflarından birer şube öğrencilerine anket uygulaması yapılmıştır. Ankete katılan öğrenci sayısı 178'dir.

Bunun yanı sıra Müze eğitiminin sanat eğitimine katkılarını belirlemek amacıyla da Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu 7/A sınıfı öğrencileri ile 3 hafta süren bir ders uygulaması yapılmıştır. 20 kişiden oluşan sınıf, sistematik örneklem yoluyla çift ve tek numaralı öğrenciler olmak üzere iki ayrı gruba bölünerek, İlköğretim Resim-iş Eğitimi dersi müfredat programından seçilen "Artık Malzemelerle Yüzey Düzenlemesi" konusu; bir grupla müze gezisi yoluyla, diğer grupla da sınıf ortamında ve teorik anlatım yöntemiyle işlenmiştir ve iki grup arasında fark olup olmadığı belirlenmiştir.

Elde edilen verilerle aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun müzelerle ilgili genel bilgileri yeterli düzeydedir.
2. Öğrencilerin % 94'ü daha önce müzeye gitmiş, fakat bu ziyaretlerin çoğu okul tarafından sağlanmıştır. Birçok öğrenci de eğitim yaşantısı boyunca sadece bir kez okul gezisiyle müzeye gitmiştir.
3. Öğrenciler müzelere genelde zaman yetersizliğinden dolayı gidememektedirler ve müzelere gitme sıklıkları düzenli olmayıp ortalama 3-4 yılda bir defadır.
4. Sanat eğitimi derslerinde müzelerin kullanımı büyük önem taşımakta, müze gezisi yoluyla yaparak-yaşayarak öğrenme, öğrencilerin sanatsal aktivitelerinde çok olumlu etkiler bırakarak kalıcı öğrenme sağlamaktadır.
5. Farklı disiplinlerin sanat eğitiminde kullanılmasında müzeler çok elverişli ortamlardır.

Anahtar Kelimeler : Sanat Eğitimi, Müze, Müze eğitimi, Arkeoloji Müzesi.

ABSTRACT

This study is carried out to determine the general knowledge of Primary School Stage II students regarding museums and how they perceive museums and to investigate the effects of museum education on art education. Within the scope of the study, a questionnaire is given to the 8th grade students, who are about to graduate, as one class from each school, and two schools from three different districts of Bursa (Osmangazi, Nilüfer, Yıldırım), a total of 6 schools and 178 students, with the aim of evaluating their knowledge on museum education.

In order to determine the contribution of museum education to art education, a lesson practise lasting 3 weeks was carried out with the students of Class 7/A of Yıldırım Ticaret Borsası Primary School. Consisting of 20 students, the class was divided into two and the subject "Surface Arrangement by Using Left-Over Materials" which was chosen from the Primary School Art Lesson Curriculum was taught to one group via museum visit and the other via lecture method within the classroom and the two groups were compared to see if there is any difference.

The obtained data led to the following results:

1. Most of the students have enough general knowledge regarding museums.
2. 94 % of the students have been to a museum before, however, most of these visits were organised by the school. Also, many students have been to a museum only once throughout their education life with the school excursion.
3. The students are not able to go to the museums, generally, due to lack of time and their frequency of museum visits is not regular and is once in 3-4 years average.
4. Use of museums in art education classes is very important and hands-on experience via museum visits has very positive effects on the artistic studies of the students and provides permanent learning.
5. Museums are very convenient environments for using different and various disciplines in art education.

KEY WORDS: Art Education, Museum, Museum Education, Archeology Museum.

ÖNSÖZ

Çağdaş insan modeli, sorgulayan, dış dünyaya eleştirel gözle bakabilen, bilgi üreten, yaratıcı düşünen, kendisini yansıtan ve geliştirebilen bir nitelikte olmalıdır. Bu niteliklere sahip bireyler yetiştirebilmek; ancak eğitim sisteminin gelişmeye ve yeniliklere son derece açık olması ve ezbere dayalı, öğretmen merkezli klasik eğitim anlayışından sıyrılmasıyla mümkündür.

Bu doğrultuda yıllardır süregelen çalışmalar ve gereken önemin geç de olsa kavranabilmiş olması, ciddi anlamda sevindirici gelişmelerdir.

Tek tip insan yaratma olgusu, günümüzde yerini; çok yönlü bir gelişim gösteren, farklılıkların fark edilip bunların ortaya çıkarılmasını amaçlayan, özgün bireyler yaratma sürecine bırakmıştır. Bu yönde hedeflenen birey modelini oluşturabilmek için pek çok yöntem ve kuram geliştirilmiştir.

Sanat eğitimi, son yıllarda bu anlamda gelişim gösteren bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilişsel, duyuşsal ve devinimsel davranış geliştirme temelli ve öğrencinin merkez alındığı bir sanat eğitimi anlayışı benimsenmektedir. Bu yönde, sınıf ortamından çıkıp gerçek nesnelere birebir deneyim kazanılan ve öğrenilenlerin soyuttan somuta dönüşerek kalıcılaşması sağlanan müze ortamları, bireyin sadece tek yönlü değil çok yönlü gelişimi açısından büyük önem kazanmaktadır.

Müze eğitiminin uygulanmaya başlaması ve müze bilincinin oluşması, ülkemizde yakın bir geçmişe dayanır. Okullarda sanat eğitimi kapsamında verilen müze eğitiminin yeterli düzeyde olup olmadığını, öğrencilerin bu konu hakkındaki düşüncelerini belirlemek, bunun yanı sıra müze eğitiminin sanat eğitimi yönünde bireye katkılarını araştırmak, bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Bu çalışma doğrultusunda, İlköğretim II.Kademe öğrencilerinin genel anlamda müzeler ve müze eğitimi ile ilgili bilgilerini ölçmek amacıyla, bir anket uygulaması yapılmıştır. Buna paralel olarak, müze eğitiminin sanat eğitimine katkılarını belirlemek amacıyla da Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu 7/A sınıfı öğrencileri ile bir ders uygulaması yapılmıştır.

Bu araştırmamda bana her türlü desteği veren Danışman hocam Yard.Doç.Dr. Bedri YALMAN'a, hiçbir yardımını benden esirgemeyen Yard.Doç.Gonca ERİM'e, Yard.Doç. Dr. Rüçhan ÖZKILIÇ'a, Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu Resim-iş Eğitimi Öğretmeni Fatma EROĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca bana değerli vakitlerini ayırarak konu ile ilgili görüşlerini paylaşan ve beni farklı kaynaklara yönlendiren Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Vedat ÖZSOY'a, Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç.Dr. Ayşe Çakır İLHAN'a, Araş. Gör. Ömer ADIGÜZEL'e ve daima her konuda yanımda olan aileme içten teşekkürlerimi sunarım.

BURSA, 2004

Tuğba GÜRKAN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ	IX
I. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Alt Problemler	1
1.3. Amaç	2
1.4. Önem	2
1.5. Varsayımlar	2
1.6. Sınırlılıklar	3
1.7. Tanımlar	3
II. BÖLÜM	4
SANAT EĞİTİMİ	4
2.1. Tanım, Kapsam ve Kavram Olarak Sanat Eğitimi	4
2.2. Sanat Eğitiminin Gerekliliği ve Amaçları	6
2.3. Sanat Eğitiminde Öğretim Alanları	9
2.3.1. Uygulamalı Alan	10
2.3.2. Sanat Yapıtı İnceleme : Eleştirel Alan	11
2.3.3. Sanat Tarihi Öğretimi : Kültürel Alan	13
2.3.4. Estetik Öğretimi	13

III.	BÖLÜM	15
	MÜZE NEDİR ?	15
	3.1. Müze Kelimesinin Etimolojisi	15
	3.2. Müze Türleri	15
	3.3. Müzeciliğin Tarihçesi	19
	3.4. Dünyada Müzecilik	20
	3.5. Ülkemizde Müzecilik	22
	3.5.1. Osmanlı döneminde müzecilik	22
	3.5.2. Cumhuriyet döneminde müzecilik	24
	3.6. Bursa Müzeleri	25
IV.	BÖLÜM	30
	MÜZELERİN EĞİTİM İŞLEVİ	30
	4.1. Müze Pedagojisi	30
	4.2. Müze-Toplum İlişkileri	33
	4.3. Müzelerin Çağdaş Eğitimdeki Yeri	36
	4.4. Müze Eğitiminin Sanat Eğitimindeki Rolü	40
	4.5. Müzeler ve Okulların İşbirliği	42
	4.6. Müze Eğitiminde Yeni Gelişmeler	45
V.	BÖLÜM	47
	YÖNTEM	47
	5.1. Evren ve Örneklem	47
	5.2. Veri Toplama Aracı	47
	5.3. Verilerin Toplanması	48
	5.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	48
	5.5. Ders Uygulama İşlemleri	49

VI.	BÖLÜM	53
	BULGULAR VE YORUM	53
	6.1. Anket Sonuçları	54
	6.2. Ders Uygulama Sonuçları	63
	6.2.1. Sanat eleştirisi, ön-test, son-test ve gezi değerlendirme sorularının yorumlanması	63
	6.2.1.1. Sanat eleştirisi sorularının yorumu	63
	6.2.1.2. Ön-test ve son-test sorularının yorumu	68
	6.2.1.3. Gezi değerlendirme sorularının yorumu	71
	6.2.2. Öğrenci uygulama çalışmalarının yorumu	73
VII.	BÖLÜM	77
	SONUÇ VE ÖNERİLER	77
	7.1. Sonuçlar	77
	7.2. Öneriler	80
	KAYNAKLAR	82
	RESİMLER LİSTESİ	89
	EKLER	90
	EK-1: Ünite Planı I, Ünite Planı II	91
	EK-2: İzin Belgesi	109
	EK-3: Anket Formu	110
	EK-4: Grafikler	112

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 : Müze tanımına ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	54
Tablo 2 : Müzelerin birincil amacına ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	55
Tablo 3 : Daha önce müzeye gidip gitmeme durumuna ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	55
Tablo 4 : Müzeye daha önce hiç gitmemiş olan öğrencilerin müzeye gitmek isteme durumlarına ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	56
Tablo 5 : Müzelere genelde kiminle gidildiğine ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	56
Tablo 6 : Öğrencilerin eğitim yaşantısı boyunca, müzeler ve müzelerin önemiyle ilgili bilgi edinme düzeylerine ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	57
Tablo 7 : Müze türlerinin bilinme düzeylerine ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	57
Tablo 8 : Müzeye gitme sıklığına ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	58
Tablo 9 : Müzeye sık gidememe nedenlerine ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	59
Tablo 10: Müzeye gitme nedenlerine ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	60
Tablo 11: Müzelerde uygulanması istenilen görsel faaliyetlere ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	61
Tablo 12: Genel olarak müzelere bakış açılarına ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları	62
Tablo 13: Ön-test ve son-test sonuçlarının ham puan ortalamaları	68
Tablo 14: Öğrenci çalışmalarının değerlendirme ölçütleri	96

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem

Eğitim alanında geçmişten günümüze kadar birçok yöntem geliştirilmiş, farklı uygulamalar denenmiş, çeşitli araştırmalar yapılmıştır ve bunların hepsi bireyde bilişsel, duyuşsal ve devinişsel yönde olumlu değişimler kazandırmak amaçlıdır. Bu kazanımların edinilmesi için bireyin öğrenmeyi birebir aktif yaşantı yoluyla gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Yaparak, dokunarak ve konuşarak öğrenme; etkinlik aracılığıyla öğrenme ve çocuğun olgunlaşma düzeyini öğrenme sürecinin önüne koyan çocuk merkezli öğrenme¹, eğitimi aktif yaşantı haline getirebilmenin temel koşullarıdır. Görsel sanatlar eğitimi kapsamında müze eğitiminin, bu yönde oldukça büyük önemi vardır.

Bu araştırma, İlköğretim II. Kademe öğrencilerinin müze eğitimi ile ilgili genel bilgilerini ve düşüncelerini ölçmek ve müze gezisi yoluyla bir ders uygulamasının öğrenci üzerindeki etkilerini belirlemek üzere hazırlanmıştır. Bu doğrultuda, aşağıdaki sorular araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır:

1. İlköğretim II. kademedeki müze eğitimi yeterli düzeyde verilmekte midir?
2. İlköğretim II. kademedeki yapılan müze eğitimi uygulamalarının sanat eğitimine katkısı var mıdır?

1.2. Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri şu şekilde sıralanabilir:

1. İlköğretim II. kademe öğrencileri daha önce müze eğitimi almışlar mıdır?
2. İlköğretim II. kademe öğrencilerinin müzeleri tanıma ve ilgi duyma dereceleri ne düzeydedir?
3. İlköğretim II. kademe öğrencilerinin müzelere gitme sıklıkları ve nedenleri nelerdir?

¹ Hooper, Eileen-Greenhill, *Müze ve Galeri Eğitimi*, yay. haz. Bekir Onur, çev. Meltem Örgü Evren, Emine Gül Kapçı, Ankara Üniversitesi ÇOKAUM Yayınları No: 4, ANKARA 1999, s. 197.

4. İlköğretim II. kademe öğrencilerine göre müzelerin ilgi çekici yerler haline getirilmesi için ne gibi faaliyetler yapılmalıdır?
5. Sanat eğitimi kapsamında yapılan müze eğitimi uygulamasının, öğrencinin öğrenme düzeyi üzerindeki etkileri nelerdir?
6. Müze eğitiminin disipline dayalı sanat eğitimi içerisinde yeri ve önemi nedir?

1.3. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, İlköğretim II. kademedeki müze eğitiminin yeterli düzeyde verilir vermediğini ve öğrencilerin müzelere genel bakış açılarını saptamak, bir müze eğitimi uygulamasının sanat eğitimine ne gibi katkılar sağladığını belirlemek ve elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler getirmektir.

1.4. Önem

Eğitimin her alanında olduğu gibi sanat eğitimi alanında da, kalıcı ve etkili öğrenmeyi gerçekleştirmek amacıyla birçok yöntem ve kuram geliştirilmektedir. Bu yöntem ve kuramlar, geleneksel eğitim yöntemlerine göre daha aktif, etkin ve öğrenci merkezli bir eğitim sistemini gerekli kılmaktadırlar.

Bu araştırma, aktif öğrenmeye dayalı müze eğitiminin, İlköğretim II. Kademedeki ne derece ve ne nitelikte uygulandığını saptamak ve bir müze eğitimi uygulamasının sanat eğitimine katkılarını belirleyerek bu doğrultuda işlenecek olan derslerin öğrenci üzerindeki olumlu etkilerini ortaya koymak açısından önem taşımaktadır.

1.5. Varsayımlar

1. Araştırmanın anket uygulamasına katılan örneklemin, Bursa'da bulunan tüm ilköğretim okullarının 8. sınıf öğrencilerini temsil ettiği,
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçme araçlarındaki soruları içtenlikle yanıtladıkları,
3. Kaynaklardan ve kişilerden alınan bilgilerin gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın örnekleme, Bursa ili Merkez üç ilçesindeki (Osmangazi, Yıldırım, Nilüfer) İlköğretim II. Kademe İlkokullarından seçkisiz örneklem yöntemi ile belirlenen 6 okuldaki 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Toplanan bilgiler, anket sorularına verilen yanıtlarla sınırlıdır.
3. Ölçme aracının geçerlik ve güvenilirliği, uzman görüşleri ile sınırlıdır.
Araştırmanın uygulaması,
 1. Bursa Arkeoloji Müzesi,
 2. Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu 7/A sınıfı öğrencileri ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Sanat Eğitimi : Bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmede yeteneklerini ve yaratıcılık gücünü estetik bir düzeye ulaştırmak amacı ile yapılan tüm eğitim çabasına sanat eğitimi denir.²

Müze : Sanat yapıtlarını ve doğa nesnelerini toplayarak bunları toplumun gelişmesi ve eğitilmesi amacıyla inceleyen, sergileyen, koruyan kurumlardır.³

Müze Eğitimi : Müzelerin toplumlara tanıtılması ve öneminin kavratılması amacıyla her yaş grubuna hitap edebilecek eğitsel faaliyetleri içeren bir eğitim alanıdır.

Arkeoloji Müzesi : Yok olmuş uygarlıklarla ilgilenen ve kazılar sonucu ortaya çıkan tarihi eserlerden yararlanan müzelerdir.

Gezi Değerlendirme Formu : Müze gezisine katılan öğrencilerin gezi ile ilgili duygu ve düşüncelerini ölçmeye yönelik olarak hazırlanmış olan ve 6 sorudan oluşan bir formdur.

² Artut, Kazım, Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri, Anı Yayıncılık, Ankara 2001, s. 89.

³ Ana Britannica, C. XVI, Ana Yayıncılık ve Encyclopaedia Britannica Inc., İstanbul 1989, s. 361.

II. BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİ

2.1. Tanım, Kapsam ve Kavram Olarak Sanat Eğitimi

Kavram olarak sanat ve sanat eğitimi, üzerinde uzun yıllardır tartışılan, hakkında farklı görüşler geliştirilen konulardır. Sanatın insan yaşamındaki öneminin anlaşılmasıyla birlikte süregelen bir sanat eğitimi süreci başlamıştır. Bu süreç, sonu olmayan ve sürekli gelişime ve değişime açık bir süreçtir.

“Sanat, insan doğasının bir gereğidir. Toplumsal yaşamın en önemli boyut ve unsurlarından biridir. İnsan olmanın gereği, varlığının bir ifadesidir.”⁴

Birçok uygarlığın hayatında sanata evrensel değer verilmiştir. Bu, insanlık kültürünün önemli bir yönüdür. İnsanları hayata hazırlayan eğitimde, sanat her zaman önemli olmuştur ve insanlığın mirasını, bu kültürel yönünü iletmek için kullanılmaktadır.⁵

Herbert Read'e göre; *sanat* sözcüğü, daha çok *plastik* veya *görsel* sanatlara bağlanmış olup, ancak edebiyat ve musiki sanatlarını da içine alarak tüm sanatları kapsayan geniş bir tanım olarak ele alınması gerekmektedir. Sanat bir anlatım aracıdır; dil ifade için nasıl mürekkep, kağıt, baskı makinesi vb. kullanıyorsa sanat da kendi malzemesiyle birçok mesajlar taşır. Başlıca sanat faaliyetlerinin hepsi de bize bir şeyler anlatmaya çabalar.⁶

İnsanoğlu, sanatın ifade aracı olarak kullanılması yoluyla, eski çağlardan günümüze kadar gelen büyük bir kültür birikimine sahiptir. Bu kültürel mirası kuşaktan kuşağa aktarmak, haber vermek eğitim kurumlarının görevidir. Görsel sanatlar eğitimi kapsamayan bir eğitim eksiktir, çünkü kültürün en geçerli yönünü öğretmemektedir.⁷

“Sanat eğitiminin yalnızca insana özgü bir gereksinim olduğu varsayımından hareketle, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik duygularının

⁴ Artut, a.g.e., s. 89.

⁵ Özsoy, Vedat, *Görsel Sanatlar Eğitimi : Resim-iş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2003, s.48.

⁶ Buyurgan, Scrap-Ufuk, *Sanat Eğitimi ve Öğretimi*, Dersal Yayıncılık, Ankara 2001, s.10.

⁷ Özsoy, a.g.e., s. 48.

geliştirilmesi, yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaştırılması çabası, sanat eğitiminin anlamına açık bir görüntü kazandırmaktadır.”⁸

“Sanat eğitimi kavramı, özellikle ülkemizde anlamı pek tartışmalı olup, sanatçı yetiştiren öğretimden, boş zamanları değerlendirmek amacıyla yapılan yaratıcı etkinliklerin düzenlenmesine ve folklor çalışmalarına dek geniş bir anlam yaygınlığında kullanılmaktadır. Sanat eğitiminde sanatın mı öğretileceği, yoksa insan eğitiminin mi ilk amaç olacağı sorularıyla belirlenebilen değişik anlayış ve tutumlar, dolayısıyla sanat eğitimi kavramı evrensel olarak da bir sorunsal yaratmaktadır.”⁹

Sanat eğitimi; kimi zaman tanımladığı alanın özel bir bölümüne, kimi zaman da tanımı kullanan kişi ve kurumlara göre anlam değiştirmektedir. Örneğin; *Temel Sanat Eğitimi* kimi çevrelerce *temel eğitimde sanat* olarak anlaşılırken, görsel sanatlarda mesleki eğitim veren kurumlarca temel tasarım (Basic Design) olarak algılanmaktadır. Ayrıca bilim ve sanat çevrelerince kullanılarak yaygınlaştırılmaya çalışılan *Sanat eğitimi* tanımı ile okullarımızda *görsel sanat eğitimi* karşılığı olarak yer alan Resim-iş adı, çelişkilerin sürüp gitmesine neden olmaktadır. Buna karşın sanat eğitimi, yeni bir tanım olarak benimsenmiş görünse de bunun; kavram ve kapsam olarak yeterli bir tanımlama olduğu söylenemez. (...) Görsel sanatlar; resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotoğraf, moda tasarımı, bilgisayar sanatı gibi oldukça geniş bir alanı kapsar. Bütün sanatları ve bu sanatların birbirleriyle ilişkisini düşünsel boyutta, sanatçı, izleyici, toplum, kültür ve eğitim bağlamında irdeleyen kuramsal çalışmalara *Güzel Sanatlar Eğitimi* denilebilir.¹⁰

Güzel sanatlar eğitimi genel anlamda deneysel olarak düşünülmektedir. Bir sistem olarak algılama ve düşünce ürünlerini yansıtmaya yetisini kapsar, amaçlar. Deneyler arttıkça onunla eşdeğer olan düşünce, algılama yetisi de uygun koşullarda gelişerek anlam kazanır. Bu deneylerin, uygulamaların amaçlanan niteliklere uygun, düzeyli bir şekilde geliştirilmesi, bireyin aldığı kuramsal estetik eğitimle doğru orantılıdır.¹¹

⁸ Türkoğan, Galip, *Sanat Eğitimi Yöntemleri*, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1984, s. 14.

⁹ San, İnci, *Sanat Eğitim Kuramları*, Ütopya Yayınevi, Ankara 2003, s.13.

¹⁰ Kırışoğlu, Olcay, Tekin, *Sanatta Eğitim*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002, s. 2,3.

¹¹ Artut, a.g.e., s. 89.

“Dar anlamıyla sanat eğitimi, görsel sanatların eğitimi ve öğretimiyle ilgilenir. Bu öğretimin kapsamı içinde, uygulamaya yönelik sanat etkinlikleri, sanat yapıtı inceleme, sanat tarihi ve estetik yer alır.

Geniş anlamıyla *görsel sanatlar eğitimi* ise eğitim bilimin bir dalı olarak sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim ve öğretimle ilgili bütün sorunlarıyla ilgilenir.”¹² Bunların yanı sıra bireyin sanatsal duyarlılık kazanımı, algı, yaratıcılık ve estetik gelişimi, sanat eğitiminin araştırma konuları içinde yer alır.

“Toplumların siyasi yapılanmaları, kültürel, bilimsel, teknolojik, ekonomik gelişmeler ve eğitim politikaları, sanata yönelik kavramları ve eğitimini etkilemiştir. Sanatın her türünü içerisine alan genel anlamda bir sanat eğitimi, sanat tarihi, kültür tarihi, sanat kuramları, sanat eleştirisi, sanat psikolojisi, sanat sosyolojisi, sanat felsefesi, sanat pedagojisi, estetik gibi alanlardan yararlanmalıdır.”¹³

2.2. Sanat Eğitiminin Gerekliliği ve Amaçları

Sanat eğitimi, insanın yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılması, estetik algı düzeyinin geliştirilmesi, yaşama ve çevreye olumlu bir bakış açısı kazandırılması açısından bireyin eğitim yaşantısında çok önemli bir yere sahiptir.

Küçük yaştan başlayarak çocukları yaratıcı kılmaya en uygun alan, sanatsal alandır. Kişiler, görmeyi, işitmeyi, dokunmayı, tat almayı ve çevresini algılayıp onu biçimlendirmeyi öğrenmelidir. Bireyin, sadece bakmak yerine görmeyi öğrenmesi gerekmektedir. Bu yetileri kazanmak da sanat eğitimi ile mümkündür.¹⁴

“Sanat eğitiminin amaç ve gerekliliğinin özünde insan ruhunun yüceltilmesi, insanın özgürleşmesi bireylerin ruhsal gereksinimlerinin doyurulması, dengeli, çağdaş, duyarlı bir toplum yaratılması çabası güdülür. Sanat eğitimi bireylere özgür anlatım olanakları sağlar. Ayrıca bireylerin sosyokültürel yaşamının, kişisel deneyimlerinin şubjektif ve ayrıntılı bir alanıdır.”¹⁵

¹² Kırıçoğlu, a.g.e., s. 2,3.

¹³ Ünver, Erdem, *Sanat Eğitimi*, Nobel Yayın, Ankara 2002, s. 5.

¹⁴ Erim, Gonca, *Temel Tasarım İçerisinde Yaratıcılığın Önemi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 1995, s. 65.

¹⁵ Artut, a.g.e., s. 94.

Sanat eğitimi, genel eğitimin bütünü içerisinde düşünülmeyle beraber, kendine özgü eğitim yasaları ve yöntemleri olan bir alandır. Birey, sanat eğitimi kapsamında algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinin de katıldığı süreç içerisinde kendisini ifade eder.

Sanat eğitimi bireyin sadece sanatsal değil, tüm gelişimine yardımcı olur.¹⁶ Bu gelişim sürecinde, birey yaparak öğrenir, öğrendikçe yapar ve kuramlar ortaya çıkarır. Her şey yavaş yavaş bireyin öz malı haline gelir. İşte o zaman yapılanın, niçin yapıldığını anlar ve yapılan çalışma anlam kazanmış olur. Böyle bir durum, öğrenciye güven verir, sorumluluk duygusunun gelişmesini sağlar. Bunun sonucu olarak da çalışmalarını çevresindekilere sorarak değil, kendi kararları ve beğenileri doğrultusunda ortaya koyar.¹⁷

“Görsel sanatlar eğitimi; gelecekte Türkiye’nin ihtiyaç duyacağı, sanattan tat alan, sanatı ve sanatçıyı takdir eden, kültürel araştırmalar yapan, sorunlara yaratıcı çözümler getiren, başkalarının olduğu kadar kendi sanatsal çalışmalarını da eleştirebilen, güzellik anlayışı, zevkleri ve beğenileri gelişmiş, her türlü çirkinlik ve kirliliklerden rahatsızlık duyabilen, ince ruhlu, hoşgörülü, saygılı, empatik davranışlar sergileyebilen bireyler yetiştirebilmeyi hedeflemektedir.

Bu hedefe dayalı olarak okulöncesi, ilk ve ortaöğretimde görsel sanatlar eğitiminin çok çeşitli amaç ve davranışları olmak zorundadır. Bazen birbirine benzemek ve birbirleriyle örtüşmekle birlikte dört tür temel amaç sınırlandırmasından söz edilebilir:

1. Estetik amaçlar; öğrencilerin estetiğin dilini anlamaları ve kullanmalarına yardımcı olmak; kendi sanatsal çalışma ortamı, bir tarihi ortam, kendi çevre ve kültür ortamı içerisinde sanat biçimlerinin doğasına ve işlevine yoğunlaşmak.

2. Algısal amaçlar; sanatı, tasarımı ve görsel çevreyi kavratmak ve sanat ve tasarım biçimlerine duyarlılığı sağlamak için ihtiyaç duyulan belirli algısal yetileri öğrencilere sunmak.

3. Teknik amaçlar; çeşitli araç, gereç ve sanatla ilgili diğer materyallerin artırılmasını ve kullanımını içine alan zorunlu becerilerin öğretimini, yeteneklerin geliştirilmesini sağlamak.

¹⁶ İlköğretim Okulu Resim-iş Programı, 6-7-8. Sınıf, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2002, s. 6.

¹⁷ Gökaydın, Nevide, Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı, Sedir Yayınevi, Ankara 1990, s. 5.

4. Bireysel ve toplumsal amaçlar; öğrencinin öğrenme niteliğinin yanı sıra

düşünme, algılama, karar verme, problemler aracılığıyla çalışma gibi yeteneklerini geliştirmek; çocukların ve gençlerin kişisel olarak dünyayı algılamalarını, buna tepkilerini ve yanıtlarını artırmak ve geliştirmek.”¹⁸

Estetik ve algısal amaçlar, bireyin çok yönlü gelişimine katkıda bulunmayı ve yakınsak düşünceden özgür ve yaratıcı düşünceye geçişi sağlamayı hedefleyen sanat eğitiminin başlıca amaçlarından. Toplumun girift yapısı içerisinde sanatsal bakış açısına sahip bireyler yetiştirmek ve genel anlamda sağlıklı bir nesil yaratmak bakımından sanat eğitiminin bireye ve topluma yönelik amaçları da büyük önem taşımaktadır.

“Sanat eğitimi amaçlarının zaman içinde değişimi incelendiğinde bu amaçların bazı etmenler altında biçimlendiği görülür. Bu etmenler kimi zaman çocuk ve gelişiminde, kimi zaman toplumsal gereksinimlerde, kimi zaman da doğrudan sanatta odaklaşır.

Sanat, insanın kültürel yaşamının, kişisel deneyimlerinin en tikel ve en kapsamlı alanıdır. Sanatın bu anlamda kişiye kazandıracığı değerleri başka hiçbir ders, alan ya da deneyim kazandıramaz”.¹⁹

Günümüzde çağdaş sanat eğitiminin ana amacı; öğrenciyi kapasitesi doğrultusunda, entelektüel, duygusal ve sosyal gelişim açısından destekleyerek onun kişisel istemlerine yanıt verebilmektir. Ayrıca sanat sadece estetik amaçlarıyla değil, eğitici ve öğretici amaçlarıyla da bu anlamda düşünülmesi gereken önemli bir konudur.²⁰

Karakaya’ya göre²¹; birey, görsel düşünme mantığını sanat eğitimi ile oluşturur ve bireyin sahip olduğu hiçbir şey, ürettiği sanat kadar kendisinin değildir.

Küçük yaşlarda başlayan ve örgün eğitimde devam eden sanat eğitimi, yaratıcılığı geliştirirken estetik bir gelişmişlik düzeyini, iyiyi, doğruyu, güzeli seçebilme yetisini, karar verebilme ve kritik yapabilme becerisini beraberinde getirecektir.²²

Sanat eğitiminde hedeflenen, sanatçı yetiştirmek değil, sanata duyarlı, estetik beğenisi gelişmiş, çevresine farklı bir bakış açısıyla bakabilen bireyler ve buna bağlı

¹⁸ Özsoy, a.g.e., s. 153.

¹⁹ Kırıçoğlu, a.g.e., s. 46.

²⁰ Artut, a.g.e., s. 95.

²¹ Karakaya, Tevfik, “Neden İle de Eğitim ve de Sanat Eğitimi”, Çağdaş Eğitimde Kültür ve Sanat, Ç.Y.D.D. Yayınları-14, Mart Matbaacılık, İstanbul 2001, s. 129.

²² Ünver, a.g.e., s. 23.

olarak toplumlar meydana getirmektir. Bu açıdan sanat eğitimi, diğer alanlarda farklılık göstermektedir.

Sanat eğitimi yoluyla, çocuk ile kültürel çevresi arasındaki etkileşim ve iletişim daha güçlü ve anlaşılır olacaktır.

Bilim ve teknikte yoğun gelişmelerin yaşandığı, teknolojinin günlük hayatımıza girdiği günümüzde çocuklarımızın ruhsal açıdan dengeli, paylaşımcı yetiştirebilmeleri için sanat eğitimi vazgeçilmezdir. Yaşadığımız çevredeki bilinçsiz betonlaşma, gelişme adına yaşanan düzensiz ve zevksiz oluşumlar, ancak sanat eğitimi derslerinde kazandırılacak estetik çevre bilinci ile güzelliklere dönüştürülebilir. Sanat eğitimi çocuklarımıza önce kendisine, sonra çevresine saygı duymayı öğretir.²³

2.3. Sanat Eğitiminde Öğretim Alanları

Çoğunlukla eğitimciler, uygulamalı çalışmaların görsel algı gelişimi ve duygusal ayırımsama süreci ile gelişebileceğini savunuyorlardı. 1960'lı yıllara kadar ulaşan bu görüşlerin etkisi bugün de sürmektedir. 1960'lı yıllarda sanat eğitimine yeni bir bakış açısı getirilmiştir. O yıllarda ilk kez sanatın öğretiminden söz edilmeye başlanmış ve bu bilişsel yaklaşım daha sonra sanat eğitiminde disiplin-odaklı programları gündeme getirmiştir.²⁴ Bu programlar, farklı disiplinleri sanat eğitimi alanıyla bütünleştirerek, çocuğun sanatı değişik bir bakış açısıyla görmesini ve sanatsal anlamda çok yönlü gelişimini sağlaması bakımından kabul görmeye başlamıştır.

“Disipline Dayalı Sanat Eğitimi, görsel sanatlar öğretimini yaratıcılığa, sanatın değerine ve anlaşılmasına katkı yapan dört disiplinden birleştirilerek oluşturulmuş bir içeriğe yönlendirme olarak tanımlanmaktadır. Görsel sanatları araştırmaya yönelik bu yaklaşım; *disipline dayalı* (ya da disiplin tabanlı) olarak adlandırılmıştır, çünkü bu anlayış, görsel sanatların yapımına ve anlaşılmasına bildiğimiz katkıları yapan ve birbirine yakın olan, akraba disiplinleri düzenlemektedir.²⁵

²³ Buyurgan, a.g.e., s.12.

²⁴ Artut, a.g.e., s. 235.

²⁵ Özsoy, a.g.e., s. 168.

“DBA felsefesi, öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmek için sistematik bir müfredat programına uyulmasını, eleştirel bakış açısının geliştirilmesini, tarihsel ve sanatsal kültür değerlerini kavratmayı hedeflemektedir.”²⁶

Bir öğretim yöntemi olarak çok alanlı görsel sanatlar eğitimi içinde yer alan öğretim alanları şu şekilde sıralanabilir;

I. Uygulama boyutunda yaratıcı çalışmalar : Görsel sanatların resim, heykel, grafik sanatlar, seramik, tekstil vb. alanlarında doğrudan araç ve gereçle çalışmayı gerektiren uygulamalı alan.

II. Sanat eleştirisi : Sanat yapıtı incelemeye, onlardan tat almaya ve giderek eleştiriye ulaşan eleştirel alan.

III. Sanat tarihi : Kültürler içinde sanatın değişimini inceleyen, tarihsel süreçle bağlantılı olarak sanatı irdeleyen kültürel alan.

IV. Estetik : Doğada ve sanatta güzeli arayan; “sanat nedir?”, “sanat ne içindir?” sorularını tartışan alan.²⁷

Sanat eğitimi kapsamında oluşturulan programlar; yukarıda bahsedilen Estetik, Sanat Tarihi, Eleştiri ve Uygulama kriterleri üzerine kurulmalıdır. Temelinde sanatsal kültür ve estetik anlayışın yatmadığı etkinliklerin sonucunda oluşturulan ürünlerin sanatsal boyutu eksik ve düzeysizdir. Sadece etkinliklerine odaklanmak, bu alanda sınırlı eğitimi ve yeteneği olan öğrenciler için anlamsız olur. Sanat etkinliklerinin kökeninde geniş bir bilgi ve deneyim yatar. Dolayısıyla anlamlı ve kapsamlı bir sanat eğitimi; Estetik, Sanat Tarihi, Eleştiri ve Uygulama kriterleri üzerinde yükselen bütüncül bir yaklaşımla amacına ulaşır.²⁸

2.3.1. Uygulamalı Alan

“Bu alan, görsel sanatların okul düzeyinde yapılabilecek bütün çalışmalarını kapsar. Bu çalışmalarda bilgi, beceri ve ustalık, deneyimlerle ve alıştırma ile elde edilir. Buradaki bilgi kuramsal öğretimi malzemesi olmaktan çok, her çalışma sonunda öğrencide

²⁶ Artut, a.g.e., s. 235.

²⁷ Kırıçoğlu, a.g.e., s. 121.

²⁸ Artut, a.g.e., s. 235.

oluşan niteliksel birikimdir. Bu niteliksel birikim, teknik beceri ile birlikte belirli bir süre art arda yapılan çalışmaların sonunda elde edilir.”²⁹

“Sanatsal uygulama çalışması yeni bir eğilim değildir ama, öğrencinin sanat yetenekleri, problem çözme yaklaşımları ve ayrıca anlamlı işaretlerle iletişim kurmak için gerekli tasarım yetenekleri hakkında bilgi ve anlayış geliştirmesi için hala önemlidir.”³⁰

“Uygulamalı çalışmalar içinde öğrenilecek konular şöyle sıralanabilir:

1. Görmeyi öğrenmek: Görsel alan içine giren sanat yapıtlarındaki, bizlere renk, çizgi, form, doku gibi değerlerle ulaşan her tür nesnedeki ve öğrencinin kendi ürünlerindeki nitelikleri görmek.
2. Araç ve gereci beceri ile kullanmayı öğrenmek.
3. Gerecin sınırlılıkları ve olanakları içinde yaratıcıda ve izleyicide doyum sağlayacak, bir başka deyişle, çalışmanın bittiğine, tamlığına kişiyi inandıracak biçimler yaratmayı öğrenmek.
4. Yaratılan bir formda estetik değerler yanında güçlü bir anlatım yaratmayı öğrenmek.”³¹

2.3.2. Sanat Yapıtı İnceleme : Eleştirel Alan

“Sanat eleştirisi çalışması, kişinin sanatsal çalışması hakkında onun özgünlüğüne yönelik bir içsel ipuçları araştırması olarak bilgi ve incelemeyi içerir.”³²

“Okul düzeyinde yapılan eleştiri çalışmalarına *sanat yapıtı inceleme* demek daha doğru olur. Çünkü, bir sanat yapıtına bakmak, ondan tat almak, yapıtındaki değerleri görmek, eleştiriye göre daha az uzmanlık ve bilimsellik ister.”³³

“Sanat eleştirisi; betimleme, çözümleme, yorumlama ve yargı olmak üzere dört basamakta gerçekleştirilir. İnce ayrıntıların farkına varmak, iyi ve doğru yargıya varmak

²⁹ Kırıçoğlu, a.g.e., s. 122.

³⁰ Özsoy, a.g.e., s. 173.

³¹ Kırıçoğlu, a.g.e., s. 122.

³² Özsoy, a.g.e., s. 173.

³³ Kırıçoğlu, a.g.e., s. 130.

ve gereken yeni ilişkileri kurmak için bu basamaklar yoluyla yapılan eleştiri, görsel okur yazarlığı ya da algıyı da içine alır.”³⁴

“Sanat yapıtı incelemeye önce izleyicide bir alışkanlık yaratmakla başlanır. Alışkanlığı, kimi yapıtları tanımak ve onlardan tat almak izler. Adı “sanat yapıtı inceleme” olmakla birlikte, doğanın ve kültürel çevrede yer alan her şeyin estetik açıdan incelenmesi, gerektiğinde bu kapsam içinde düşünölmelidir. En son, işin daha çok uzmanlık isteyen bölümüne, yani eleştiriye geçilir. Eleştiride yapıtın maddesi, biçimi, öyküsü, konusu, sanatçının kullandığı mecazlar, vermek istediğı ileti ve yorumlar yer alır. Kişi alışkanlık kazanırken, inceler, incelerken tat alır, beğendikçe alanda derinleşir. Bu yaklaşımlarda ağırlığı öğretmen ayarlar.

Sanat yapıtı inceleme tıpkı uygulamalı alan gibi düzenli bir hazırlık ve bilgili bir uygulama ister. Bu düzenlemelerde dikkat edilmesi gereken kimi önemli ilkeler vardır.

Bunlar:

1. Öğrenciler geçmiş ve çağdaş birçok yapıt görmelidir. Yapıt görmek için sık sık müzelere, galerilere götürölmeli ve bu davranış çocuklarda alışkanlık haline getirilmelidir.
2. İnceleme salt sanat yapıtlarıyla sınırlı kalmamalı, öğrenci sanat tanımı içine giren her türlü kültürel kaynağı eleştirebilmelidir.
3. Öğrencilerin gerçek sanat yapıtı görmeleri sağlanmalıdır. Sanat yapıtı incelemede doğrudan deneyimin yerini hiçbir davranış tutamaz.
4. İncelemek için seçilen yapıtlar öğrencinin ilgisine, ön bilgilerine, alma gücüne göre olmalıdır. Ayrıca , bu seçim önceden saptanan öğretim hedeflerine uygun olarak yapılmalıdır.
5. Yapıt incelerken, her bakışta, yapıta yeni görüyormuş gibi yepyeni bir gözle yaklaşılmalıdır.
6. Yapıt üzerinde konuşurken öğrencinin kendi dilini oluşturmasına özen gösterilmelidir. İncelemede öğrenci yanlış yargı ve değerlendirmelerden uzak tutulmalıdır.”³⁵

³⁴ Özsoy, a.g.e., s. 173.

³⁵ Kırıçoğlu, a.g.e., s. 131.

2.3.3. Sanat Tarihi Öğretimi : Kültürel Alan

Günümüzde ezberci bir anlayışla sadece tarihlerin, yerlerin vb. belirli bilgilerin öğretildiği bir alan durumunda olan sanat tarihinde asıl amaç, geçmişten günümüze kadar var olan toplumların farklı boyutlardaki gelişmelerini sanat boyutunda ele alarak sanat tarihi bilincini kazandırmak ve sanatın uygarlıklar üzerindeki etkilerine dikkat çekmektir.

“Sanat tarihi araştırmasıyla bağlantılı olarak öğrenciler küresel olduğu kadar kendi kültürlerindeki sanat eserlerini incelemeye ve araştırmaya ihtiyaç duyarlar. Sanatın incelenmesi yoluyla öğrenciler kendi ulusal özelliklerini ve kültürel ilkelerini öğrenebilirler.”³⁶

“Bilimin kendinden önceki araştırmalara ve buluşlara dayanması gibi sanatta da yapıt kendinden önceki yapıtlardan izler taşır. Bu özelliği ile kendinden sonraki yapıtlara da kaynaklık eder. Böylece sanat geçmişten günümüze tarihsel süreç içinde değişerek ulaşır.”³⁷

“Bir başka yönden sanat tarihi öğretimi, ülkemizde genelde uygarlık tarihi kapsamı içinde düşünülür. Öğretim süresinin kısalığı da görsel sanatlara ve çağdaşa eğilmeyi engeller. Müzeye gitme, müzedeki yapıtları yerinde görme alışkanlığından yoksun kalan öğrenciler gerçek yapıt görmekten uzak kalırlar. Böylece sanat tarihi yalnız okuma, tekrarlama, yazma yönteminin kuruluşu içinde sürer. Bu yüzden öğrencide beklenen ilgi uyanmaz.”³⁸

2.3.4. Estetik Öğretimi

Estetik çalışma; genel anlamda sanatın doğası, sahası, işlevleri; sanat nedir?, sanat yapıtı neye denir?, sanatçı kimdir?, sanatın kökeni nedir (yaratıcılık) ? ve değeri nereden gelmektedir (kişisel ve toplumsal tercihler) ? gibi konularda bilgi vermeye ve inceleme yapmaya yöneliktir.³⁹

³⁶ Özsoy, a.g.e., s. 173.

³⁷ Kırıçoğlu, a.g.e., s. 136.

³⁸ Kırıçoğlu, a.g.e., s. 136.

³⁹ Özsoy, a.g.e., s. 172.

“Estetik öğretimin amacı çocuğun ve gencin sanat üzerine konuşmasını sağlamaktır. Sanat yapıtlarının farklı estetik kuramlara göre değerlendirilmesi de estetik öğretimi kapsamı içinde yer alır.

Okullarda estetiğin konuları yalnız sanat yapıtları ile sınırlı tutulmaz, çevre, doğa, insanın günlük yaşamına girmiş her nesne güzellik yönünden tartışılır.

Estetik deneyim tıpkı sanatsal deneyim gibi belirli duygusal, duygusal ve ussal birikim ve çaba gerektirir. Bu birikim ve bilgi estetik deneyimi sıradan olmaktan çıkarır. Okullara çocuklara verilmek istenen estetik eğitimin amacı, onlara önce estetik deneyimi yaşatmak, sonra bunu düşünsel boyuta taşıyarak kendilerine güzellik adına birikim sağlamaktır.

Sanat öğrenmek demek, sanatın temel ilkelerini kavramak, bu yolla yeni bilgi ve deneyimlere hazır olmak demektir. Bu da ancak sanatı yaratıcı bir etkinlik olarak üretmek, izleyici olarak, eleştirerek ve kültürel boyutta sanat tarihini öğrenerek, estetik boyutta sanata ilişkin sorular sorup yanıtlarını arayarak gerçekleşir.”⁴⁰

⁴⁰ Kırıçoğlu, a.g.c., s. 138.

III. BÖLÜM

MÜZE NEDİR?

3.1. Müze Kelimesinin Etimolojisi

Kelimenin aslı Yunanca'dan gelmektedir. Yunan mitolojisinde baş tanrı Zeus'un Mnemosyne ile evliliğinden olan dokuz kızın her birine "Mousa" adı verilir. Mousalar, mitolojide ilham perileri olarak geçerler. Her biri güzel sanatların bir dalıyla ilgilenir. Güzel sanatlarla uğraşanlara akıl, düşünce, yaratıcılık gibi özellikleri bu güzel kızlar aşılar. Bu özellikteki yapıtların toplandığı yapılara da "Mousa" dendiği bilinmektedir.

Başka bir araştırmaya göre de Mousalardan kaynaklanan müze kelimesi Antik Yunan'da kurulmuş olan ve Bilimler Tapınağı olarak adlandırılan *Mousaion* kelimesinden türediği söylenir. Çeşitli bilimlerin daha çok güzel sanatlarla ilgili bilgi ve malzemeler bulunan bir tapınak olduğu için müze kelimesinin Mousaion kelimesinden gelmesi daha mantıklıdır.

Genel anlamıyla müze; tarihi, sanat ve tabiat varlıklarının bulunduğu, sergilendiği yapılara verilen addır. Müzeler, insan emeğini ve tabiat varlıklarını, olaylarını en iyi temsil eden örneklerinin bulunduğu, bunların insan bilgisinin gelişmesi için sunulduğu birer eğitim-öğretim kuruluşlarıdır.

3.2. Müze Türleri

Unesco'nun 1958 yılında "Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında" başlıklı Brezilya'daki bölge seminerinde yer alan müze türleri 9 başlık altında toplanmıştır:

1. Sanat müzeleri
2. Modern sanat müzeleri
3. Arkeoloji ve tarih müzeleri
4. Etnografya ve folklor müzeleri
5. Doğal bilim müzeleri
6. Bilim ve fen müzeleri
7. Bölge müzeleri

8. Uzmanlık müzeleri
9. Üniversite müzeleri ⁴¹

1. Sanat Müzeleri

Sanat Müzeleri, sanat yapıtlarını koleksiyonlarında toplamış müzelerdir. Bunlar ulusal, yöresel, dönemsel (periyodik), teknik ve gereçlere dayanan sanat müzeleri ve sanatçı müzeleri olarak ayrılabilir. Ulusal ya da yöresel sanat müzeleri belli bir toplumun olduğu kadar, toplumların da sanat birikimlerini içerir. Dönemsel sanat müzeleri, koleksiyonlarını belirli bir akımın ya da dönemin sanatında yoğunlaştırır. Teknik ve gereçlere dayanan sanat müzeleri ise belli teknik ve gereçlerin kullanılarak üretildiği sanat yapıtlarını toplar. Sanatçı müzeleri, İspanya'daki Picasso Müzesi gibi ünlü bir sanatçının yapıtlarından oluşan koleksiyonlara sahip olanlardır. ⁴²

2. Modern Sanat Müzeleri

Toplum ile bu toplumun sanatçılarının meydana getirdiği eserler arasındaki ayrılığı ortadan kaldırmaya ve modern sanatı insanlar için bir sorun olarak bırakmayıp herkesin erişebileceği bir hale getirmeye çalışan, ayrıca uluslararası sanat hareketinin ön safında bulunan, halkın endüstriyel medeniyete uymasına yardım eden müzelerdir.

3. Arkeoloji ve Tarih Müzeleri

Icom bağlı buldukları bilim kolundan dolayı arkeoloji müzelerini tarihin bir kolu, tarih müzelerini de arkeoloji müzelerinin bir kolu olarak kabul etmiştir.

a) Arkeoloji müzeleri

Ortadan kaybolmuş kültürlere ait maddi kazılardan çıkarılan eserlerin tanımlanması ve bilimsel açıklaması üzerinde duran müzelerdir. ⁴³

b) Tarih müzeleri

Ülke, yöre, toplum, kişi, akım gibi tarihsel bir değere sahip gelişimi sistemli biçimde inceleyen, açıklayan yazılı ve görsel belgeleri koleksiyonlarında toplayan müzelerdir. ⁴⁴

⁴¹ Riviere, G.H., Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında Unesco Bölge Semineri, çev. Selma İnal, Icom Türkiye Milli Komitesi Yayınları, Sayı: 1, İstanbul 1962.

⁴² Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, C. II, Yem Yayın, İstanbul 1997, s. 1325.

⁴³ Benuğur, Pembe, Arkeoloji Müzelerinin Çocuklara Yönelik Faaliyetleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2000, s. 13.

⁴⁴ Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, s. 1325.

4. Etnoğrafya ve Folklor Müzeleri

Geçmiş uygarlıklara ait gelenek, görenek, giysi ve gündelik hayat ile ilgili çeşitli eserlerin sergilendiği müzelerdir.⁴⁵

5. Doğa Bilim Müzeleri

Jeoloji, mineraloji, botanik, zooloji, fiziki antropoloji, paleontoloji, ekoloji vb. gibi bilim dalları ile ilgili müzelerdir.

6. Bilim ve Fen Müzeleri

Bilim ve Fen Müzeleri, özellikle bilim ve fen alanıyla kısmen ya da tamamen ilgilenen, doğa bilim müzelerinden, özellikle biyoloji ve doğa kaynaklarının ekonomisi konusunda, kesin bir sınırla ayrılmayan, uygun bir şekilde tarihlerini de çizmek şartıyla, özellikle ilgili buldukları bilim kollarının en son gelişmeleri üzerinde önemle duran ve konuları gereği haklı olarak tarih, bölge ve uzmanlık müzeleri gibi müze türleriyle ilgili bulunan müzelerdir.

7. Bölge Müzeleri

Büyük bir merkezden uzakta bulunan, tamamen bölgesel ya da önemli genel konularla ilgili müzelerdir. Bölge müzesi ziyaretçilere, ziyaret ettikleri bölge hakkında daha tam ve sistematik bilgiler verir.

8. Uzmanlık Müzeleri

Bölgesel malzemeye dayanarak karakteristik bir konuyu inceleyen müzelerdir.

9. Üniversite Müzeleri

Bu müzeler ilgili bulunduğu bilim dalına, bölgeye ya da konuya göre tanımlanamaz. Programlarında, sanattan bilime ve fene kadar giden, ancak özellikle arazi ile ilgili bilim dallarıyla ilgili konular bulunur. Bu müzeler bir üniversiteye bağlıdır.

Bu gruplamanın dışında, farklı kategoriler altında incelenen müze türleri sınıflandırmaları da mevcuttur:

a) Koleksiyonlarına göre müzeler:

- Genel müzeler
- Arkeoloji müzeleri
- Sanat müzeleri
- Tarih müzeleri

⁴⁵<http://www.egitim.com/cocuk/muzeler>, 2004.

- Etnografya müzeleri
- Doğa tarihi müzeleri
- Jeoloji müzeleri
- Bilim müzeleri
- Askeri müzeler
- Endüstri müzeleri
- Vb.

b) Bağlı olduğu idari birime göre müzeler:

- Devlet müzeleri
- Yerel yönetim müzeleri
- Üniversite müzeleri
- Askeri müzeler
- Bağımsız ya da özel müzeler
- Ticari kuruluş müzeleri

c) Hizmet ettikleri bölgeye göre müzeler :

- Ulusal müzeler
- Bölgesel müzeler
- Yerel müzeler

d) Hitap ettikleri kitleye göre müzeler :

- Eğitici müzeler
- Uzmanlaşmış müzeler
- Genel toplum müzeleri

e) Koleksiyonlarını sergileme yöntemlerine göre müzeler :

- Geleneksel müzeler
- Açık hava müzeleri
- Anıt müzeler ⁴⁶

⁴⁶ Madran, Burçak, "Müze Türleri", Yeniden Müzeciliği Düşünmek, der. Tomur Atagök, Y.T.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, Y.T.Ü. Basım-Yayın Merkezi Matbaası, İstanbul, ss. 7-8.

3.3. Müzeciliğin Tarihçesi

“Tarih süreci içerisinde doğa nesnelерinin ve sanat yapıtlarının bir araya getirilmesi ilk kez Paleolitik çağ mezarlarında (M.Ö.100.000 – 40.000) görülmüştür. Bunun ardından Eski Mısır ile Mezopotamya’da da değerli eşyaların mabetlerde, mezarlarda, kutsal alanlarda veya saraylarda bir arada sergilendikleri de görülmüştür. Dinsel amacın ön plana çıktığı bu sergilemenin yanı sıra savaşlarda galip gelen hükümdarlar ele geçirdikleri ganimetleri kuvvet ve kudret gösterilerinin bir simgesi olarak halkının görebilecekleri yerlere koymuşlardı. Eski kaynaklarda bu konuda sayısız örnek vardır. Sanatsal ağırlıklı objelerin bilinçli olarak toplanması ilk defa eski Yunan’da görülmüştür. Antik çağda çeşitli objeler mabetlerin “thesauroi” denilen hazine dairelerinde korunmuştur. Ayrıca Atina’lı ünlü ressamların yapıtları da Propylaion’un ayrı bir salonunda sergilenmiştir. Hellenistik dönemde (M.Ö.300 - M.Ö.30) eserlerin toplanması daha da yoğunluk kazanmıştır. Helenistik çağın ünlü krallarından I. Ptolemaios da M.Ö.300 yıllarında o dönemin önemli bir kültür merkezi olan İskenderiye’de ilk müze ve kütüphaneyi kurmuştur.”⁴⁷

Başlangıçta dini içerikli olarak başlayan koleksiyonculuk; değerli mücevheratı, sanatsal objeleri, doğal yapıtları içerirken savaşlar sonrası kralların, devlet büyüklerinin meraklarını oluşturan eşyaları biriktirmeleri günümüzdeki müzeciliğin ilk basamaklarını oluşturmuştur.

Ayrıca kazanılan savaşlarda elde edilen eserler yeni bir tutkunun, koleksiyonculuğun başlamasına neden olmuştur. Krallar ve devletlerin önde gelen kişileri başta olmak üzere bu tutkuya kapılanlar koleksiyonlarını, hazinelerini her geçen gün biraz daha zenginleştirmişlerdir. Bugünkü anlamda bir müze oluşturma düşüncesiyle yola çıkılmamasına rağmen bu tür çalışmaların ilkel müzelerin başlangıcı olduğu düşünülebilir.⁴⁸

Tarihte ilk defa Romalı Asinius Pallio, koleksiyonundaki eserleri halkın görmesini sağlamak için sergilemiştir.

Ortaçağ Avrupa’sında asiller madeni para (sikke), madalyon, değerli eşyalar, mücevherat toplayarak koleksiyonculuğu geliştirmişlerdir.

⁴⁷ Yücel, Erdem, Türkiye’de Müzecilik, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Kanaat Matbaası, İstanbul 1999, s. 19.

⁴⁸ Yücel, a.g.e., s. 19.

Rönesans ile birlikte geçmişte yapılmış olan sanat eserlerine ilgi artmış, önemli eserler bazı zenginlerin koleksiyonlarında toplanmaya başlamıştır. Elleriinde önemli eserler bulunduranlar, bu zenginliklerini halk ile paylaşmak için büyük çabalar göstermişlerdir.

Müzecilik için önemli atılımların ve gelişmelerin yaşanmaya başladığı bu dönemlerden sonra, koleksiyonculuktan günümüz müzecilik anlayışına geçiş, bilimsel etkinliklerin doğal sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Koleksiyonların gelişmeleri ve yeniden değerlendirilmeleri, sınıflandırılmaları, belgelendirilmeleri ve korunmaları ile bireysel uğraş, bilimsel ve kuramsal bir çalışmaya dönüşmüş; toplumsal ve siyasal bilinçlenmelerin katkılarıyla kamulaştırılan koleksiyonlarla müzeler oluşturulmuştur.

3.4. Dünyada Müzecilik

Ortaçağ Avrupa'sında bugünkü anlamda bir müze kurma ve eser sergileme düşüncesi bulunmuyordu. Yalnızca kilise ve manastırlarda dinsel eşyalardan oluşmuş, her geçen gün biraz daha çoğalan koleksiyonları vardı. Gün geçtikçe her türlü sanat değeri olan eserlere ilgi artmış ve Rönesans ile birlikte daha da hız kazanmıştır. Böylece ileride kurulacak olan Avrupa müzelerinin de temeli atılmıştır.

İtalyan toplumunda eser toplama bir tutku olarak yerleşmiştir. Özellikle Medici, Este, Gonzage, Farnese gibi İtalya'nın soylu aileleri özel koleksiyonları ile isimlerini tüm Avrupa'ya duyurmuşlardır. XVIII. Yüzyılın ikinci yarısında Pompei ile Herculanium'un bulunuşu arkeolojiye olan ilginin artmasına neden olmuştur. Floransa, Milano, Napoli, Roma, Torino ve Venedik gibi ünlü kentlerde müzeler kurulmuştur. İtalya'daki kilise ve katedrallerin başlı başına birer müze konumunda oluşları bu memlekette müzeciliğin çok kısa sürede gelişmesine neden olmuştur.⁴⁹

Fransa'da müzecilik çalışmaları, önceleri Paris çevresinde başlamıştır. Fransız devriminin (1789) müzecilik anlayışını topluma kazandırdığı söylene de gerçekte bu olgu çok daha önce başlamıştır. I. Françoise ve XIV. Louis gibi Fransa krallarının ve saraya yakın soyluların koleksiyonlarına devrimden hemen sonra el konulmuş ve bunlar başta Louvre olmak üzere daha sonra kurulacak olan Fransız müzelerinin kaynağını

⁴⁹ Yücel, a.g.e., ss. 21-22.

oluşturmuştur. Devrim sonrasında müze komisyonu yeniden kurularak çalışmalar başlamış, öncelikle bir galeri olarak Louvre 1793'de açılmış ve halkın büyük ilgisiyle karşılaşılmıştır. Zamanla Louvre, Fransız kültürünün yanı sıra diğer ülkelerin kültür varlıklarını topluma yansıtan dünyanın sayılı müzelerinden biri olmuştur.

İngiltere müzecilik çalışmalarına Avrupa'nın diğer ülkelerinden çok daha önce başlamıştır. Avrupa'da koleksiyonlara eser toplama çalışmaları sürerken, 1638'de Londra Oxford Üniversitesi'nde çağın tanınmış tarihçi ve koleksiyonerlerinden Elias Ashmole isimli bir antika meraklısının topladıklarından yararlanılarak ilk müze kurulmuştur. Zamanla müzedeki eserler çoğalarak "Mantague House" a yerleştirilmiş ve böylece British Museum'un temelleri atılmıştır. British Museum, daha sonra Russel Square yakınında yapılan saraya taşınmıştır. Müzedeki belli başlı koleksiyonları Yunan, Roma heykelleri, Efes Artemis mabedi kalıntıları ile Asurlulara ait eserler oluşturmuştur. İngiltere'de British Museum'un ardından Londra'da "Victoria and Albert Museum", Cambridge'de "Fritz William Museum", Cardiff'de "National William Museum", "National Gallery" ve "Tate Gallery" kurulmuştur.⁵⁰

Almanya'daki müzeciliğin temellerini XVII. – XVIII. yüzyılda Alman saraylarında toplanan koleksiyonlar oluşturmuştur. Özellikle Avrupa'nın tarihi kentlerinden Münih ile Berlin'de toplanmış olan antika koleksiyonlarının kaynağını Anadolu, Suriye ve Irak'da yapılan kazılardan getirilen eserler oluşturmaktadır. Almanya'da müzelerin önemli bir bölümünün bulunduğu Münih'de kentin gelişimiyle birlikte müzeler de kurulmuştur. Rönesans dönemine ait eserleriyle ün yapmış olan Alte Pinakothek olarak bilinen müzede XIX. yüzyıl öncesine ait eserler sergilenmektedir. Wilhelm Von Bode'nin 1903'de açtığı Kaiser Friedrich Museum'un ardından Almanya'nın diğer büyük kentlerinde de müzeler peş peşe kurulmaya başlamıştır.

Avrupa'daki müzecilik çalışmalarına İspanya; Prado, Barcelona ve Toledo müzeleri ile katılmıştır.

Bunun yanında Rus ihtilalinin hemen ardından kurulan Sovyetler Birliği müzeleri de başlangıçta devletin siyasi görüşleri doğrultusunda çalışmalarını sürdürmüş, kısa bir

⁵⁰ Yücel, a.g.e., ss. 22-23.

süre sonra da evrensel boyutlarda müzebilime yönelmiştir. Bunun sonucu olarak da Ermitage Müzesi tüm dünyanın sayılı müzelerinden biri haline gelmiştir.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa’da müzecilik çalışmaları daha yaygınlaşmış, çeşitli ülkelerdeki müzelerin sayısında büyük bir artış görülmüştür. II.Dünya Savaşından sonra müzecilik görüşünün değişmesiyle halk ve yaşam sanatlarıyla ilgili objelerin sergilendiği folklor müzeleri, açık hava müzeleri de kurulmaya başlamıştır.⁵¹

Amerika’da müzecilik çalışmaları da XIX. yüzyılın ikinci yarısında yoğunluk kazanmıştır. Amerikalılar bu konuya bir eğitim kurumu olarak bakmışlar ve kısa zamanda da büyük gelişim göstermişlerdir. Kısa bir süre sonra da Avrupa’dan daha ileri bir düzeye ulaşmışlardır. Amerika’daki Smithsonian Enstitüsü dünyanın en büyük müzelerinden birisidir. Bu müze kompleksinin yanı sıra Amerika’da birçok önemli müze kurulmuştur. Amerika’daki müzecilik, gelişimini sürdürüp, çağı aşan boyutlara ulaşırken bir taraftan da dünyadaki pek çok yapıyı kopyalamaya başlamıştır. Örneğin; 1897’de Tennessee Eyaleti Nashville kentinde Perikles’in Atina Akropolü’nün en yüksek yerindeki Parthenon’un benzeri, ahşap ve alçıdan yapılmıştır.⁵²

3.5. Ülkemizde Müzecilik

3.5.1. Osmanlı döneminde müzecilik

“Göçebe yaşam biçimi ve İslam dininin suret yapmayı sınırlayan anlayış ve görgüleri gereği, Osmanlılar öncelikle kutsal nesnelere yaşamları için gerekli taşınır eşyanın yapılmasını ve toplanmasını benimsemişlerdir. Saray ve çevresinde gelişen beğeniyle Türk ve yabancı sanatçıların İstanbul’daki çalışmaları, değerli eşya ve sanat yapıtlarına ilgiyi artırmış; bu, sultanların Topkapı Sarayı’nın Enderun Hazinesi’ndeki değerli nesnelere, Hırka-i Şerif’teki kutsal nesnelere belli günlerde halka açmalarına kadar uzanmıştır. Ancak Türklerde müzecilik, Batıya açılmanın ardından, bazı Türk aydınlarının müzeciliği benimsemesiyle başlamış; nitelikli nesne ve arkeolojik yapıtlar toplanıp koleksiyonlar oluşturulmuş ve varolan binalar müze olarak değerlendirilmiştir. İlk müzecilik çalışmaları, Harbiye Nazırı ve Tophane Müşiri Fethi Ahmet Paşa’nın İstanbul’un fethinden o güne değin yapılmış ve ganimet olarak alınmış silahlar ile

⁵¹ Yücel, a.g.e., ss. 24-25.

⁵² Yücel, a.g.e., s. 27.

kazılardan gelen tarihi yapıtları St. Irene Kilisesi'nde (Aya İrini) toplatmasıyla başlamış; bu hareketle Mecma-i Eslaha-ı Atika (Eski Silahlar Koleksiyonu) ve Mecma-i Asar-ı Atika (Eski Eserler Koleksiyonu) müzelerinin çekirdeği oluşturulmuştur. Belli bir zaman sonra binanın toplanan yapıtlara yeterli gelmemesi sonucu 1873'de, Fatih zamanında yapılmış olan Çinili Köşk'e taşınmış ve burası 1876'da Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) adıyla halka açılmıştır.⁵³

“Müze-i Hümayun bugün anladığımız anlamda bir müze olmaktan çok eski ve değerli silahların, Osmanlı İmparatorluğunun çeşitli yerlerinden getirilmiş antik eserlerin korunduğu bir yer olmaktan öteye gidememiştir.”⁵⁴

1881'de müze müdürü Alman P.A.Dethier'in ölmesi üzerine yeni müze müdürü olarak görevlendirilen Sadrazam Ethem Paşa'nın oğlu ressam Osman Hamdi Bey, müzecilikte olduğu kadar güzel sanatlar alanında da önemli olan geniş kapsamlı çalışmalarına başlamıştır.⁵⁵ Bu görevi 1910 yılına kadar sürdürmüş ve Müze-i Hümayun onun zamanında büyük gelişme göstermiştir. Osman Hamdi Bey, bir yandan bu müzeyi geliştirmeye çalışırken, diğer yandan da eski eserlerin yurt dışına kaçırılmalarını önlemek için bir yasa hazırlamıştır.⁵⁶ Aynı zamanda birçok kazıya katılarak önemli buluntular elde etmiş ve yapılan diğer kazılara da büyük destek vermiştir.

1882'de Güzel Sanatlar müdürlüğüne atanmasından iki yıl sonra, Çinili Köşk'ün Lübnan'daki Sayda gibi kazılardan getirilmiş büyük lahitlere dar gelmesi nedeniyle yeni bir müze binasının yapımını başlatarak, 1892'de müzeyi halka açmıştır. Bugünkü İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin 1902 ve 1908'de tamamlanan öteki bölümlerinin yanı sıra Sanayi-i Nefise Mektebi olarak kullanılan bina, 1916 ve 1917'de Mezopotamya, Mısır ve Hitit yapıtlarını içeren Eski Şark Eserleri Müzesi olarak kullanılmaya başlamıştır.⁵⁷

Osman Hamdi Bey'in ölümünden sonra, Asar-ı Atika Müzesi Müdürlüğüne 1892'den beri ona müdür yardımcılığı yapmakta olan kardeşi Halil Edhem ELDEM getirilmiş ve bu görevde yirmi iki yıl kalmıştır. Halil Edhem Bey, Osman Hamdi Bey'in

⁵³ Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, s. 1322.

⁵⁴ Yücel, a.g.e., s. 32.

⁵⁵ Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, s. 1322.

⁵⁶ Yücel, a.g.e., ss. 48-52.

⁵⁷ Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, ss. 1322-1323.

başlatmış olduğu bilimsel çalışmalara ağırlık vermiş, yeni kataloglar hazırlatmış ve bunu emekliye ayrıldığı 1931 yılına kadar sürdürmüştür.⁵⁸ Halil Edhem Bey'in 1910-31 yılları arasındaki müdürlüğü sırasında, Muhafaza-yı Ağabeydat Nizamnamesi (Anıtları Koruma Yönetmeliği) çıkartılmış ve Muhafaza-yı Asar-ı Atika Encümeni (Eski Eserleri Koruma Komisyonu) kurulmuştur.⁵⁹

Ayrıca 1726'da Askeri Müze, 1895'de ise Bahriye Müzesi kurulmuştur.

3.5.2. Cumhuriyet döneminde müzecilik

"1920'li yılların başında henüz Cumhuriyet ilan edilmeden önce başlayan kültür ilişkili çalışmaların odak noktası müzeler olmuştur. Yüzyıllar süren hanedanlık yönetiminin ardından millet egemenliği, yurttaş olma ve bir sosyal düzen içinde birey olarak yer alma düşüncesinin yerleştirilmesinin en önemli araçlarından biri de müzelerdir."⁶⁰

"Cumhuriyetin ilanından sonra Türk müzeciliği çağdaş bir atılımla çalışmalarını sürdürmeye başlamıştır. Bu gelişimde Atatürk'ün büyük payı olmuş, onun isteği doğrultusunda yeni müzelerin açılması birbirini izlerken arkeoloji kazılarına da büyük önem verilmiştir."⁶¹

"İlk Büyük Millet Meclisi'nin, Kurtuluş Savaşı günlerinde Ankara'da toplanmasından hemen sonra Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Türk Asar-ı Atikası (Türk Eski Eserler Müdürlüğü) kurulmuş; eski yapıtlar ve müzelerin yanı sıra güzel sanatları ve kütüphaneciliği de çalışmaları kapsamına alan müdürlük, Hars Müdürlüğü adı altında çalışmalarını sürdürmüştür."⁶² İstiklal Zaferi'nin ardından Atatürk'ün isteği doğrultusunda Milli Eğitim Bakanı İsmail Safa, Türk müzeciliğinin gelişiminde büyük payı olan bir genelgeyi yayınlamıştır. Bu genelge doğrultusunda tüm illerdeki müze depolarının, müzelerin yeniden düzenlenmesi, müzesi olmayan yerlerde yeni müzelerin

⁵⁸ Yücel, a.g.e., ss. 60-61.

⁵⁹ Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, ss. 1322-1323.

⁶⁰ Mardan, Burçak - Önal, Şebnem, "Yerlikten Küreselliğe Uzanan Çizgide Tarihin Çokpaylaşımlı Vitrinleri: Müzeler ve Sunumları", Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul 2000, s.178

⁶¹ Yücel, a.g.e., s. 67.

⁶² Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, s. 1323.

açılması istenmiş, bunların yanı sıra müze müdürü ile memurlarının sorumlulukları ayrı ayrı belirtilmiştir.⁶³

Atatürk, Cumhuriyetle birlikte amaçlarının dışında faaliyetlere girişen ve ülkeye zarar veren tekkeleri, zaviyeleri ve dergahları kapattırarak, 16 Eylül 1925 tarihli bir kararname ile de bu tip yapılardaki tarihi, sanat tarihi ve etnografik değerlerdeki eşyaların müzelerde toplanmasını sağlamıştır. Birçok medrese, kilise, imaret ve zaviye müze depolarına, müze memurluklarına dönüştürülmüştür.

“Topkapı Sarayı, 1924’de Bakanlar Kurulu kararıyla, eşyasıyla birlikte müzeleştirilmiş; onarımlarının tamamlanmasıyla 1927’de halka açılmıştır.”⁶⁴

Atatürk, başta Topkapı Müzesi, Ayasofya Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi ve Dolmabahçe Sarayı olmak üzere birçok müzenin kuruluşuna önderlik etmiş ve Türkiye’yi müzecilik konusunda ileri düzeylere taşıyan önemli çalışmalarda bulunmuştur. Cumhuriyetin ilanıyla başlayan çağdaşlaşma ve batılılaşma hareketi bu alanda da kendini göstermiştir.

“Türk müzeciliği 1960’lı yıllara kadar günün ekonomik ve siyasi koşulları göz önüne alındığında büyük maddi girişimler yapılmadan yürütülmeye çalışılmıştır. Bu nedenle de çoğu kez müze olarak eski kilise, cami ve medrese gibi yapılardan yararlanılmıştır.”⁶⁵

Ülkemizde bugün 187 adet resmi ve 79 adet özel müze olmak üzere toplam 266 müze bulunmaktadır.

3.6. Bursa Müzeleri

Osmanlı İmparatorluğu’nda 19.yy.ın ikinci yarısında Tanzimat dönemi ile hızlanan müzecilik faaliyetleri, İstanbul’a yakın bir il olan ve Osmanlı İmparatorluğu’nun önemli bir kenti olan Bursa’yı da etkilemiştir. Maarif müdürü Nazmi Bey ve muhasebecisi Reşat Bey’in bir müze kurulması için yer olarak Bursa Erkek Lisesi’ni seçerek lisenin girişinde laboratuvar olarak kullanılan odanın bir kısmının bu işe ayrılmasını sağlamaları Bursa’da ilk müzecilik hareketleridir.⁶⁶

⁶³ Yücel, a.g.e., s. 68.

⁶⁴ Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, s. 1323.

⁶⁵ Yücel, a.g.e., s. 84.

⁶⁶ Yalman, Bedri, “Bursa’nın Kültür Varlıkları”, *Düşkapı Bursa*, yön. Ertuğrul Kaan, Pera Basın-Yayın, Bursa 2002, s. 250.

Tarihsel ve kültürel anlamda pek çok değeri içinde barındıran ve bu değerleri günümüze taşıyan bir kent olarak Bursa, müzecilik alanında büyük ilerlemeler kaydetmiştir.

Arkeoloji Müzesi

“1902 yılından 1972 yılına kadar Bursa Erkek Lisesi ve Yeşil Medrese'de toplanan arkeolojik eserler, Kültürpark içerisinde yaptırılan Arkeoloji Müzesi'ne taşınmış ve modern bir şekilde teşhir-tanzim yapılarak, 1972 yılında ziyarete açılmıştır. Halen bu binada hizmet vermektedir.

Modern müzecilik anlayışı ile yeni binasında düzenlenen Arkeoloji Müzesi, M.Ö. 8. binden Bizans Devri sonlarına kadarki dönemlere ait Bithynia ve Mysia bölgelerinde bulunmuş eserlerin yanı sıra, Anadolu'daki diğer kültürlere ait eserlerden oluşmaktadır.”⁶⁷

Müze 4 teşhir salonu bulunmaktadır. 4. salonda ayrıca bir asma kat mevcuttur.

“Yortan kültürüne ait pişim toprak mezar buluntuları, Antandros Nekropolü'nden figürin, kap ve süs eşyaları, Karacabey'in Şükraniye Köyü'nde bulunmuş dünyadaki üç örnekten biri olan Greko-Pers mezar steli, Roma Dönemine ait taş eserler, Zeus ve Herakles tasvirleri, Kybele heykelleri, Athena ve Apollon'un bronz büstleri, değişik formdaki keramik kaplar, Bizans Dönemine ait gümüş, bronz ve pişmiş toprak eserler ile Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma ve Bizans çağlarına ait altın, gümüş ve bronz sikkeler müze sergilenen önemli eserler arasında bulunmaktadır. Arkeoloji Müzesi'nin bahçesindeki açık teşhirde, zengin bir stel koleksiyonu yer almaktadır.”⁶⁸

Türk İslam eserleri Müzesi-Yeşil Medrese

“Çelebi Sultan Mehmet tarafından 1414-1424 yılları arasında yapılmış ilk Osmanlı medreseleri arasındadır. Sultaniye Medresesi adıyla anılan 14 oda ve bir dershaneye sahiptir.1972 yılında, buradaki arkeolojik eserler Kültürpark'taki Arkeoloji Müzesine taşındıktan sonra, medrese yeniden restore edilerek 1975 yılında Türk İslam Eserleri Müzesi olarak hizmete açılmıştır fakat geniş çaplı bir onarıma alındığından ziyarete kapalıdır.”⁶⁹

⁶⁷ Yalman, Bedri, Bursa, Yenilik Basımevi, İstanbul 1984, s. 54.

⁶⁸ Türkiye Müzeleri, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara 2002, s. 51.

⁶⁹ Yalman, Bedri, a.g.e., İstanbul 1984, s. 56.

Müzede; 13. yüzyıldan 20 yüzyıla kadar uzanan Selçuklu, Beylik ve Osmanlı dönemlerine ait (İznik, Kütahya) çini ve seramik eserler, ahşap, oyma ve kakma eserler, Türk maden sanatından örnekler, Tombak ve diğer metal eserler ile Selçuklu ve Osmanlı sikkeleri, geleneksel Türk el işleri ve giysileri teşhir edilmektedir.

17.Yüzyıl Osmanlı Evi Müzesi

Muradiye semtinde 2. Murat Külliyesi yakınındadır. Eve batı cephesinde bulunan bahçeden girilmektedir. Bodrum katından sonra oturma mekanları birbirleriyle aynı plan özelliğinde olup, iki katlıdır. Bahçe cephesinde önü açık eyvanlı bir sofa ile iki yanlarda yer alan iki odadan ibarettir. Halk arasında ev, Fatih'in doğduğu ev veya 2. Murat'ın evi olarak da bilinmektedir.

Ev, 17. yüzyıla tarihlenmektedir. İçinde dönemin özelliklerini yansıtan, kalem işi bitki çiçek motifleri, ahşaptan altıgen tavan göbeği, geometrik dekorlu tavan ile ahşap dolaplar oldukça göz alıcıdır.⁷⁰

Atatürk Müzesi

“Çekirge caddesinde Çelik Palas Oteli yanındadır. 1895 yıllarında yapıldığı söylenmektedir. Ev bodrum ve çatı katının dışında iki katlıdır. Kagir bir yapıya sahiptir. Bodrum kat; mutfak ve hizmet için ayrılmıştır.⁷¹

1. Kat: Girişin sağında kabul salonu, solda yemek salonu ve dinlenme, çay, kahve içme odası bulunmaktadır.

2. Kat: Sağda yatak odası, solda çalışma yer almaktadır.

Atatürk Bursa'ya 13 defa ziyarette bulunmuş ve ziyaretleri sırasında bu evde kalmıştır.

Şemaki Evi Müzesi

Bursa'nın Yenişehir İlçesinde yer alan müze, adını 18. yüzyılda İran'ın Şemaki kasabasından göç ederek, Yenişehir'e yerleşen Şemaki ailesinden almıştır. Ev 18. yüzyıl'da yapılmıştır. İki katlıdır. Dönemin özelliklerine göre düzenlenmiş olup ziyarete açıktır.

⁷⁰ <http://www.tbb.gen.tr/turkce/iller/bursa>, 2004.

⁷¹ Yalman, a.g.e., 1984, s. 164.

Hüsnü Züber Evi

1836 yılında *Devlet Misafirhanesi* olarak yapılmış ve daha sonra *Rus Konsoloslugu* olarak işlev görmüş olan bu tipik Osmanlı evi, 1877'den bu yana çeşitli kişilerce konut olarak kullanılmıştır.

1988 yılında dağlama-yakma ve grafik sanatçısı Hüsnü Züber, evi satın alıp restore ederek 1992 yılında "Hüsnü Züber Evi-Yaşayan Müze" adıyla turizme açmış, 1994 yılında da Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne bağışlamıştır.

1. Katta: 450 parça Türk tahta eşyası üzerine Dağlama-Yakma çalışmasıyla birleştirdiği 600 Türk motifi koleksiyonu ile birlikte ağaç Kaşık-Kepçe derlemesi yer almaktadır.

2. Katta: Devrin özelliklerine uygun döşenmiş yatak odası ve baş oda ile açık sofra izleyicilerin görüşüne sunulmaktadır.

Cumalıkızık

Bursa'nın doğusunda Uludağ'ın yamaçlarına sıralanan beş kıvıklı köyden biri olan Cumalıkızık, tarihsel dokusunu koruyan bir Osmanlı Vakıf köyüdür. Osmanlıların Bursa'ya, ilk yerleşme dönemlerinde kurulmuş, tesadüfen de olsa korunarak günümüze kadar ulaşabilmiş Cumalıkızık Köyü; Osmanlı Dönemi kırsal mimarisinin önemli örneklerinden olan bir kültür mirasıdır.⁷²

Mudanya Mütareke Evi Müzesi

"Türk Kurtuluş Savaşı'nın zaferle noktalandığını teyit eden antlaşma, 11 Ekim 1922'de Mudanya'da bu evde imzalanmıştır. XIX. yüzyıl sonunda yapılmış bir Osmanlı evidir. İki katı ziyarete açıktır. İlk katta mütarekenin imzalandığı salon ve çalışma odaları, üst katta İsmet İnönü ile Asım Gündüz Paşa'nın yatak odaları bulunmaktadır.

Celal Bayar Müzesi

Gemlik'in kuzeyindeki Umurbey kasabası, Türkiye Cumhuriyeti'nin üçüncü Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın doğduğu yerdir. Celal Bayar'ın Anıtmezarı, adına kurulmuş müze ve doğduğu ev ziyarete açıktır. Müze ve kütüphane Celal Bayar'ın kendi imkanlarıyla, 26 Ağustos 1970 yılında hizmete açılmıştır. Müzede; Celal Bayar'ın Kuva-i Milliye yılları ve unutulmaz Galip Hoca dönemi fotoğraf ve anılarının bulunduğu bir köşe, hemen alt salonda, İktisat Vekilliği, İmar ve İskan Bakanlığı, İş

⁷² <http://www.tbb.gen.tr/turkce/iller/bursa>, 2004.

Bankası'ndaki çalışma yılları, Atatürk'ün Başvekilliğini yaptığı (1937-1938) yıllarına ait fotoğraflar, anı eşyalar, tablolar yer almaktadır. Diğer iki salonda Bayar'ın Cumhurbaşkanı olduğu dönemde, çeşitli ülkelere ve kuruluşlara yaptığı ziyaretlerde, kendisine takdim edilen nişanlar, madalyalar, yazmalar, silahlar, giysiler, şilt ve plaketter, mobilyalar, aile yadigarları ve imzalı resimleri sergilenmektedir.”⁷³

İzmit Müzesi

Bursa ili İzmit ilçesi müzesi, önce 1935 yılında Yakup Çelebi Zaviye'sinde müze deposu olarak kurulmuş, sonra Nilüfer Hatun İmaret'i'nin onarılmasıyla, buraya taşınmış, 1960 yılında ziyarete açılmıştır. Bina, Osmanlı Sultanı Murad tarafından, annesi Nilüfer Hatun adına 1388 yılında imaret olarak yaptırılmıştır.

İzmit Müzesi'nde, İzmit ve çevresinden derlenen Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı devirleri ile ilgili arkeolojik ve etnografik eserler bulunmaktadır. Ayrıca, Türk çiniciliğinde önemli bir yeri olan İzmit çinileri, İzmit seramik tabakları ve kaselerinden örnekler verilmiştir. Müzenin bir de kitaplığı bulunmaktadır.⁷⁴

İzmit Ayasofya Müzesi

Anıt- müze olarak ziyarete açık olan yapı, 4. yüzyılda bazilika olarak inşa edilmiş, 1331'den sonra Orhangazi tarafından camiye dönüştürülmüş, Kanuni Sultan Süleyman zamanında ise Mimar Sinan tarafından bir mihrap inşa edilerek, yan neflerde büyük kemer açıklıkları oluşturulmuştur. Yapıda, Meryem Ana, Hz. İsa ve İohannes tasvirleri ve geometrik motiflerden oluşan freskler ve taban mozaikleri gibi Bizans dönemi kalıntıları ile kalem işi yazı, bitkisel motifler ve iç mihrap süslemeleri gibi Osmanlı Dönemine ait bezemeler bulunmaktadır.⁷⁵

⁷³ <http://www.bursa.gov.tr/muzeler>, 2004.

⁷⁴ Yalman, Bedri, *İzmit*, Bursa Rotary Kulübü, Üniform Matbaacılık, y.y., t.y.

⁷⁵ *Türkiye Müzeleri*, a.g.e., s. 48.

IV. BÖLÜM

MÜZELERİN EĞİTİM İŞLEVİ

4.1. Müze Pedagojisi

İtalyan ekolünden eğitim teorisyeni Maria Montessori, çocuğun doğal, fizyolojik ve psikolojik gelişimini üçe ayırmıştır: Motor eğitim, duysal eğitim ve dil eğitimi. Motor eğitim, öncelikle çocuğun çevreyi algılamasıyla başlar. Duyu eğitimi ve dil eğitimi ise, buna bağlı malzemelerin kullanılması ve öğrenime yardımcı olmasıyla sağlanır. Bunlara eğitsel malzeme adı verilir.⁷⁶ Müzeler, çocuğun bu gelişim alanlarına katkı sağlamaları açısından önemli birer eğitsel malzeme işlevi görmektedirler. Montessori, çocukların kesinlikle yaparak yaşayarak öğrenmeleri gerektiğini savunur ve müzeler de bu tip öğrenmeye oldukça uygun ortamlardır.

Günümüz eğitiminde, geleneksel öğretim yöntemlerinden uzaklaşarak, öğrenmenin sadece sınıf ortamında değil, her yerde olabileceği savunulmaktadır. Bireyin pasif dinleyici durumundan, aktif öğrenen konumuna geçmesi gerekmekte ve bunun sağlanması için de farklı yöntemler geliştirilmektedir. Müze eğitimi bu anlamda aktif öğrenmenin en üst düzeyde yaşanabildiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Müze ve eğitiminin birleştiği müze pedagojisi kavramı; tarihsel bir fenomen, pedagojik bir disiplin olduğu kadar müzeciliği, öğrenme ve sosyalleşme gibi birçok öğeyi de içinde taşır. Müzedeki öğrenme, tüm yaşam boyu devam edebilen çocuğun beş duyusunu kullanabileceği ve keşfederek, araştırarak, bizzat uygulamalara katılarak daha etkili ve kalıcı yaşantılar elde edebileceği bir öğrenmedir. Müze pedagojisi; bu özellikleri nedeniyle müzeden hareketle, müzede ve müze yoluyla “öğretmek” olarak da tanımlanabilir.⁷⁷

Günümüz müzeciliğinde eğitim, müzelerin klasik görevi olan korumanın önünde yerini almıştır. ABD’de başlayan, daha sonra Avrupa’ya geçen özellikle İngiltere ve Almanya’da gelişen bu anlayış “müze pedagojisi” ve “müzecilik” eğitiminin

⁷⁶ Shabbar, Nihad, “Çocuklar İçin Müze Eğitimi”, *Kent, Toplum, Müze: Deneyimler-Katkılar*, ed. Burçak Madran, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul 2001, s. 70.

⁷⁷ Adıgüzel, Ömer (Öztürk, Faruk) “Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze Pedagojisine Değişim”, *Eğitim ve Bilim*, C. XIV, Sayı: 114, 1999, s. 77.

gerekliliğini göstermektedir. Bugün türü ne olursa olsun , müzelerin birincil görevi eğitimidir.⁷⁸

Müze pedagojisi, basit bir anlatımla, bir sanat eserini ya da nesnesini izleyen çocuk, ergen ya da yetişkine onun da yapabileceğini söylemek ve onu inandırmaktır. (...) Temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde, yaşantılara dayalı çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanımı gerekmektedir.⁷⁹

Sınıfta başarmanın çok zor olduğu nitelikleri müzelerin verebileceği oldukça açıktır. Bu niteliklerden biri de empatidir. Okul, öncelikli olarak çocuğun zihinsel kavrayışını sağlarken, müze içgörü gücünü arttıran duyguları ve atmosferi sağlayabilir.⁸⁰

Müze ve galerilerin her yaş insan için ideal bir öğrenme ortamı olmasını sağlamak, insanlararası iletişimi ve etkileşimi geliştiren bir alan olarak müze pedagojisinin amacıdır. Etkili müze pedagojisi, nesnelere; çevresi, amacı, disiplinlerarası, hümanistik ve eğlendirici yönleriyle müzenin temel eğitim kuramları ve ilkeleri ışığında aktif bir öğrenme ve gelişme alanı olarak kullanılmasını içermektedir.⁸¹

Müze pedagojisi, somut anlamda ilk kez, 1934 yılında Müze Bilimi adlı dergideki bir yazıda Hannover müze müdürü K.H.Jacob- Friesen tarafından kullanıldı. Müze ve pedagoji arasındaki kavramsal bağlantı, alan yazında ilk kez 19. y.y. sonlarında ortaya çıktı. Bu dönemde, reformist eğitim akımlarının doğrultusunda müzelerin eğitim kurumu olma düşüncesi büyük etki ve genişleme olanağı buldu. II. Dünya Savaşından sonra müze pedagojisi önemini yitirdi fakat bu kriz dönemi uzun sürmedi ve 1968'den sonra tekrar bir reform pedagojisi yaşanarak günümüze kadar önemli boyutlara ulaştı.⁸²

Ülkemizde ise müze pedagojisi alanındaki ilk gelişmeler çok eskiye dayanmamaktadır. M. Satı Bey ve İ.Hakkı Baltacıoğlu bu alandaki ilk ve en önemli isimlerdir. Satı Bey, pedagoji ile ilgili çalışmaları doğrultusunda okul yapısını yeniden

⁷⁸ Atagök, Tomur, "Çağdaş Müzeciliğin Anlamı; Müze ve İlişkileri", Yeniden Müzeciliği Düşünmek, der. Tomur Atagök, Y.T.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, Y.T.Ü. Basım-Yayın Merkezi Matbaası, İstanbul, s. 137

⁷⁹ Adıgüzel, Ömer, "Müze Pedagojisi ve Müzelerde Yaratıcı Drama ile Öğrenme Ortamları Oluşturma", Drama ve Müze Pedagojisi, yay. haz. Naci Aslan, Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi Yayınları, no: 5, Fersa Matbaacılık, Ankara 2002, ss. 24-25.

⁸⁰ Seidel, Stefan – Kenneth, Hudson, Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik, çev. Bahri Ata, yay. haz. Bekir Onur, Ankara Üniversitesi Sos.Bil.Ens. Yayınları, no: 12, Ankara Üni. Basımevi, Ankara 1999, s. 21.

⁸¹ Paykoç, Fersun – Baykal, Serçin, "Müze Pedagojisi: Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma", Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul 2000, s.103.

⁸² İlhan, Çakır, Ayşe, "Müze Pedagojisi", Ankara.

irdeleyerek *okul müzesi* kavramını literatürümüze sokmuştur. “Uygulamaya koyduğu Tatbikat Mektebi’ndeki çalışmaları ve çıkarılmasında büyük katkısı olduğu Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası’nda yer alan Ders Numuneleri ile bu yeni pedagojik yaklaşımı ortaya koymaya çalışmıştır. Tedrisat-ı İbtidaiye Mecmuası’nda, öğrenme konusu olan nesnelerin koleksiyonu ve öğretim araçlarının öğrencinin gözlemine sunulması amacıyla görsel malzemelerin yayınlanması geniş yer almaya başlamıştır. Öğretimde kullanılan materyallerin, eşyaların, nesnelerin koleksiyon amacıyla okullarda toplanması, bu şekilde okul müzelerinin oluşturulması düşüncesi Satı Bey’in özellikle önem verdiği bir konu olarak bilinmektedir.”⁸³

Meşrutiyet döneminin sonlarında Satı Bey’in *Okul Müzesi* projesi ve Baltacıoğlu’nun müzecilik çalışmaları, Türk eğitim tarihinde yer almasına rağmen etkileri fazla uzun sürmemiş, müze pedagojisi anlayışı ancak son yıllarda Türkiye’de de gündeme gelmeye başlayarak farklı uygulamalara tanık olmuştur.⁸⁴ Fakat yine de Türkiye’de müze eğitiminin önemi her ne kadar vurgulansa da bu alandaki gelişim, istenen düzeye gelememiştir. Bunun nedenleri arasında; müzelerin, sadece klasik anlamdaki işlevlerini gerçekleştirip eğitim görevini üstlenmemeleri, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve basın-yayın kuruluşlarının müzeler ve müze eğitime yeterince önem vermemesi, müzelerin merkezi bir idare ile yönetilmeleri, müzelerin sosyal imkanlarının (lokanta, gösteri odaları, atölye, kafeterya vb.) olmaması, müze eğitimi konusunda personel yetiştirilmemesi ve en önemlisi eğitim kurumlarının müzeleri eğitim amaçlı kullanmamaları sayılabilir.⁸⁵

“Müze pedagojisinin amaçları şu şekilde sıralanmaktadır:

1. İnsanın değişen dünyaya uyum sağlamasında yardımcı olmak.
2. İnsanların yaşadıkları ortamlara yabancılaşmalarını önlemek.
3. Geçmişle şimdiki yaşam arasında bağ kurmak.
4. Günümüzün sorunlarına ve çatışmalarına yönelik anlayış kazandırmak.

⁸³ Adıgüzel, Öztürk, a.g.m., ss. 74-75

⁸⁴ Adıgüzel, Ömer, “Müze Pedagojisinin Türkiye’deki Yansımaları ve Müzelerdeki Yaratıcı Drama Uygulamaları”, *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme*, a.g.e., s.132.

⁸⁵ Özsoy, Vedat – Mercin, Levent, “Sanat (Resim) Müzelerin Kullanılmasında İlgili Kurum ve Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C.I, sy. 3, Ankara 2003, s. 304.

5. Sergilenen nesnelere insanlar arasında köprü kurarak nesnelere onların yaşantıları ile bütünleştirilmesini sağlamak.
6. Nesnelere maddi veya ideal değerleri ile algılanması yerine insan yaşamının somut ve otantik bir belgesi olarak algılanmasını sağlamak.
7. İnsanların bugünkü yaşantıları ile nesnelere bağlantısını kurarak siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik ilişkileri anlamalarını sağlamak ve onların araştırmacı yönlerini geliştirmek.
8. Bireylerin zamanını yaratıcı bir biçimde değerlendirmek.
9. Müzeyi bir yaşam biçimi haline getirmek, iletişim ve öğrenmeyi yoğunlaştırmak amacıyla tüm olanakları sağlamak.
10. Müze ekonomisini geliştirmek.”⁸⁶

4.2. Müze-Toplum İlişkileri

Önceden müzelerin görevi sadece koruma ve belgeleme iken 19. yüzyılın başlarında eğitmek ve bilgilendirmek olarak değişim göstermiştir. İnsanların içinde yaşadıkları dünya hakkında bilgi edinme fırsatına sahip olmaları için doğal dünyadan ve geçmişten nesnelere biriktirmektedir. Ayrıca müzelere toplumu birleştirme görevi de verilmiştir: Müzeler her sınıftan insanların aynı zeminde bir araya gelmeleri için uygun yerlerdir. Böylece müzeler ideal kurumlar olarak, öğrenme yoluyla gerçekleştirilen toplumsal eşitliği sağlayan kurumlar olarak görülmeye başlanmıştır.⁸⁷

“Günümüzde müzeler; boyutlarını aşp, toplumu eğitime, kültürleştirme gibi görevleri de üstelenerek yaygın eğitim kurumu niteliği kazanmıştır ve yaşayan müzecilik ön plana çıkmıştır. Bunun sonucunda müzecilikte, eğitim, tanıtım ve topluma dönük iletişimin önemi artmıştır. Geçmişle gelecek arasında bir köprü oluşturan ve kamu yararına kurumlar olarak görülen müzeler, toplumla ilişki ve iletişim kurma görevi ile de yükümlü kılınmıştır.

Toplumun kültürel mirasını toplum adına koruyan, tanıtan bir kurum olarak bir anlamda kamu malı niteliğinde olan müze, halkın kültür varlığının somut belgesidir ve bu nedenle de halkla toplumsal ve kültürel etkileşim içindedir. Bu bağlamda ziyaretçisi

⁸⁶ Paykoç - Baykal, a.g.m., s. 104.

⁸⁷ Hooper, Eilean-Greenhill, a.g.e., s. 29.

olmayan, toplumu cezp etmeyen bir müze işlevini yerine getirmiş olamaz. Bu nedenle müzeye ziyaretçi sağlamak, müzenin görevleri arasında yer almalıdır. Toplum kültürlenirken, müzeler de yaşamaları için gereken maddi ve manevi kaynağı yaratmış olurlar.

Ancak müzelerin kendi iç dinamiğinde ne kadar başarılı çalışmalar yapılırsa yapılsın, bu çalışmaların topluma tanıtımı ve sunumu yeterli düzeyde olmazsa amacına ulaşmamış demektir.

Müze eğitiminde karşılaşılan başlıca sorun, hiç kuşkusuz ilgisiz bir toplumdur. Dolayısıyla kendini öncelikle topluma bir kez daha açmalı ve ilginç kılmalıdır. Müze toplumun yapısıyla, öncelikle genç bireylerin beklentilerinin neler olduğunu tespit ederek başlayabilir. Toplumun nelere ilgi gösterdiği bu aşamada bir gösterge olabilir. Toplumun, güdülenebilmesi için serginin, eğitsel amaçların görülmeyecek şekilde tasarlanması gerekmektedir.”⁸⁸

Ülkemizdeki müzeler, müze-toplum ilişkisi açısından henüz bir çözüm üretme çabasında görünmemektedir. Hatta ne yazık ki böyle bir çabaya gerek bile duyulmamaktadır.

Müze-Toplum ilişkisi bağlamında müzelerin tanıtımının önemi gün geçtikçe daha iyi anlaşılakta ve bu yönde, özellikle yurt dışındaki müzelerde yeni ve özendirici yöntemler geliştirilmektedir. Bu doğrultuda müze tanıtımlarının verimli ve etkili olabilmesi için, hedef grupların seviyelerine göre bilgilendirme yöntemleri uygulanmaktadır.

Türkiye müzeleri önemsenmesi gereken bir potansiyel ve kaynaktır. Ancak ülkemizde müzeler de diğer bilim kurumları ile aynı kaderi paylaşmaktadır. Ülkenin önceliklerinde ne yazık ki yer almayan kültür kaynakları, bütçeden yok denecek kadar az ele geçen miktarlarla ayakta durmaya çalışmaktadır. Bu nedenle müzeler, imkansızlıklar içinde, durağan ve kaderci bir durum içindedirler.⁸⁹

“Müzelerin genel anlamda topluma katkılarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Müzeler, geçmiş değerleri toplum için korur ve onlara sunar.

⁸⁸ Atagök, a.g.m., ss. 137-145

⁸⁹ Atik, Şeniz, “Müzelerimizin Yeniden Yapılanması Kapsamında Müze-Toplum İlişkisi, Müze-Toplum İlişkisi Bağlamında Müze Tanıtımı ve İletişim”, Yeniden Müzeciliği Düşünmek, a.g.e., ss. 155-163

- Müzeler, objektif ve sistematik bir değerlendirme ile koleksiyonlarında sunduklarından süzülerek günümüze gelmiş değerleri gösterir
- Müzeler, insanlığın doğal gelişimini belgeler, bilgi verir.
- Müzeler, geçmişini sunar, insana insanlığın heyecanını verirken onun yaratıcılığına katkıda bulunur; yaratıcı gücü ve düşünceyi kamçılar.
- Müzeler, geleceği yönlendirebilecek değerlerin yerleşmesini sağlar.
- Müzeler, yeni toplumsal değerlerin oluşmasını sağlar.
- Müzeler, insani değerleri geliştirir.
- Müzeler, bugünün teknolojik toplumundaki insana, insani değerleri sunarak, yalnızlığını giderir, eğlendirir.
- Müzeler, insanın kendi toplumunu tanımasına neden olur.
- Müzeler, toplumların birbirlerini tanımalarına, dolayısıyla kültürlerin birbirine yaklaşmasına neden olur.

Müzelerin toplama, araştırma ve belgeleme ile koruma işlevleri kültür nesnelere yönelik, sergileme ve eğitim işlevleri ise insana yöneliktir. Bu bağlamda müzeciliğin gelişim çizgisi içinde klasik müzecilikten yeni “bütüncül” müzecilik anlayışına geçişinde, bunu toplumun tüm kesimlerinin müzelerin içerdikleri koleksiyonu anlayabilecekleri bir ortam olarak tanımlamak gerekir.”⁹⁰

“20. yüzyıl boyunca müzelerde meydana gelen değişim ve büyüme, sıradan insanı da kendi kültürel mirasını anlamak, onunla ilişki kurabilmek için bu kuruluşlara ilgi duymasını, onları araştırabilmesini olanaklı kılmaktadır.”⁹¹

Halk eğitiminde birinci amaç olarak görülen; halkın kültür seviyesini yükseltmek ilkesine ulaşmak, ilk olarak *göstermek* eylemiyle başlar. Bu konuda yapılacak tek şey, Baltacıoğlu’na göre *Halk Müzeleri* kurmaktır. Uygur toplumların yaşam biçimlerini halka tanıtmak amacıyla kurulacak olan bu müzeler, en kısa yoldan çağdaş bir Türk toplumu yaratmanın önemli bir aracı olarak görülür.⁹²

⁹⁰ Atagök, a.g.m., ss. 137-145

⁹¹ Andrea, Earl, “Müze Pedagojisi İngiltere’de Nasıl Gelişti? Tarih Konuşan Drama”, *Drama, Maske ve Müze*, der. İnci San, Çağdaş Drama Derneği, Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi, no: 12, Ankara 1997, s. 36.

⁹² Öztürk, Faruk, “Türk Eğitim Düşüncesi Tarihinde Müze Kavramının Düşünsel Temelleri Satı Bey ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu Örneği”, *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme*, a.g.e., s.197.

4.3. Müzelerin Çağdaş Eğitimdeki Yeri

Titiz'e göre; çağdaş eğitim, erdem, akıl ve inanç değerleri birikiminin günümüzdeki düzeyi çerçevesinde, kişinin kendi özgün ihtiyaçlarının gerektireceği ve kişinin kendisince farkına varılacak bilgi, beceri, tutum ve davranışların, yine kişinin kendi öğrenme profiline uygun biçimde öğrenilmesi için gerekli ortamların yaratılıp sürdürülmesi sürecidir.⁹³

Buradan hareketle, müzelerin, geçmişle günümüz arasında köprü oluşturan nesnelere yoluyla, kişinin yaratıcılığını, iraksak düşünmeyi, bunun yanı sıra uygarlık bilincini geliştirdiği ve bu sayede çağdaş eğitim ölçütlerine en uygun ortamlardan birisi konumuna geldiği tartışılmaz bir gerçektir.

“Toplum gelişmesinin gösteren kanıtları toplayan bir eğitim kurumu olarak müzelerde görülenler, toplumlarda harcanan emeklerin bugüne kadar aralıksız nasıl geldiğinin anlaşılmasına, toplumların kendi günlük hayatları ve sanatlarıyla diğer uygarlıkların tarihleri arasında ilişki kurmalarını sağlar.”⁹⁴

Müzelerin, çağdaş öğrenme ve öğretme mekanları oldukları düşünülecek olursa, müzede sergilenen nesnelere paralel olarak müze eğitim programları hazırlanmalıdır. Bu programlar aracılığıyla ziyaretçi yönlendirilebilir, eğitilebilir, bilinçlendirilebilir. Amaç, müzede karşılaşılan eser bağlamında, bireyi eserle buluşturmak ve o eser ile ilgili tarihsel, sanatsal, işlevsel bilgiyi kazandırarak, değerlendirme ve koruma bilincine ulaştırmaktır.

Ne yazık ki ülkemizde temel eğitim çağındakiler için müze, sadece Müzecilik Haftasında uğranılan ve çocukların sıra halinde eserlerin önünden geçerek çıktıkları bir alan durumundadır. Oysa, çağdaş eğitim anlayışına göre müze, çocukların serbestçe dolaştıkları, müze eğitimi programları yardımıyla, farklı aktivite ve oyunlarla kalıcı ve anlamlı deneyimler kazandıkları, yaparak-yaşayarak öğrendikleri bir ortam olmalıdır.⁹⁵

⁹³ <http://www.biltek.tubitak.gov.tr/dergi/97/haziran>, 2004.

⁹⁴ Atasoy, Sümer, “Eğitim Kurumu Olarak Müzeler”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, yıl: 1, sy. 1, Favori Ofset Matbaacılık, İstanbul 1978, s. 20

⁹⁵ Atasoy, Yavuzoğlu, Nazan, “Çağdaş Eğitimde Müzenin İşlevi”, *Yeniden Müzeciliği Düşünmek*, a.g.e., s. 149.

Bugün teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı müze eğitimi, 19. yüzyıldan itibaren Avrupa ve Amerika'daki ülkelerin kültür politikalarında ele alınan bir alandır. 1823'te çocukların ilgi alanlarına cevap verecek ortam yaratma düşüncesi doğmuş ve 1899'da ilk çocuk müzesi olan *Brooklyn Children Museum* kurulmuştur. Çocuk müzelerinin kurulma nedenlerinin temelinde endüstri ve teknolojik gelişmeler yatmaktadır. Çocukların gelişen teknolojiye uyum sağlamaları, çağdaş insanlar olarak yetişmeleri için müzelerden yararlanma yoluna gidilmiştir.⁹⁶

Çağdaş anlamda müze eğitiminin amacı, kişilere müzedeki nesnelere tanıtım, o nesnelere günlük yaşamlarını, varolan bilgilerini ve deneyimlerini ilişkilendirmelerini ve karşılaştırma yapmalarını sağlamak, eleştirme, yorumlama ve özgün bir sentez yapabilme yetisini kazandırmaktır.⁹⁷

Öğrenciler sınıf ortamından çıkıp bir müzeye gittiklerinde, okulda edindikleri bilgilere yeni bir boyut kazandıran "gerçek şeyler"le çevrili bir ortama girerler, örneğin; gezegenlerin ilişkilerini gösteren bir güneş sistemi modeli veya hem temel bir artistik formu hem de eski bir çağın toplumsal atmosferini yansıtan empresyonist bir resim gibi.⁹⁸

Müze eğitimi, öğrencilerin; geleneklerin, koleksiyonların ve sergilerin çelişkilerine, olasılıklarına ve değişen doğasına karşılık vermeyi, sorgulamayı öğrendikleri bir anlatım yöntemi olarak düşünülmektedir. Böylece program, bu çoklu gelişmelerle ilgili olarak, geleneklerin, geçmişin, nesnelere ve eğitimin arasındaki ilişkiyi tartışan bir modele göre yapılandırılır.⁹⁹

Müze ziyaretlerinin en önemli yönlerinden biri, öğrencilerin alternatif öğrenme yolları ile karşılaşma ve maddi kanıt ile aktif biçimde çalışma fırsatıdır. Bazı çocuklar için bu durum, daha formal olan sınıf ortamında pek görülmeyen yetenek ve becerileri gösterme şansını sağlayabilir. Bütün çocuklar için, yeni bir yere gitmek, yeni insanlarla

⁹⁶ Macarrio, Kuruoğlu, Nihal, "Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. XV, sy. 1, Bursa 2002, s. 275.

⁹⁷ İlhan, Ayşe, Çakır, "Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Müzeler", *2000'li Yıllarda I. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu*, (yayınlanmamış), İstanbul 2002, s. 2.

⁹⁸ Hicks, Ellen Cochran, "Museums and Schools as Partners", <http://kutuphane.uludag.edu.tr/online.htm/ebscohost>, 2003.

⁹⁹ Padro, Carla et. al., "Towards the Building of a Profession: Museum Education Identity and Cultural Theory", *Essay on Education Through Art: Time Passing and Time Enduring*, ed. by Mariusz Samoraj, Warsaw 2000, s. 135.

tanışmak, bilgi toplamada yeni yaklaşımları denemek ve gerçek şeylerle karşılaşmak oldukça güdüleyici ve uyarıcı olabilir ve okulda edindikleri bilgileri farklı bir bakış açısına yerleştirebilirler.¹⁰⁰

Ezberci ve durağan eğitimden aktif ve birebir yaşantı yoluyla eğitime geçişin gerekleri doğrultusunda müze eğitimine yönelik farklı uygulamalar yapılmaktadır. Bu uygulamalar kapsamında gerçekleştirilen müze gezileri, atölye çalışmaları, drama uygulamaları, çeşitli kurslar ve görsel sunumlar, sergiler, yayınlar bireyin ilgisini çekerek kalıcı öğrenme sağlamayı, öğrenme sürecini zevkli ve eğlenceli hale getirmeyi, yaratıcı olma becerisini geliştirmeyi, düşündürmeyi ve sorgulatmayı amaçlamaktadır.

“Bu uygulamalardan en önemlisi olan müze gezileri, müze eğitim programı çerçevesinde ve bir eğitmen veya rehber eşliğinde düzenlenmelidir. Çünkü belli bir yönlendirmeden yoksun toplu müze gezileri, müze deneyimi ve bilinci kazandırmayan bir etkinliktir. Müze gezisi sonrasında ve *müze eğitim programları* çerçevesinde uygulanacak atölye çalışmaları, çağdaş eğitimde etkin rol oynamaktadır. Müzedeki nesnelere ilişkin, resim, desen çizimi, model-maket yapımı, kompozisyonla ifade gibi etkinliklerle yaratıcılık geliştirilerek, bireysel ve aktif eğitim alınması sağlanır. Atölye etkinlikleri içinde drama çalışmaları da yer almaktadır. Burada amaç, müzedeki nesnelere özdeşleşen dönemi ve olayları, drama yoluyla canlandırarak “geçmiş yorumlamak” ve yaşanan zamana taşıyarak, konuyu anlamada kolaylık sağlamaktır. Bunların yanı sıra eserlerin yapım biçimlerinin, bezeme özelliklerinin ve sanatsal değerlerinin öğretildiği kurslarla müze eğitimi verilebilir. Müzelerde, teknolojiden yararlanılarak yapılan videovizyon, multivizyon gibi gösterimler ve farklı sergileme teknikleri, çağdaş eğitimin gerektirdiklerindedir.”¹⁰¹

Müzeler, günümüzün en popüler iletişim ve bilişim kaynağı olan Web sitelerini ve onları ulaştıran bilgisayarları da kullanarak kültüre ve sanata katkıda bulunmaktadır.¹⁰² “Müzelerde düzenlenen sanatsal, öğretici, düşündürücü, eğlendirici nitelikteki sergiler güncel konu ve eserleri ziyaretçilerle buluşturarak; çağdaş eğitimdeki dolaylı işlevini

¹⁰⁰ Hooper, Eilean-Greenhill, a.g.e., s. 175.

¹⁰¹ Atasoy, a.g.m., ss. 149-153.

¹⁰² Özsoy, Vedat, “Resim-iş (Sanat) Öğretmeni Eğitimine Yönelik Lisansüstü Programlarda Müze Eğitiminin Yeri ve Önemi”, *Sanat Eğitimi Sempozyumu: Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme*, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası, Ankara 2002, s. 59.

yerine getirmektedir. (...) Müzeler, eğitimdeki etkinliği arttırmak amacıyla, eserlerini içeren bilimsel eserler yayınlarlar. Sıradan ziyaretçinin müzeyi algılamasına yardımcı olan bu yazılı materyaller, çağdaş eğitimin bir parçasıdır. Ancak bu tip yayınların kesinlikle müze eğitimcisi denetiminde uzmanların işbirliği ile hazırlanması gerekmektedir.¹⁰³

San'a göre bir müze; söylesel ve tartışmalı öğrenmenin yanı sıra, duyuşsal ve yaşantısal öğrenmenin de sağlandığı (yaratıcı drama, tiyatro vb. etkinliklerle), durağan ve dingin olmayan, yalnızca edilgen sergilenmelerle yetinmeyen, araştırmaları yönlendirebilecek veriler taşıyan, belgeliğini, kitaplığını, akademik yayınları, bibliyografileri, mektup ve günlükleri kısacası elindeki tüm kaynakları toplum hizmetine sunan, düşüncelerin üretildiği, paylaşıldığı bir forum olan, öncelikle çocuklara ve kadınlara yönelik, çok kanallı bir iletişimin sağlandığı, izleyici-müzeci-malzeme arasında olduğu gibi ziyaretçiler arasındaki iletişimi de sağlayan, günümüz toplumsal yaşamına da değinen, ayrıca geleceğe ilişkin fikirler, projeler, tasarımlar ürettirebilecek niteliklere sahip olan bir ortam olmalıdır.¹⁰⁴

Çağdaş müzeler kitlelerin bilim, sanat, kültür eğitimine katkıda bulunan, evrensel değerlerin yayılmasına öncülük eden, katılımcı, dinamik, etkin kuruluşlardır.¹⁰⁵

Müzeler, aynı zamanda ziyaretçilerini yönlendirecek, belli yaşam deneyimleri kazandıracak etkinliklerle, bilgi kazandırmanın yanı sıra sosyal yaşamlarında da etkili olmalıdır. Böylece, bir kültür köprüsü oluşturan bu kurumlar, çağdaş eğitimin bir parçası olarak işlevlerini yerine getirmiş olacaklardır.¹⁰⁶

Gelecek kuşakların bilinçli olarak kültürel ve tarihsel alanda birikim kazanmalarının ve kültürümüzün evrensel kültür boyutlarında yaşatılmasının sağlanması açısından müze eğitimi büyük önem taşımakta ve müzeciliğin ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmektedir.¹⁰⁷

¹⁰³ Atasoy, a.g.m., ss. 149-153.

¹⁰⁴ San, İnci, "Müze Eğitimbilimi Nasıl Gelişti?", *Milliyet Sanat*, sy. 444, İstanbul 1998, s. 22.

¹⁰⁵ Onur, Bekir, "Müze Eğitimi: Temel İlkeler ve Politikalar", *Müze Eğitimi Seminerleri I: Akdeniz Bölgesi Müzeleri*, yay. haz. Bekir Onur, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2003, s. 21.

¹⁰⁶ Atasoy, a.g.m., ss. 149-153.

¹⁰⁷ Paykoç, "Türkiye'de Müze Eğitimi Uygulamaları: Tarihçe ve Örnekler", *Müze Eğitimi Seminerleri I: Akdeniz Bölgesi Müzeleri*, a.g.e., s.58.

4.4. Müze Eğitiminin Sanat Eğitimindeki Rolü

“Son zamanlarda yapılan araştırmalar ve uygulamalar, sanat eğitiminde müzeleri kullanmanın, yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağladığını, kapalı sınıf ortamından daha rahat bir sınıf atmosferi sunduğunu, eleştirel yaklaşımı kolaylaştırdığı için yaratıcılığı teşvik ettiğini ortaya koymuştur.”¹⁰⁸

Ülkemizde önem kazanmaya başlayan müzeler ve müze eğitimi konusu, sanat eğitiminde öğretmenlere yeni ufuklar açacak, değişik ve etkili sanat öğretimi imkanları sunacak bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Müzeler ve galeriler yoluyla sanat eğitimi Batı’da daha 19. yüzyıllarda ortaya çıkmıştır.¹⁰⁹ Türkiye’de ise son yıllarda ivme kazanan sanat eğitimi yöntemleri içerisinde müzelerin yeri daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır.

Müzeler, çocuklar ve öğrenciler için özel programlar hazırlamaktadırlar. “Bu programlar, sanat eğitimine yönelik eğitsel davranışları geliştirme açısından şu çeşitliliği göstermektedir:

- Özgün sanat eserlerini göstererek tanıtmak ve müze kavramını (görev ve sorumluluklarını) anlatmak.
- Sanat eserlerinin niteliğini ve görsel algılama deneyimini yerinde, ilk elden sunmak.
- Sanatı hayatın bütünüyle, onun dokusuyla; aşkla, kahramanlıkla, güzellikle, korkuyla ilişkilendirmek
- Görsel okur-yazarlığı, sanatçıların ifade dilinin anlaşılmasını ve takdir edilmesi gereğini öğretmek.
- Sanat eserlerine bakarak ve yaparak uygulamalı sanatsal deneyimler sunmak

Tüm bu yaşantılar, deneyimler yoluyla öğrencilerde davranış değişiklikleri meydana getirmek, müzenin mimari ortamının estetiğinden etkilenmekle başlayıp, ünlü bir sanat eseriyle birebir hesaplaşmaya kadar, bir müze ziyaretiyle mümkün olmaktadır.”¹¹⁰

¹⁰⁸ Özsoy – Mercin, a.g.m., s. 304.

¹⁰⁹ Özsoy, Vedat, “Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri”, *Milli Eğitim Dergisi-150*, <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ozsoy.htm>, 2003.

¹¹⁰ Özsoy, a.g.m., <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ozsoy.htm>, 2003.

“Toplum geleceğini yönlendiren sanatçılar, eğitim kurumları kadroları ve müzeler; toplumu ve öğrencileri eğitime sorumluluğunu üzerlerine almaya başlamışlardır. Sanat eğitiminde müzelerin öneminin farkında olan pek çok ülke gibi Türkiye’de de okul programlarında müze gezileri yer almaya başlamıştır. Bu geziler; ders konularını kapsamaktadır.”¹¹¹ Öğrencileri kapalı sınıf ortamından uzaklaştırarak yaratıcılığı güdüleyen, araştırmaya yönlendiren ve deneyim edindiren bir ortamda sanat (resim) derslerini gerçekleştirmek, öğrenciler kadar öğretmenleri de mutlu edecek yaşantılardır. Bu ortamı sağlayabilecek en uygun yerler müzelerdir.¹¹²

Müzelerin, yılda bir kez okul ziyareti yapılan mekanlar olmaktan çıkarılıp, onlardan sanat eğitiminde sürekli yararlanılacak şekilde projeler geliştirilmesi ve müze kaynaklarının sanat öğretiminde yeterince kullanılması sağlanmalıdır.¹¹³

“Sanat eğitiminde müzelerin kullanımı, genel anlamda gezi-gözlem yöntemi içerisinde yer alsa da, öğretim tekniklerinin birçoğunu uygulama imkanı verir.”¹¹⁴ Örneğin; “resim derslerinde müzelerden verilen kopyaların gösterilmesi, eser incelemelerinin bu kopyalarla yapılması, heyecanı ve katılımı arttıracaktır.

Müze eğitimi sadece müze ziyareti boyutu ile sınırlı kalmamalıdır. Ziyaret sonrasında öğrencilerin müzede yaşadığı gözlem ve incelemeler resim derslerinde uygulamalara (görsel, teorik ve yazı ile) dönüştürülmelidir.”¹¹⁵

Çağdaş eğitimde uygulama ağırlıklı, yaparak ve yaşayarak öğrenme stili etkin bir model olarak kabul edilmekte ve dersler mümkün olduğunca bu modele göre yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu durumda ağırlıklı olarak görsel kaynaklarla yapılan sanat eğitiminde müzelerden yararlanmamak düşünülemez.¹¹⁶

En etkili öğretim, insanın beş duyusuna aynı anda uyarıda bulunabilen eğitimidir.

Bireyin görme, dokunma ve işitme duyularına aynı anda uyarıda bulunabilecek bir

¹¹¹ Perdahcı, Nurcan, “Türkiye’de Müzelerin Sanat Eğitimindeki Gerekliği Anadolu’yu Tanıma ve Tanıtmadaki Rolü”, II. Sanat Eğitimi Sempozyumu: Resim-iş Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2004, s. 298.

¹¹² Mercin, Levent, “İlköğretim Kurumlarında Müze Eğitiminin Sanat Eğitimi İçerisindeki Rolü”, Sanat Eğitimi Sempozyumu: Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme, a.g.e., s. 341.

¹¹³ Özsoy, <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ozsoy.htm>, 2003.

¹¹⁴ Mercin, Levent, “İlköğretim Okullarında Sanat (Resim) Eğitimi Derslerinde Müzelerden Yararlanılmasına İlişkin Uygulamalar”, Eğitim Araştırmaları, ed. Veysel Sönmez, sy. 14, Anı Yayıncılık, Ankara 2004, s. 125.

¹¹⁵ Buyurgan, a.g.e., s.145.

¹¹⁶ Özsoy, Vedat, “Yabancı Bir Kültürün Öğrenilmesinde Müze Sergisinden Yararlanma”, Gazi Sanat, sy. 2, Ankara 2001, s. 22.

müze eğitiminin planlanması ve gerçekleştirilmesi, sanat eğitimcilerini öğretimlerinde önemli ölçüde rahatlatacaktır.¹¹⁷ Bunun gerçekleştirilebilmesi için sanat öğretmeni yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının önemli sorumlulukları bulunmaktadır. Çünkü sanat eğitimi çağdaş normlara uygun olarak verebilmek, sanat eğitimi veren kurumun niteliği ile ilişkilidir.¹¹⁸

“Müzelerin özellikle sanat eğitimi açısından bu kadar çok önemsenmesi, sadece kültürel mirasın korunduğu ve öğretildiği yerler olarak kabul edilmesinden dolayı değildir. Eğitim alanında yapılan bilimsel araştırmalar göstermiştir ki müzeler, bilgiyi dolaysız elde edebilmeyi, öğrencilerin araştırmaya ve incelemeye yönelmelerini, bireyin öğrenme ortamına aktif katılabilmesini, kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirebilmeyi, yaratıcı gücü ve düşünceyi güdülemeyi ve özgür bir ortam hissi vererek bireyin kendisini daha iyi ifade edebilmesini sağlamaları bakımından özellikle tercih edilmektedir.”¹¹⁹

4.5. Müzeler ve Okulların İşbirliği

Müze-okul ilişkisi, önemli bir gelenektir. Bir çok insan ilk müze ziyaretini bir okul grubuyla gerçekleştirir ve bu erken kazanılmış deneyimler, müzelere yönelik olumlu veya olumsuz davranışların kazanılmasına yardım eder. Bu ilişki, eğitimin sadece sınıf ortamında değil, resmi ya da resmi olmayan farklı ortamlarda da bilgi, beceri ve karakter gelişiminin yaşam boyu devam eden bir süreci olarak tanımlanarak toplumun gelişmesi açısından yeni bir önem kazanmaktadır.¹²⁰

“Müzelerin birer eğitim kurumu gibi görülerek genç yaşta bireylerin müzelere götürülmesi, onların erken yaşlarda alışkanlık kazanmalarını ve geleceğin potansiyel ziyaretçileri olabilmelerini sağlayacaktır. Bu amaçla çoğu gelişmiş ülke, çocuklarını çok erken yaşlarda müzelerle tanıştırmakta ve bu yolla eğitim vermektedir. (...) Bu bağlamda okullar, müze eğitimcileri ile birlikte çalışmakta ve işbirliği içinde okulda verilen ders içerikleri, müzelerdeki uygulamalarla birbirini tamamlar nitelikte olmalıdır.”¹²¹

¹¹⁷ Özsoy, a.g.m., *Sanat Eğitimi Sempozyumu: Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme*, s. 71.

¹¹⁸ Özsoy – Mercin, a.g.m., s. 306.

¹¹⁹ Özsoy – Mercin, a.g.m., s. 306.

¹²⁰ Hicks, a.g.m., <http://kutuphane.uludag.edu.tr/online.htm/ebscohost>, 2003.

¹²¹ Özsoy – Mercin, a.g.m., s. 308.

Yeni bir yüzyıl için müzeler, potansiyel bir başarı ikilisi olan müze eğitimcilerinin ve öğretmenlerin, müze eğitim ortamlarının doğası, sınıf ortamından farklılıkları ve her iki ortamın özdeş yönleri konularında yeterli bir anlayış geliştirmeleri gerekliliğini öne sürer. Okulda öğrenim, daha çok süreklilik gösteren olay ve fikirlerle ve yapılandırılmış bir yöntem içerisinde sözlü iletişimde başarı göstermektedir. Diğer yandan müzelerde ise, nesnelerin temel alındığı daha az yapılandırılmış ve kısmen öğrencinin kendi ilgi, fikir ve deneyimleriyle yönetilen bir eğitim yöntemi uygulanmaktadır.¹²²

Müzeler ile okulların işbirliği yapabilmelerinin en etkili kaynağı eğitimcilerdir. Müze eğitimcileri daha etkili olabilmek için, okul öğretim programlarından haberdar olmalıdırlar ve öğrencilere okuldakinin oranla daha rahat hareket eden bir tavırla bir öğretim sunmalıdırlar.¹²³

Ancak eğitimcilerin bilgi sahibi olmadığı bir konuda etkin bir rol üstlenebileceği düşünülemez. Bu nedenle MEB yetkilileri, müze eğitimi konusunda deneyimi olmayan öğretmenlere, konunun uzmanı eğitimciler tarafından hizmet içi eğitim kursları verilmesi olanağı sağlamalıdır. Bu kursların ilk önce sanat (resim) öğretmenlerine, daha sonra da kademeli olarak sanat tarihi ve sınıf öğretmenlerine verilmesi uygun olabilir.¹²⁴ Bunun yanı sıra müzeler ve okullar arasında karşılıklı kurum gezileri olmalı, okul ve müze öğrenme ortamları iyi algılanmalıdır.

Müzelere ziyaretler çoğu zaman okul çalışmalarında sağlam temele dayanmayan geziler olma özelliğine sahiptir; öğretimin bütünleştirilmiş bir parçası olma yerine daha çok öğrenciler tarafından okulu kırma gibi görünmektedir. Daha verimli bir işbirliğini sağlamak için okulların müzeler hakkında daha fazla şey bilmeye gereksinimleri vardır.¹²⁵

Okul gruplarının müzeye taşınma ihtiyaçlarını ve ücretlerini; ailelere ve okul yönetimine yapılan etkinliğin yararlarını anlatan materyalleri müzeler sağlayabilir. Sanat eğitiminde kullanılmak üzere kitapları, görsel kaynakları, posterleri, tıpkıbasımları ve gezi hazırlık bukletlerini müzeler kendi imkanlarıyla hazırlayabilirler. Sadece sergilenen eserlere yönelik değil, tüm koleksiyonlara ait slaytlar ve tıpkıbasımlar

¹²² Hicks, a.g.m., <http://kutuphane.uludag.edu.tr/online.htm/ebscohost>, 2003.

¹²³ Özsoy, a.g.m., <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ozsoy.htm>, 2003.

¹²⁴ Özsoy – Mercin, a.g.m., s. 310.

¹²⁵ Seidel – Kenneth, a.g.e., s. 34.

üretebilir ve okullara indirimli olarak satabilirler. (...) Tabii ki tüm bunlar *yardımlaşma* değil *işbirliği* çerçevesinde yapılmalıdır. Müze ve okul programları, birlikte ve her iki kurumun hedeflerini dikkate alacak şekilde ayarlanmalıdır.

Okul yöneticilerinin de bu konuda öğretmenlere destek olması ve müzelerle birlikte çalışabilmeleri için öğretmenlere bir gün izin verebilmesi, okul ve müze işbirliği açısından büyük fayda sağlayacaktır.¹²⁶

“Bir öğretim aracı olarak müzelerden daha fazla yararlanabilmek için okullar, müzelerin içeriği ve programları konusunda kendilerini bilgilendirmeyi sürdürmek zorundadır. Fakat aynı şekilde, müzelerin de öğretmenlerin gereksinme ve beklentilerine ilişkin açık bir görüşe sahip olmaları önemlidir.”¹²⁷

“Müzeler, farklı düzeylerde derinlemesine araştırma yapabilme olanağı sağlamalıdır. Öğretmenler birinci hedef kitledir, çünkü arkalarında öğrencileri sürüklerler. Müze deneyimlerinin yaygınlaştırılmasında öğretmenlerin önemli rolü vardır.”¹²⁸

Verimli bir müze ziyaretine yönelik olarak işbirlikçi bir yöntemin içerdiği 4 yönerge şu şekildedir:

1. Müze uzmanları ve öğretmen iyi bir plan içinde çalışırlar
2. Öğretmen öğrencileri hazırlar ve sınıf programı ile birlikte geziyi organize eder
3. Gezi, müze faaliyetlerinin yapılandırıldığı bir ortamdaki öğrenciler üzerinde odaklanır.
4. Gezi sonrasında okulda işlenen dersler gezi ile ilgili olarak programlanır.¹²⁹

İşbirliği çerçevesinde müzeler, eserlerini oluşturdukları gezici müze taşıtlarıyla okullara götürmekte ve eserlerin tanıtımlarını yapmaktadırlar. Kısıtlı bütçeye sahip müzeler de, müze eğitim uzmanını veya eğitim ekibini okullarda öğrencilerle çalışmak üzere göndermektedirler. Okullara ekip gönderme imkanı da bulamayan müzeler, eğitim amaçlı taşınabilir paket programlar oluşturup okullara bu anlamda ders malzemesi

¹²⁶ Özsoy, a.g.m., <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/ozsoy.htm>, 2003.

¹²⁷ Seidel – Kenneth, a.g.e., s. 36.

¹²⁸ Birkan, Çelen, “28-30 Haziran 1995 Tarihleri Arasında Kent ve Toplumsal Tarih Müzeleri Üzerine İstanbul’da Düzenlenen Üç Günlük Atölye Çalışmasında Sunulan Bildirilerin Önemli Noktaları”, Kent, Toplum, Müze: Deneyimler-Katkılar, a.g.e., s. 243.

¹²⁹ Hicks, a.g.m., <http://kutuphane.uludag.edu.tr/online.htm/ebsohost>, 2003.

imkanı sağlamaktadırlar.¹³⁰ Bu faaliyetler ülkemizde ne yazık ki çok sınırlı bir çerçevede yapılmaktadır. Bunların çoğaltılması için Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ortak çalışmaları sayesinde müzeler ve okullara bazı zorunluluklar getirilmesinin, müze eğitiminin Türkiye'deki gelişimine oldukça yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

4.6. Müze Eğitiminde Yeni Gelişmeler

Son yıllarda Türkiye'de müze eğitimiyle ilgili oldukça sevindirici gelişmeler olmasına rağmen halen istenilen düzeyde değildir. Bu gelişmelerden en önemlileri; örgün eğitimde ilköğretim ve lise programlarında müze gezilerinin gerekliliğine yer verilmesi, yeni öğretmen yetiştirme modelinde Resim-iş öğretmeni yetiştiren programlara *Müze ve Eğitim* adı altında haftada 4 saatlik zorunlu ders konulması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı *Müze Eğitimi* adıyla bir Anabilim Dalı kurularak Yüksek Lisans düzeyinde eğitim vermesi gibi yeniliklerdir. Ayrıca müze alanında kurulan birçok dernek ve Çağdaş Drama Derneği (Ankara), müzelerde eğitim konusu ile ilgilenmekte, bu konuda ulusal ve uluslar arası düzeyde eğitimler gerçekleştirmektedir.¹³¹

Bu derneklerin çalışmaları doğrultusunda, drama ve rol oynama, öğrenme sürecinde etkin olarak programlara alınan bir yöntem haline gelmiştir. Drama konusunda uzman müzeciler ve müze eğitimcileri rol oynama, metinli monolog, kısa oyunlarla yarattıkları karakterleri canlandırıp ziyaretçilerle doğaçtan konuşarak iletişim kurmaktadır.¹³²

Artık salt bilişsel öğrenmenin eğitimde yeterli olmadığı gerçeğiyle birlikte, tam öğrenme için duyuşsal alanın da devreye girmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gereksinim doğrultusunda müze eğitiminde de klasik ve geleneksel müze gezdirme yöntemleri arasına daha aktif bir yaşantı sağlayan yaratıcı dramının yer yer de tiyatrunun girdiği görülmektedir. Ayrıca müzelerde kurulan oyun odalarında resim yapma, kil yoğurma vb. yaratıcı uğraşlara yer verilerek, müzeyi gezen çocukların orada

¹³⁰ Atagök, a.g.m., s. 140.

¹³¹ İlhan, Ayşe, Çakır, "Müzelerde Gerçekleştirilen Eğitim Çalışmaları", Uluslar arası Sempozyum Bildirisi: Sanat ve Sosyal Adanmışlık, (yayınlanmamış), Ankara 2003.

¹³² Abacı, Oya, *Müze Eğitimi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), İstanbul 1996, s. 27.

gördükleri ile bağlantılı olarak yaptığı bu çalışmalarla müzede sergilenenleri özümsemeleri sağlanmaktadır.¹³³

1989 yılından beri Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Anabilim Dalı'nda da "Eğitim Ortamı Olarak Müzeler" konulu konferanslar verilmekte ve çeşitli eğitim çalışmaları yürütülmektedir.

O.D.T.Ü. Geliştirme Vakfı'nın desteğiyle gerçekleştirilen müze eğitimi projesi çerçevesinde yapılan seminerler, eğitim ve uygulamalar ve bunun yanında farklı sivil toplum örgütlerinin müze eğitimiyle ilgili düzenlediği projeler, toplantılar, eğitim uygulamaları ülkemizde son yıllarda müze eğitimine ivme kazandıran gelişmelerdir. Bunların yanı sıra müzelerin girişimi ile ya da yeni anlayışla müze ve bilim merkezleri oluşumları ve tasarımları ile başlayan çalışmalar da bulunmaktadır. Belli resmi ve özel müzelerde yapılan eğitim çalışmaları, 1990'da Ankara Oyuncak Müzesi'nin kurulması, 1998'de başlayan Bursa Çocuk Müzesi tasarımı, bazı müzelerin (Antalya ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri gibi) çocuk bölümleri açma girişimleri bu çalışmalardan bazılarıdır.¹³⁴

Hedef kitlelere ulaşma, bilgilendirme ve eğitimsel işlevlerini yerine getirme amacıyla müzeler de artık teknolojiden yararlanmaktadır. Bilgisayarın müze ortamında kullanımı kuşkusuz müze eğitimine önemli bir katkı sağlamaktadır. Bilgi ağı içinde dünyanın pek çok yerinde bulunan müzelere ulaşmak mümkündür. Müzelerin web sayfalarında müze adresleri, değişen geçici sergi programları, müzeye gidecek kişiler için hazırlanmış rehber sayfalar ve müzelerle ilgili bilgiler yer almaktadır.¹³⁵

Türkiye'de 1982 yılından itibaren 18-24 Mayıs tarihleri arasında *Müzeler Haftası* düzenlenmektedir. Türkiye tarihsel miras ve müzecilik alanındaki faaliyetlerde uluslar arası kuruluşlarla da işbirliği yapmaktadır. UNESCO'ya bağlı Uluslar Arası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) ile Milletler Arası Müzeler Konseyinin (ICOM), Türkiye Millî Teşkilâtları bulunmaktadır. Bu kuruluşlarla ortak mesleki çalışmalar ve projeler yürütülmektedir. Nitekim dünyada gelişen müzecilik çalışmalarına paralel olarak Türkiye müzeleri de daha bilinçli ve geniş kapsamlı bir çalışma sürecine girmiştir.¹³⁶

¹³³ San, a.g.m., *Milliyet Sanat*, s. 21.

¹³⁴ Paykoç, a.g.m., *Müze Eğitimi Seminerleri I: Akdeniz Bölgesi Müzeleri*, s.52.

¹³⁵ Macarrio, Kuruoğlu, Nihal, "Müze Eğitiminde Teknolojinin Kullanımı", s. 4.

¹³⁶ <http://www.cumhuriyet.kulturturizm.gov.tr/muzecilik>, 2004.

V. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanması ve ders uygulama çalışmalarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

5.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Bursa ili merkez ilçelerinde bulunan İlköğretim II. Kademe okullarındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Bursa ilinin üç merkez ilçesinden (Osmangazi, Yıldırım, Nilüfer) seçkisiz örneklem yoluyla belirlenen 2'şer okul olmak üzere toplam 6 okulun 8. sınıf öğrencileri bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Ders uygulaması kapsamında, seçkisiz olarak belirlenen Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu 7/A sınıfı öğrencileri, olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden olan sistematik örnekleme yoluyla çift ve tek numaralı öğrenciler olmak üzere iki gruba ayrılmış, bir gruba müze eğitimiyle, diğer gruba sözlü anlatım ve soru-cevap yöntemiyle ders uygulaması yapılmıştır.

Bu anket, İlköğretim II. Kademede müze eğitiminin yeterli düzeyde verilip verilmediğini ölçmek üzere mezuniyet aşamasında bulunan 8. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. 3 hafta süren ders uygulaması ise, lise giriş sınavlarına hazırlanmakta oldukları için 8. sınıflarla değil, devamlılığı sağlamak amacıyla 7. sınıflarla gerçekleştirilmiştir.

5.2. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada kullanılan ölçme araçlarından birisi, araştırmacı tarafından oluşturulan ve 12 sorudan meydana gelen bir anket formudur. Anket soruları, araştırmacı tarafından hazırlanmış olup bazı sorularda Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi (Güzel Sanatlar Eğitimi) Anabilim Dalı öğrencisi Pembe Benuğur'un 2000 tarihli "Arkeoloji Müzelerinin Çocuklara Yönelik Faaliyetleri" konulu yayınlanmamış yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır. Hazırlanan sorulardan oluşan anket taslağı, tez danışmanı ve uzman görüşlerine

sunularak gerekli düzeltmeler yapılmış ve son şekliyle uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Anket uygulaması için Bursa Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. (EK-3)

Müze gezisi yoluyla gerçekleştirilen 3 haftalık sanat eğitimi ders uygulamasına yönelik olarak müzeye giden ve müzeye gitmeyen gruplara uygulanmak üzere hazırlanan ölçme araçları; ön-test ve son-test formları, sanat eleştirisi soruları ve müzeye giden grubun müze eğitimi ile ilgili duygu ve düşüncelerini belirlemek üzere oluşturulan gezi değerlendirme formudur.

Son-test toplam 7, ön-test 5 sorudan oluşmaktadır. Son-test sorularından 1., 2., 5., 6., ve 7. sorular, ön-test sorularını ölçmektedir. Hazırlanan ön-test soru sayısının az ve uygulama süresinin kısa olması nedeniyle, öğrencilerin daha önce görmüş oldukları soruları hatırlamalarını önlemek amacıyla ön-test; kısa cevap gerektiren açık uçlu sorulardan, son-test ise; aynı amaca uygun çoktan seçmeli sorulardan hazırlanmıştır.

5.3. Verilerin Toplanması

İlköğretim II. Kademedeki müze eğitiminin yeri ve önemini belirlemek amacıyla hazırlanan ve 12 sorudan oluşan anketi uygulamak üzere, belirlenen 6 okulun müdürleriyle gerekli görüşmeler yapılmış ve okulların resim-iş dersi öğretmeninden veya rehber öğretmeninden yardımı istenmiştir. Öğretmenlerin yönlendirmeleri doğrultusunda 8. sınıflardan birer şube seçilerek anket formlarının dağıtımı yapılmıştır.

Yapılan müze eğitimi uygulaması kapsamında; müzeye giden ve müzeye gitmeyen öğrencilere 3 haftalık ders anlatımı öncesinde ön-test ve sonrasında ise son-test soruları, müzeye giden öğrencilere müze gezisi sırasında, müzeye gitmeyen öğrencilere ise teorik ders anlatımı sırasında Bursa Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Athena büstüne yönelik sanat eleştirisi soruları ve müzeye giden öğrencilere, yapılan uygulama ile ilgili düşüncelerini belirlemek üzere gezi değerlendirme soruları yöneltilmiştir. Ayrıca Athena büstünün resmi yaptırılarak daha sonra bu resimler üzerinde sınıf ortamında artık malzemelerle yüzey düzenleme çalışması yapılmıştır. Yöneltilen sorulardan elde edilen cevaplar ve yapılan uygulama çalışmaları doğrultusunda müze eğitiminin öğrenci üzerindeki etkileri gözlemlenmiştir.

5.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Anketin uygulandığı 6 okuldan toplanan formlardan elde edilen veriler doğrultusunda, bilgisayar ortamında her okulun ayrı ayrı anket veri çizelgeleri oluşturulmuştur. Daha sonra 6 okuldan elde edilen veriler toplanarak genel toplam değerleri bulunmuştur. Ortaya çıkan toplam veriler, frekans ve yüzde kullanılarak analiz edilmiş ve hazırlanan çizelgelerde gösterilmiştir ve gerekli yorumlarla desteklenmiştir.

Ankette bulunan bazı sorular için öğrencilere birden fazla seçeneği işaretleyebilecekleri söylenmiştir. Bu nedenle bu sorularda, seçeneklere verilen cevap sayısı, toplam öğrenci sayısından daha fazla olabilmektedir.

Anketin 3. sorusuna (Bugüne kadar hiç müzeye gittiniz mi?) “Hayır” yanıtını veren öğrenciler, 5., 8. ve 10. sorulara cevap vermemiştir.

Müze eğitimi ders uygulaması kapsamında öğrencilere yöneltilen sanat eleştirisi ve gezi değerlendirme soruları ve yapılan uygulama çalışmaları araştırmacı tarafından yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan grupların ön-test ve son-test sorularına verdikleri cevaplar ise 10’ar puan üzerinden hesaplanarak elde edilen ham puanların ortalaması alınmış ve bu veriler tablolastırılarak gerekli açıklamalar yapılmıştır.

5.5. Ders Uygulama İşlemleri

Araştırmanın ders uygulaması, Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu 7/A sınıfı öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Sınıf mevcudu 12 kız, 8 erkek öğrenci olmak üzere toplam 20 kişidir. Sınıf, müzeye giden ve gitmeyen öğrenciler olarak sistematik örneklem yoluyla sınıf listesinden tek ve çift numaralı öğrencilerin tespiti ile 10’ar kişilik iki gruba ayrılmıştır. Her iki grupta da 6’şar kız ve 4’er erkek öğrenci bulunmaktadır. Ders uygulamasının süresi 3 haftadır. Öncelikle her iki grup için 3 haftalık ünite planı hazırlanmıştır (EK-1). Uygulama öncesinde, öğrencilerin götürüleceği Bursa Arkeoloji Müzesi Müdürü ile görüşülmüş ve gerekli izinler alınmıştır. Müzede görevli olan arkeolog ile de ön görüşme yapılarak müze hakkında genel bilgi alınmış, öğrenciler tarafından resmedilecek olan eserin seçimine birlikte karar verilmiş ve bu eser ile ilgili mitolojik hikayeler öğrenilmiştir. Öğrencilerin ders programları göz önünde tutularak gezi tarihi ve saati belirlenmiştir. Öğrencilerin müzede eser resmetme sırasında gerek duyacakları 10 adet sandalye temin edilmesi

konusu müze müdürü ile görüşülmüştür. Müzeye giden toplu taşıma araçları ve saatleri öğrenilmiştir. 3 hafta süren ders uygulaması şu şekilde gerçekleştirilmiştir:

1. hafta; sınıfın tümüne ön-test (EK-1: Ünite Planı I) uygulanarak, sözlü anlatım ve soru-cevap yöntemiyle müzeler ve müzelerin önemi hakkında genel bilgi aktarımı yapılır. Öğrenciyi güdüleme amaçlı *Zaman Kapsülü** adlı özgün düşünme egzersizi uygulanır. Müzeye gitmeyecek olan tek numaralı öğrencilere bir sonraki hafta için getirmeleri gereken malzemeler söylenir.

Müze gezisi kapsamında yapılan uygulama aşamaları; *a) Drama çalışması b) Sanat eleştirisi sorularının yanıtlanması c) Eserin resmedilmesi* şeklindedir.

Müzeye gidecek olan çift numaralı öğrencilerle ön görüşme yapılarak, gezinin tarihi ve saati bildirilir. Daha sonra Arkeoloji Müzesi ile ilgili genel bilgi verilerek, müzede uyulması gereken kurallardan bahsedilir. Müzeye giderken yanlarında bulundurmaları gereken malzemeler söylenir (35x50 cm boyutunda resim kağıdı, 3B ve 5B resim kalemi, silgi). Aynı hafta içerisinde, belirlenen tarih ve saatte öğrencilerle okulda buluşarak, Bursa Arkeoloji Müzesi'ne gidilir. Müze girişinde tekrar kısa bir açıklama yapılarak, müze ziyaretinin amacı ve müzede uyulması gereken kurallar hakkında öğrencilere bilgi verilir ve müzede görevli olan arkeologa, araştırmacıya ve ders öğretmenine soru sorulabileceği söylenir. Arkeolog rehberliğinde müze gezisi başlar. 4 salondan oluşan müzenin 1. salonundan başlanarak tarihi eserlerle ilgili arkeolog tarafından açıklamalar yapılır. M.Ö. 2000'li yıllardan günümüze ulaşan mezar buluntuları ve o döneme ait çeşitli kullanım araçları hakkında bilgi verilerek, tarihin ve eski uygarlıkların öğrenilmesinde bu

eserlerin ve dolayısıyla müzelerin önemi vurgulanır. Bu anlatım öğrenciye, seviyesine uygun eğlenceli bir şekilde yapılır. Öğrencilerin soruları arkeolog ve araştırmacı tarafından yanıtlanır. Müzenin 2. salonuna

geçilir ve burada bulunan Yunan Mitolojisindeki Tanrı ve Tanrıçaların heykel ve büstleri ile ilgili açıklamalar yapılır. Özellikle uygulamalı çalışma kapsamına alınan savaş ve akıl tanrıçası Athena hakkındaki mitolojik hikayeler anlatılır.

Athena'nın, tanrılar tanrısı Zeus'un kafasından doğduğu, göğsündeki Medusa

*Zaman Kapsülü adlı egzersiz ile ilgili bilgi, EK-1:Ünite Planı I'de bulunmaktadır.

kabartmasıyla savaş sırasında düşmanlarının donup kalacağı inancını taşıdığı gibi bilgiler verilir.

a) Drama çalışması: Öğrencilerin oldukça ilgisini çeken mitolojik bilgiler ve hikayeler ışığında küçük bir drama çalışması yapılır. İstekli öğrencilerden üçüne Zeus, Athena ve Medusa rolleri, diğerlerine ise halk rolü verilerek, Medusa büstünün önünde bir savaşın başlama öncesindeki tartışma ve daha sonra savaşın başlayarak halkın Athena'ya saldırma anı canlandırılır. Zeus rolünü canlandıran öğrenci savaşı başlatarak halkı Athena'ya doğru kışkırtıp ona saldırmalarını söyler. Halk rolündeki öğrenciler, Athena'ya doğru koşmaya başlarlar ve önünden geçtikleri Medusa'nın gücüyle taşta dönüşüp donarak oldukları yerde kalırlar.

Drama uygulamasından sonra, müzenin 3. ve 4. salonları da gezilerek eserlerle ilgili soru-cevap şeklinde açıklamalar yapılır.

b) Sanat eleştirisi sorularının yanıtlanması

Müze gezisi genel anlamda tamamlandıktan sonra, öğrencilerin oturabilmeleri için Athena büstünün önünde gerekli ortam oluşturulur. Öğrencilere araştırmacı tarafından hazırlanıp çoğaltılmış olan sanat eleştirisi soruları (EK-1: Ünite Planı I) yöneltilecek cevaplandırmaları istenir. Bu soruların yanıtlanması sırasında gerekli açıklamalar yapılır. Sanat eleştirisi sorularıyla, öğrencilerin esere daha inceleyici ve eleştirel bir yönden bakmaları sağlanır.

c) Eserin resmedilmesi

Sanat eleştirisi soruları toplandıktan sonra, öğrencilere üzerinde çizim yapabilmeleri için 35x50 cm boyutunda mukavva altlıklar dağıtılır. Öğrenciler, getirdikleri aynı boyuttaki resim kağıtlarını, kalem ve silgilerini çıkararak eseri resmetmeye başlarlar.

Resmedilme aşamasının ardından, yapılan resimlerin ve altlıkların araştırmacı tarafından toplanması ve öğrencilerle gezi hakkında yapılan değerlendirme konuşmasıyla, müze gezisi tamamlanmış olur. Müze çıkışında öğrenciler tekrar okula bırakılır. Bir sonraki hafta için gerekli malzemeleri (EK-1: Ünite Planı I) getirmeleri söylenir.

2. hafta; müzeye giden ve gitmeyen öğrenciler iki ayrı sınıfa bölünür. Öğrencilerin çalışmaları sırasında birbirlerinden etkilenmelerini önlemek amacıyla ders uygulaması, okulun resim-iş eğitimi öğretmeninin de yardımıyla iki ayrı sınıfta yürütülür. Yapılan

öğrenci çalışmaları, ders bitiminde araştırmacı tarafından toplanarak bir sonraki derste yine araştırmacı tarafından dağıtılır.

Müzeye gitmeyen öğrencilere, Athena büstünün fotoğrafı çoğaltılarak verilir. Athena ile ilgili mitolojik hikayeler anlatılır. Bu fotoğraflara bakarak öğrenciler Athena'yı resmetmeye başlarlar. Resmedilme aşaması tamamlandıktan sonra bir sonraki hafta için getirmeleri gereken malzemeler söylenir.

Müzeye giden öğrencilere, gezi değerlendirme soruları dağıtılarak bu konudaki duygu ve düşüncelerini yazmaları istenir. Bunlar toplandıktan sonra müzede yaptıkları resimler dağıtılarak getirdikleri artık malzemeleri uygun bir şekilde resim yüzeyine yapıştırmaları söylenir.

2. hafta sonunda her iki grup çalışmaları, araştırmacı tarafından ayrı ayrı toplanır.

3. hafta; müzeye gitmeyen öğrencilerle, yaptıkları resimler üzerine artık malzemelerle yüzey düzenleme çalışmasına başlanarak ders bitimine kadar sonlandırılır. Müzeye giden öğrencilerin de yeni başlamış oldukları çalışmaları tamamlandırılır.

3. hafta sonunda, yapılan tüm çalışmalar araştırmacı tarafından toplanır. Tüm öğrenciler bir araya getirilerek son-test (EK-1: Ünite Planı I) uygulaması yapılır.

VI. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Araştırma kapsamında, İlköğretim II. Kademedeki müze eğitiminin yeterince verilişini ve öğrencilerin müzelere genel olarak bakış açılarını saptamak amacıyla Bursa ili merkez üç ilçedeki (Osmangazi, Yıldırım, Nilüfer) 6 ilköğretim okulunun 8. sınıflarından seçilen birer şubenin öğrencilerine anket uygulaması yapılmıştır.

Müze eğitimi uygulaması ile işlenen bir sanat eğitimi dersinin, öğrenciler üzerindeki etkilerini belirlemeye yönelik olarak da Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu 7/A sınıfı öğrencileri ile 3 haftalık bir ders uygulaması yapılmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde bulgular ve yorumlar, iki kısım halinde ele alınmaktadır. 1. kısımda öğrencilerin müzelere bakış açılarını ve genel bilgilerini ölçmeye yönelik anket sorularına verilen yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılımlarını gösteren tablolar ve bu tablolar ile ilgili çeşitli yorumlar bulunmaktadır. 2. kısımda ise müze eğitiminin uygulandığı ve uygulanmadığı grupların ön-test, son-test ve sanat eleştirisi sorularına verdikleri yanıtların karşılaştırmalı olarak yorumları, müzeye giden gruba yöneltilen “Gezi Değerlendirme Soruları”na verdikleri yanıtlarla ilgili değerlendirmeler, öğrenci çalışmaları ve bunlara ilişkin gerekli açıklamalar yer almaktadır.

6.1. ANKET SONUÇLARI

Tablo 1.

Müze tanımına ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Müze tanımı	f	%
Eski insanların yaşadıkları yerlerdir	15	8
Bir tür gezinti alanıdır	2	1
Sanatsal, kültürel, tarihsel ve bilimsel eserlerin sergilendiği yapılardır	161	90
Toplam	178	100

Ankete katılan öğrencilerin % 90'ı müzeleri; sanatsal, kültürel, tarihsel ve bilimsel eserlerin sergilendiği yapılar olarak, % 8'i eski insanların yaşadıkları yerler olarak ve % 1'i ise bir tür gezinti alanı olarak tanımlamıştır. Bu sonuca göre; öğrencilerin büyük çoğunluğunun, verilen seçenekler arasından en uygun müze tanımını doğru olarak işaretlediği görülmektedir.

Tablo 2.

Müzelerin birincil amacına ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Amaç	f	%
Zengin kişilerin koleksiyonlarını sergileyebilmek	1	1
Farklı toplum ve kültürlerin geçmişten günümüze yaşayış biçimlerini öğretmek	146	82
Günümüz kültürünü insanlara aşlamak ve öğretmek	31	17
Toplam	178	100

Ankete katılan öğrencilerin % 82'si müzelerin birincil amacının; farklı toplum ve kültürlerin geçmişten günümüze yaşayış biçimlerini öğretmek olduğunu, % 17'si günümüz kültürünü insanlara aşlamak ve öğretmek olduğunu, % 1'i ise zengin kişilerin koleksiyonlarını sergilemek olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 3.

Daha önce müzeye gidip gitmeme durumuna ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Gitme durumu	f	%
Evet	168	94
Hayır	10	6
Toplam	178	100

Ankete katılan öğrencilerin % 96'sı daha önce müzeye gitmiş olduklarını, % 6'sı ise hiç müzeye gitmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 4.

Müzeye daha önce hiç gitmemiş olan öğrencilerin müzeye gitmek isteme durumlarına ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Müzeye gitmek isteme durumu	f	%
Evet	10	100
Hayır	—	—
Toplam	10	100

Bu soruya, daha önce hiç müzeye gitmemiş olan öğrenciler (10 kişi) cevap vermiştir. Bu öğrencilerin tümünün (% 100) müzeye gitmek istedikleri görülmektedir.

Tablo 5.

Müzelere genelde kiminle gidildiğine ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Kiminle gidildiği	f	%
Okul Gezisiyle	136	81
Ailemle	59	35
Arkadaş grubuyla	34	20
Yalnız	11	7
Toplam	168	100

Bu soruya, daha önce müzeye gitmiş olan öğrenciler(168 kişi) cevap vermiştir. Tablo 5'e göre; öğrencilerin % 76 'sı müzeye okul gezisiyle, % 33'ü ailesiyle, % 19'u arkadaş grubuyla, %6'sı ise yalnız gittiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre; genellikle müzelere okul gezileriyle gidildiği söylenebilir.

Tablo 6.

Öğrencilerin eğitim yaşantısı boyunca, müzeler ve müzelerin önemiyle ilgili bilgi edinme düzeylerine ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Bilgi edinme durumu	f	%
Evet	121	68
Hayır	57	32
Toplam	178	100

Öğrencilerin % 68'i müzeler ve müze eğitimi ile ilgi bilgi sahibi olduklarını, %32'si ise bu konuda bilgisi olmadığını belirtmiştir.

Tablo 7.

Müze türlerinin bilinme düzeylerine ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Müze Türleri	f	%
Arkeoloji müzesi	131	74
Etnografya müzesi	104	58
Sanat müzesi	103	58
Çevre müzesi	30	17
Diğer	24	13
Toplam	178	100

Öğrencilerin % 74'ünün müze türlerinden Arkeoloji müzelerini, %58'inin Etnografya müzelerini, yine % 58'inin Sanat müzelerini ve %17'sinin de Çevre müzelerini bildikleri görülmektedir. Öğrencilerin % 13'ü ise "Diğer" seçeneği kapsamında; büyük çoğunluğu Atatürk Müzesi olmak üzere, Nilüfer Hatun Müzesi, Ayasofya, Topkapı ve Dolmabahçe gibi özel müzeleri ve bunların yanında Bilim müzesi ve Uzay müzesini bildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 8.

Müzeye gitme sıklığına ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Müzeye gitme sıklığı	f	%
Haftada bir	1	1
Ayda bir	10	6
Yılda bir	59	33
3-4 yılda bir	47	26
Diğer	57	32
Toplam	168	100

Bu soruya, daha önce müzeye gitmiş olan öğrenciler (168 kişi) cevap vermiştir. Bu öğrencilerin % 33'ü yılda bir defa, %26'sı 3-4 yılda bir, % 6'sı ayda bir ve %1'i ise haftada bir defa müzeye gittiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %32'sinin "Diğer" seçeneği kapsamında verdikleri yanıtlar: "okul gezisi olduğu zaman", "merak ettiğimde", "bir kere okul gezisiyle gittim, bunun dışında hiç gitmedim", "Hiç belli olmuyor, düzenli değil", "fırsat ve zaman buldukça", "ailem götürdüğünde", "mecbur kalınca", "uzun zamandır gitmiyorum", "derslerden arta kalan zamanlarda", "yılda 3-4 kez" gibi başlıklar altında toplanabilir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu müzeye gitme sıklıklarına, "okul gezisi olduğu zaman" ve "düzenli değil" cevabını vermişlerdir. Alınan cevaplar doğrultusunda, müzelere genellikle okul gezileriyle gidildiği, bazı öğrencilerin ilköğretim 8. sınıfa kadar sadece bir kere müzeye gitmiş oldukları bunun da okul tarafından sağlandığı ve müzelere düzenli aralıklarla gidilmediği sonucuna varılabilir.

Tablo 9.

Müzeye sık gidememe nedenlerine ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Müzeye gidememe nedeni	f	%
Zaman yetersizliği	77	43
İlgi çekici olmayışı	37	21
Ulaşım sorunu	20	11
Tanıtım yetersizliği	47	26
Diğer	19	11
Toplam	178	100

Öğrencilerin % 43'ü müzelere sık gidememe nedeni olarak zaman yetersizliğini, % 26'sı tanıtım yetersizliğini, % 21'i ilgi çekici olmayışını, % 11'i ulaşım sorununu göstermişlerdir. Yine öğrencilerin % 11'inin ise "Diğer" seçeneği kapsamında müzelere sık gidememe nedeni olarak verdikleri yanıtlar; "gitmek istemediğimden", "çevremde müze yok", "müze gitmek aklıma gelmiyor ve bu bilgi bize aşılammış", "antrenmanlarım ve derslerim yüzünden", "müze gitmeyi sevmediğimden", "Bursa'da bildiğim müze yok", "ilgimi çekmiyor" gibi başlıklar altında toplanabilir. Sonuç olarak; öğrencilerin müzelere daha çok zaman yetersizliğinden, tanıtım eksikliğinden ve müzelerin ilgi çekici yerler olmamasından dolayı gidemedikleri söylenebilir. Buna karşın ulaşım sorununun müzelere sık gidememe nedeni olarak fazla etkisi olmadığı düşünülebilir.

Tablo 10.

Müze gitme nedenlerine ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Müze gitme nedeni	f	%
Ödev için	10	6
Okul gezisi olduğu için	82	46
Boş zamanlarımı değerlendirmek için	15	8
Genel kültürümü geliştirmek için	112	63
Diğer	13	7
Toplam	178	100

Öğrencilerin % 63'ü müzelere genel kültürünü artırmak için, % 46'sı okul gezisi olduğu için, %8'i boş zamanlarını değerlendirmek için, % 6'sı ödev için gittiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 7'sinin "Diğer" seçeneği kapsamında verdiği yanıtlar şu başlıklar altında toplanabilir: "ilgimi çektiği için", "farklı kültürleri tanımak ve bilgi edinmek için", "zamanımı daha iyi harcamak için", "merak ettiğim için". Bu soruya, müzelere hiç gitmemiş olan öğrenciler de cevap vererek, gitmek isteme nedenlerini belirtmişlerdir. Bu verilere göre; öğrencilerin müzelere daha çok genel kültürlerini artırma amacıyla ve okul gezileri nedeniyle gittikleri sonucuna varılabilir.

Tablo 11.

Müzelerde uygulanması istenilen görsel faaliyetlere ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Görsel faaliyetler	f	%
Eserlerin tanıtıldığı belgesel gösterimleri	88	49
Tarih konulu çizgi filmler	38	21
Tanıtım filmleri	76	43
Diğer	11	6
Toplam	178	100

Öğrencilerin % 49'u müzelerde eserlerin tanıtıldığı belgesel gösterimlerinin, %43'ü tanıtım filmlerinin, % 21'i tarih konulu çizgi filmlerin ilgilerini çekeceklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 6'sının ise "Diğer" seçeneği kapsamında verdikleri yanıtlar; "sadece müzeyi gezmek isterim", "rehber açıklaması veya yazılı açıklama", "bizim seviyemize uygun, sıkıcı olmayan tanıtım filmleri" gibi başlıklar altında toplanabilir.

Tablo 12.

Genel olarak müzelere bakış açılarına ilişkin yanıtların yüzde ve frekans dağılımları.

Bakış açısı	f	%
Sıkıcı ve gereksiz yerler olarak görüyorum	10	6
Eğlenceli buluyorum	33	19
Hiçbir fikrim yok	28	16
Genel kültürümün artmasına yardımcı oluyor	118	66
Diğer	13	7
Toplam	178	100

Öğrencilerin % 66'sı müzelerin genel kültürlerinin artmasına yardımcı olduklarını, % 19'u eğlenceli bulduğunu, % 6'sı sıkıcı ve gereksiz yerler olarak gördüklerini belirtmişlerdir. % 7'sinin ise "Diğer" seçeneği kapsamında verdikleri cevaplar, "eğleniyor ve merakımı gideriyorum", "hoşuma gidiyor ve etkileniyorum", "eğitici buluyorum", "gereksiz görmüyorum ama dolaşırken mutlaka sıkılıyorum", "herkes gezmeli" gibi başlıklar altında toplanabilir. Öğrencilerin % 16'sı ise bu konuda bir fikir belirtmemişlerdir. Bu sonuçlara göre; öğrencilerin genel anlamda müzelere bakış açılarının olumlu olduğu ve müzeleri genel kültürü artırıcı yerler olarak gördükleri söylenebilir.

6.2. DERS UYGULAMA SONUÇLARI

6.2.1. Sanat Eleştirisi, Ön-test, Son-test, ve Gezi Değerlendirme Sorularının Yorumlanması

6.2.1.1. Sanat Eleştirisi Sorularının Yorumu

Betitleme:

Müze Eğitimine Katılan Öğrenciler : Bu kısımda yer alan;

“Eserin adı nedir?” sorusuna öğrencilerin tümü yanıt olarak; “Athena”,

“İncelediğiniz eser hangi sanat formudur?” sorusuna yanıt olarak; “Heykel” cevabını vermişlerdir.

“Eserin konusu nedir?” sorusuna yanıt olarak; 9/10 öğrenci “Tanrıça”, 1 öğrenci “Tanrı”,

“Eser ne renktir?” sorusuna yanıt olarak; 8/10 öğrenci “Siyah ve bronz”, 2/10 öğrenci “Koyu yeşil”,

“Eser hangi malzemeden yapılmıştır?” sorusuna yanıt olarak; 4/10 öğrenci “Bronz”, 4/10 öğrenci “Pişmiş toprak”, 2/10 öğrenci “Mermer” cevabını vermişlerdir.

Müze Eğitimine Katılmayan Öğrenciler : Bu kısımda yer alan;

“Eserin adı nedir?” sorusuna öğrencilerin tümü yanıt olarak; “Athena”,

“İncelediğiniz eser hangi sanat formudur?” sorusuna yanıt olarak; “Heykel”,

“Eserin konusu nedir?” sorusuna yanıt olarak; “Tanrıça”,

“Eser ne renktir?” sorusuna yanıt olarak; “Yeşil ve tonları” cevaplarını vermişlerdir.

“Eser hangi malzemeden yapılmıştır?” sorusuna yanıt olarak; 5/10 öğrenci “Maden”, 2/10 öğrenci “Taş”, 3/10 öğrenci “Bakır” cevabını vermişlerdir.

Betitleme sorularına verilen cevaplardan da görüldüğü gibi; müzeye giden öğrencilerin çoğunluğu, birebir gördüğü için eserin rengi ve malzemesi ile ilgili soruları doğru olarak yanıtlamış, müzeye gitmeyen öğrenciler ise fotoğraftan bakarak yanıtladığı için fotoğraf renklerinden kaynaklanan farklılıklar yüzünden bu sorulara yanlış cevaplar vermiştir. Diğer sorulara verilen cevaplar her iki grupta da doğrudur.

Çözümleme :

Müze Eğitimine Katılan Öğrenciler : Bu kısımda yer alan;

“*Eser hareketli mi yoksa durağan mı görünüyor?*” sorusuna öğrencilerin tümü yanıt olarak; “Hareketsiz”,

“*Eser dengeli duruyor mu? Eserin dengesini ne sağlamış?*” sorusuna yanıt olarak; “Evet, dengeli duruyor. Dengesini altındaki ayaklık sağlıyor” cevaplarını vermişlerdir.

“*Eserin ölçüleri insana oranla nasıl?*” sorusuna yanıt olarak; 6/10 öğrenci “Yakın ölçülerde”, 3/10 öğrenci “Daha küçük”, 1 öğrenci “Eşit”,

“*Eserde vurgulanan bir nokta var mı? Varsa nedir?*” sorusuna yanıt olarak; 5/10 öğrenci “Evet var, göğsündeki Medusa Kabartması”, 4/10 öğrenci “Duruşu ve bakışları”, 1 öğrenci “Şapkası ve başı”,

“*Eser nasıl bir dokuya sahiptir?*” sorusuna yanıt olarak; 8/10 öğrenci “Sert ve pürüzlü”, 2/10 öğrenci “Sert ve düz” cevaplarını vermişlerdir.

Müze Eğitimine Katılmayan Öğrenciler : Bu kısımda yer alan;

“*Eser hareketli mi yoksa durağan mı görünüyor?*” sorusuna yanıt olarak; 9/10 öğrenci “Hareketsiz”, 1 öğrenci “Hareketli” cevaplarını vermişlerdir.

“*Eser dengeli duruyor mu? Eserin dengesini ne sağlamış?*” sorusuna yanıt olarak öğrencilerin tümü “Evet dengeli duruyor, dengesini altındaki ayaklık sağlıyor”,

“*Eserin ölçüleri insana oranla nasıl?*” sorusuna yanıt olarak; 3/10 öğrenci “Yakın ölçülerde”, 7/10 öğrenci “Daha küçük”,

“*Eserde vurgulanan bir nokta var mı? Varsa nedir?*” sorusuna yanıt olarak; 9/10 öğrencinin verdikleri cevaplar; “Kıyafetleri ve şapkası”, “Kollarının olmaması”, “Göğsündeki yılan saçlı Medusa”, “Bakışının öne değil yana doğru olması” gibi başlıklar altında toplanabilir. 1 öğrenci ise eserde vurgulanan bir nokta olmadığını belirtmiştir.

“*Eser nasıl bir dokuya sahiptir?*” sorusuna yanıt olarak öğrencilerin tümü “Sert ve pürüzlü” cevabını vermişlerdir.

Çözümleme sorularına verilen cevaplardan görüldüğü üzere; müzeye giden öğrencilerin çoğunluğu eserin insana yakın ölçülerde olduğunu belirterek doğru yanıt

vermişlerdir. Müzeye gitmeyen öğrencilerin çoğunluğu ise fotoğrafa bakarak cevap verdikleri için eserin insana oranla daha küçük olduğunu belirtmişlerdir. Diğer sorulara verilen cevaplar her iki grupta da benzerdir.

Yorumlama :

Müze Eğitimine Katılan Öğrenciler : Bu kısımda yer alan;

“*Eserde nasıl bir ifade var?*” sorusuna yanıt olarak tüm öğrenciler “Durgun ve düşünceli” cevabını vermişlerdir.

“*Esere baktığınızda nasıl bir tat alıyorsunuz?*” sorusuna yanıt olarak; 7/10 öğrenci “Tatlı”, 3/10 öğrenci “Acı” cevabını vermişlerdir.

“*Esere baktığınızda nasıl bir koku alıyorsunuz?*” sorusuna yanıt olarak verilen cevaplar; “Yorgun”, “Eski zamanlardan kalma toprak kokusu”, “Güzel bir koku”, “Acı bir koku” gibi başlıklar altında toplanabilir.

“*Esere baktığınızda nasıl bir ses duyuyorsunuz?*” sorusuna yanıt olarak birbirine yakın şu cevaplar verilmiştir; “Sessiz ve suskun”, “Nasihat veren bir ses”, “Fısıltı”.

“*Esere baktığınızda neler hissediyorsunuz?*” sorusuna yanıt olarak verilen cevaplar; “Cesaretli ve savaşçı birisi olduğunu düşünüyorum”, “Düşünceli bir eser”, “Eski tarihimizi hissediyorum”, “O yıllara dönmüş gibiyim”, “Savaş, heyecan, korku duyuyorum”, “Şaşkınlık, çok etkilendim” gibi başlıklar altında toplanabilir.

Müze Eğitimine Katılmayan Öğrenciler : Bu kısımda yer alan;

“*Eserde nasıl bir ifade var?*” sorusuna yanıt olarak; 4/10 öğrenci “İfadesiz ve durgun”, 6/10 öğrenci birbirine yakın olarak “Kendine güven duyan bir ifade”, “Düşünceli”, “Sert ve doğal bir ifadesi var” gibi cevaplar vermişlerdir.

“*Esere baktığınızda nasıl bir tat alıyorsunuz?*” sorusuna yanıt olarak birbirine yakın şu cevaplar verilmiştir; “Acı”, “Ekşi bir şey gibi”, “Tat almıyorum”, “Tatlı”, “Tatsız”.

“*Esere baktığınızda nasıl bir koku alıyorsunuz?*” sorusuna yanıt olarak verilen cevaplar; “Acı”, “Maden kokusu”, “Kötü bir koku” gibi başlıklar altında toplanabilir.

“*Esere baktığınızda nasıl bir ses duyuyorsunuz?*” sorusuna yanıt olarak; 4/10 öğrenci “Sessizlik”, 6/10 öğrenci ise birbirine yakın olarak “Korku”, “Savaş”, “Bağırışma”, “Sessiz bir haykırış” gibi cevaplar vermişlerdir.

“Esere baktığınızda neler hissediyorsunuz?” sorusuna yanıt olarak; 2/10 öğrenci “Ürperti”, 2/10 öğrenci “Hiçbir şey”, 6/10 öğrenci ise birbirine yakın olarak “Biraz korku”, “Athena’nın bir kahraman olduğu”, “Korkutucu ve güçlü biri olduğu”, “Üzüntü” gibi cevaplar vermişlerdir.

Yorumlama sorularına verilen cevaplardan görüldüğü üzere; müzeye giden öğrencilerin tümü eserin durgun ve düşünceli bir ifadeye sahip olduğu konusunda hemfikir iken, müzeye gitmeyen öğrenciler arasında eserin ifadesiz olduğunu belirtenler bulunmaktadır. Müzeye giden öğrencilerin çoğunluğu, eserin tadı, kokusu ve sesi konusunda genelde olumlu ve duyarlı cevaplar verirken, müzeye gitmeyen öğrencilerin verdikleri cevaplar daha olumsuz ve kötü duygulara yöneliktir. Eser ile ilgili duyguları sorulduğunda müzeye giden öğrenciler, şaşkınlık, heyecan, korku gibi yoğun duygular hissettiklerini söylerken, müzeye gitmeyen öğrenciler arasında esere karşı hiçbir şey hissetmediğini söyleyenler ile birlikte korku ve üzüntü duyduklarını söyleyen öğrenciler de bulunmaktadır.

Yargı :

Müze Eğitimine Katılan Öğrenciler : Bu kısımda yer alan;

“Bu eser sizce önemli midir? Neden?” sorusuna yanıt olarak verilen cevaplar; “Önemli, çünkü bir tarihi eser ve Zeus’un kızı”, “Önemli, çünkü eski insanlardan kalmıştır”, “Önemli, eski bir savaş tanrıçası olduğu için”, “Önemli, çünkü hakkında bilgi sahibi oluruz” gibi başlıklar altında toplanabilir.

“Bu eseri satın alıp evinize koymak ister miydiniz?” sorusuna yanıt olarak; 8/10 öğrenci “Evet”, 1/10 öğrenci “Hayır, çünkü bunu herkesin görmesini isterim”, 1/10 öğrenci ise “Satın alınamayacak değere sahip” cevaplarını vermişlerdir.

“Bu esere yeni bir ad verseydiniz ne derdiniz?” sorusuna yanıt olarak; “Yıldız”, “Yağmur”, “Yarım vücut”, “Kıskançlık sonucu babasının alnından doğan insan”, “Athena efsanesi”, “Güneş”, “Akıl tanrısı”, “Senekal”, Barışın Simgesi”, “Durgun kız” cevapları verilmiştir.

“Bu eser sizin duygularınızı etkiledi mi? Neden?” sorusuna yanıt olarak verilen cevaplar; “Evet, hikayesinde Athena, Zeus’un kafasından çıkıyor”, “Evet, çünkü uğraşarak yapılmış ve çok etkileyici”, “Evet, çünkü büyük bir efsanesi var”, “Evet,

hikayesinde Athena'nın annesi Zeus'un karısını aldattığı bir kadınmış ve ölmüş, bu beni üzdü" gibi başlıklar altında toplanabilir.

Müze Eğitimine Katılmayan Öğrenciler : Bu kısımda yer alan;

"Bu eser sizce önemli midir? Neden?" sorusuna yanıt olarak verilen cevaplar; "Evet çünkü eski çağlardan kalmıştır", "Önemli, Yüce Tanrı Zeus'un kafasından çıktığına inanılan önemli bir tanrı", "Galiba önemli", "Evet, Yunanlıların tarihini anlatır", "Bence önemsizdir", "Evet, tarihi bir değere sahip", "Önceden ne kadar acı çekildiğini anlatıyor" gibi başlıklar altında toplanabilir.

"Bu eseri satın alıp evinize koymak ister miydiniz?" sorusuna yanıt olarak; 7/10 öğrenci "Hayır istemezdim", 1/10 öğrenci "Korkmasaydım isterdim", 2/10 öğrenci "Evet isterdim" cevaplarını vermişlerdir.

"Bu esere yeni bir ad verseydiniz ne derdiniz?" sorusuna yanıt olarak; "Yılan kadın", "Küçük savaşçı edi", "Şapkalı adam", "Yılan saçlı Medusa'nın kızı", "Savaşçı cadı", "Korku kraliçesi", "Kötülüklerin anası", "Gücün güneşi", "Masum güneş ve müzik tanrısı", "Vermezdim" cevapları verilmiştir.

"Bu eser sizin duygularınızı etkiledi mi? Neden?" sorusuna yanıt olarak; 2/10 öğrenci "Etkiledi ama nedenini bilmiyorum", 3/10 öğrenci "Hayır etkilemedi", 5/10 öğrenci ise "Biraz etkiledi", "Etkiledi çünkü çok eski bir eser", "Evet çünkü biraz ilginç", "Evet çünkü korkunç" gibi cevaplar vermişlerdir.

Yargı sorularına verilen cevaplardan görüldüğü üzere; müzeye giden öğrencilerin tümü eserin farklı nedenlerle önemli olduğunu söylerken, müzeye gitmeyen öğrenciler arasında eserin önemsiz olduğunu veya bu konuda tereddütlü olduğunu belirten öğrenciler bulunmaktadır. Müzeye giden öğrencilerin % 80'i eseri satın alıp evine koymak isteyeceğini, % 20'si ise herkesin görebilmesi için satın almayacağını ve satın alınamayacak bir değerde olduğunu söylerken, müzeye gitmeyen öğrencilerin % 70' i eseri satın alıp evine koymak istemeyeceğini belirtmiştir. Eserin öğrencilerin duyguları üzerindeki etkileri sorulduğunda, müzeye giden öğrencilerin tümü hikayesinden dolayı eserden etkilendiklerini söylerken, aynı hikayenin anlatılmasına rağmen müzeye gitmeyen öğrenciler arasında eserden etkilenmediklerini ya da etkilenip nedenini bilmediklerini söyleyenler bulunmaktadır.

6.2.1.2. Ön-test ve Son-test Sorularının Yorumu

Tablo 13.

Ön-test ve son-test sonuçlarının ham puan ortalamaları.

	Müze Eğitimine Katılan Öğrenciler (10 öğrenci)	Müze Eğitimine Katılmayan Öğrenciler (10 öğrenci)
Ön-Test Ham Puan Ortalaması	8,1	8,4
Son-Test Ham Puan Ortalaması	8,5	6,6

Tablo 13'te görüldüğü üzere; müze eğitimine katılan öğrencilerin ön-test ham puan ortalamaları, katılmayan öğrencilerin ön-test ham puan ortalamalarından daha düşüktür. Müze eğitimine katılan öğrencilerin müzelerle ilgili ön bilgilerinin, katılmayan öğrencilerin müzelerle ilgili ön bilgilerinden daha yetersiz olduğu görülmektedir. Son-testte ise müze eğitimine katılan öğrencilerin 8,1 olan ön-test ortalaması 8,5'e çıkmış, katılmayan öğrencilerin 8,4 olan ön-test ortalaması 6,6'ya düşmüştür. Bu sonuçlara göre; müze gezisiyle gerçekleştirilen bir sanat eğitimi dersi uygulaması sonucunda, sözlü anlatım yöntemiyle işlenen bir sanat eğitimi dersine oranla, edinilen bilgi düzeyi anlamlı bir fark yaratacak şekilde yükselmiştir. Bunun yanında, sözlü anlatım yöntemiyle işlenen sanat eğitimi dersi sonunda elde edilen verilerde düşüş gözlenmiştir. Buna, motivasyon eksikliğinin ve durağan anlatımın sıkıcılığının neden olduğu düşünülmektedir.

Müze Eğitimine Katılan Öğrencilerin

Ön-test ve Son-test Sorularına Verdikleri Yanıtlar

Ön-testte yer alan “*Müze nedir?*” sorusuna yanıt olarak tüm öğrenciler; “Eski çağlardan kalmış olan tarihi eserlerin korunduğu ve sergilendiği yerlerdir” cevabını vermişlerdir. Son-testte ise müze tanımına en uygun seçenek olarak 9/10 öğrenci; “Sanatsal, kültürel, tarihsel ve bilimsel eserlerin sergilendiği kurumlardır”, 1 öğrenci ise

“Eskiden kalmış ve insan elinden çıkmış tüm eserlerin sergilendiği yapılardır” yanıtını vermiştir.

Ön-testte yer alan “*Bildiğiniz müze türlerini sıralayınız*” sorusuna, 8/10 öğrenci “Resim Müzesi”, 6/10 öğrenci “Arkeoloji Müzesi” yanıtlarını vermiş olup öğrenciler tarafından bilinen diğer müze türleri ise Tarih ve Kitap Müzeleridir. Son-testte ise en çok bilinen müze türleri olarak başta 10’ar yanıtla Arkeoloji ve Sanat Müzeleri olmak üzere, 8 yanıtla Tarih Müzesi, 7 yanıtla Etnografya Müzesi, 4 yanıtla Bilim Müzesi ve 2 yanıtla Doğa Tarihi Müzesi cevapları verilmiştir.

Ön-testte yer alan “*Müzeleri korumalı mıyız? Neden?*” sorusuna yanıt olarak tüm öğrenciler; “Evet, müzeleri korumalıyız. Çünkü müzeler, bizim tarihimizi yansıtır, ortak mirasımızın bir parçasıdır, tarihi eserleri ve geçmişimizi bize ve gelecek nesillere aktarır” cevabını vermişlerdir. Son-testte ise müzelerin önemini en iyi anlatan seçenek olarak tüm öğrenciler; “İnsanların, hem kendi hem de farklı kültürlerin geçmişten günümüze yaşayış biçimlerini öğrenmelerini sağlar” şikkını işaretlemişlerdir.

Ön-testte yer alan “*Artık malzeme deyince ne anlıyorsunuz?*” sorusuna yanıt olarak 5/10 öğrenci; “Bir iş yapımı sonucunda arta kalan, kullanılmayan ve işe yaramayan malzemelerdir” cevabını vermiştir. Diğer 5/10 öğrenci ise “Yaptığımız resimlerden artanlar”, “Çöpe atılan şeyler”, “Kullanılmayan malzemeler” gibi cevaplar vermiştir. Son-testte, artık malzemeyi en iyi tanımlayan seçenek olarak 7/10 öğrenci; “Eğitsel değeri yüksek, günlük yaşamda işlevselliği düşük olan tüm doğal ve yapay malzemelere denir” tanımını, 3/10 öğrenci ise; “Önceden yapılmış resim ve çalışmalardan arta kalanlara denir” tanımını işaretlemiştir.

Ön-testte yer alan “*Sizce artık malzemelerle çalışmanın ne gibi faydaları vardır?*” sorusuna yanıt olarak tüm öğrenciler; artık malzemelerin ekonomik olduğunu ve yaratıcılığı geliştirdiğini belirtmişlerdir. Son-testte ise artık malzemelerin faydalarından olmayan seçeneği 5/10 öğrenci doğru bilerek “Artık malzeme çevreyi kirletmez” yanıtını vermiştir. 3/10 öğrenci “Artık malzeme, ekonomiktir”, 2/10 öğrenci ise “Artık malzeme, yaratıcılığı geliştirir” yanıtlarını vermiştir.

Son-testte yer alan “*Athena büstü hangi müzemizde bulunmaktadır?*” sorusuna, tüm öğrenciler, “Bursa Arkeoloji Müzesi” seçeneğini işaretleyerek doğru yanıt vermişlerdir.

“Mousa,, eski Yunan mitolojisinde baş tanrı Athena ve karısı Mnemosyne 'nin yedi kızının her birine verilen addır. Yukarıdaki cümlede altı çizili sözcüklerin hangisi veya hangileri bilgi açısından yanlıştır?” sorusuna 4/10 öğrenci “Athena-Yedi” seçeneğini işaretleyerek doğru yanıt vermiştir. Diğer 6/10 öğrenci ise “Athena” cevabını vermiştir.

Müze Eğitime Katılmayan Öğrencilerin

Ön-test ve Son-test Sorularına Verdikleri Yanıtlar

Ön-testte yer alan “*Müze nedir?*” sorusuna yanıt olarak tüm öğrenciler; “Tarihi ve sanat eserlerinin, toplumun bilgilenmesi için sergilendiği ve gelecek nesillere aktarıldığı kurumlardır” cevabını vermişlerdir. Son-testte ise müze tanımına en uygun seçenek olarak 9/10 öğrenci; “Sanatsal, kültürel, tarihsel ve bilimsel eserlerin sergilendiği kurumlardır”, 1 öğrenci ise “Eğlence amaçlı bir tür gezinti alanıdır” yanıtını vermiştir.

Ön-testte yer alan “*Bildiğiniz müze türlerini sıralayınız*” sorusuna, 7/10 öğrenci “Tarih Müzesi”, 6/10 öğrenci “Resim Müzesi”, 4/10 öğrenci “Arkeoloji Müzesi” yanıtlarını vermiş olup öğrenciler tarafından bilinen diğer müze türleri ise Sanat, Araba ve Açık hava Müzeleridir. Son-testte, en çok bilinen müze türleri olarak başta 9’ar yanıtla Arkeoloji ve Sanat Müzeleri olmak üzere, 7 yanıtla Tarih Müzesi, 6’şar yanıtla Etnografya ve Bilim Müzeleri ve 1 yanıtla Doğa Tarihi Müzesi cevapları verilmiştir.

Ön-testte yer alan “*Müzeleri korumalı mıyız? Neden?*” sorusuna yanıt olarak tüm öğrenciler; “Evet, müzeleri korumalıyız. Çünkü müzeler, bir toplumun tarihi, kültürel, sanatsal ve sosyal yönden gelişmesini sağlar, geçmişin günümüz ve gelecek insanlığına öğretilmesine yardımcı olur” cevabını vermişlerdir. Son-testte ise müzelerin önemini en iyi anlatan seçenek olarak 7/10 öğrenci; “İnsanların, hem kendi hem de farklı kültürlerin geçmişten günümüze yaşayış biçimlerini öğrenmelerini sağlar”, 2/10 öğrenci; “Maddi değeri oldukça yüksek olan sanatsal ve tarihsel eserleri barındırır”, 1 öğrenci ise; “Eski insanların emek vererek oluşturduğu eşyaları korur” yanıtlarını vermiştir.

Ön-testte yer alan “*Artık malzeme deyince ne anlıyoruz?*” sorusuna yanıt olarak 9/10 öğrenci; “İşlevini büyük ölçüde kaybetmiş, kullanılmayan malzemelerdir” cevabını vermiştir. 1 öğrenci ise bu soruyu “Kullanılmayan bir takım malzemeler” olarak yanıtlamıştır. Son-testte, artık malzemeyi en iyi tanımlayan seçenek olarak 3/10 öğrenci; “Eğitsel değeri yüksek, günlük yaşamda işlevselliği düşük olan tüm doğal ve

yapay malzemelere denir”, 4/10 öğrenci; “Hiçbir işte kullanılmayan ve hiçbir amaca hizmet etmeyen malzemelere denir”, 3/10 öğrenci ise “Önceden yapılmış resim ve çalışmalardan arta kalanlara denir” tanımlarını işaretlemiştir.

Ön-testte yer alan “*Sizce artık malzemelerle çalışmanın ne gibi faydaları vardır?*” sorusuna yanıt olarak 9/10 öğrenci; tasarruf, yaratıcılık, eski ve işe yaramayan malzemeleri değerlendirme gibi konularda artık malzemelerin faydalı olduğunu belirtmiştir. 1 öğrenci ise bu soruya yanıt vermemiştir. Son-testte, artık malzemelerin faydalarından olmayan seçeneği 6/10 öğrenci doğru bilerek “Artık malzeme çevreyi kirletmez” yanıtını vermiştir. 2/10 öğrenci “Artık malzeme, ekonomiktir”, 2/10 öğrenci ise “Artık malzeme, yaratıcılığı geliştirir” yanıtlarını vermiştir.

Son-testte yer alan “*Athena büstü hangi müzemizde bulunmaktadır?*” sorusuna, 9/10 öğrenci, “Bursa Arkeoloji Müzesi” seçeneğini işaretleyerek doğru yanıt vermiştir. 1 öğrenci ise bu soruya yanıt vermemiştir.

“*Mousa,, eski Yunan mitolojisinde baş tanrı Athena ve karısı Mnemosyne'nin yedi kızının her birine verilen addır. Yukarıdaki cümlede altı çizili sözcüklerin hangisi veya hangileri bilgi açısından yanlıştır?*” sorusuna yanıt olarak hiçbir öğrenci doğru seçeneği işaretleyememiştir.

6.2.1.3. Gezi Değerlendirme Sorularının Yorumu

“*Müze gezisi hoşunuza gitti mi? Neden?*” sorusuna yanıt olarak tüm öğrenciler; geçmişten günümüze kadar gelen tarihi eserleri gördüklerini, bunlar hakkında birçok şey öğrendiklerini ve bu yüzden müze gezisinden çok zevk aldıklarını belirtmişlerdir.

“*Müze gezisi sırasında neler hissettiniz ve öğrendiniz? Yazınız.*” sorusuna yanıt olarak öğrenciler; gezi sırasında büyük heyecan duyduklarını, Yunan mitolojisi ile ilgili öğrendikleri bilgiler karşısında çok şaşırdıklarını, eski zamanlardan günümüze gelen eserleri görmekten mutlu olduklarını, eski yaşantılar ile günümüz yaşantısını karşılaştırdıklarında kesinlikle günümüzde yaşamak istediklerini, daha önce bilmedikleri eserleri görme fırsatı buldukları için bu geziden çok memnun kaldıklarını belirtmişlerdir.

“*Artık malzemeler konusunun müzeye gidilerek işlenmesi ve uygulama için bir tarihi eser seçilmesi konusundaki duygu ve düşüncelerinizi yazınız.*” sorusuna yanıt olarak

öğrenciler; bu uygulamanın eğitici ve yaratıcı olduğunu, artık malzemeleri daha iyi bir şekilde kullandıklarını, kendi yaptıkları uygulama çalışmalarını da birer tarihi eser gibi hissettiklerini, dersin müze gezisiyle daha eğlenceli olduğunu ve resmi çizilen eseri 3 boyutlu olarak inceleyebildiklerini belirtmişlerdir.

“Resim-iş Eğitimi dersi dışında herhangi bir dersi de müze etkinlikleriyle işlemek ister misiniz? Neden?” sorusuna yanıt olarak öğrenciler; müze gezisiyle işlenen dersin daha kalıcı ve zevkli olduğunu, diğer derslerde de (tarih, müzik vb.) bu uygulamanın çok faydalı olacağını, görmek istedikleri şeyleri yakından görebilme fırsatı bulduklarını, anlatımın yanı sıra görselliğin de dersin etkisini artıracığını belirtmişlerdir.

“Athena'nın resmini, müzede bulunan gerçek büstüne bakarak mı yoksa fotoğrafına bakarak mı çizmeyi tercih ederdiniz? Neden?” sorusuna yanıt olarak öğrenciler; her açıdan bakabildikleri için, tüm ayrıntıları daha yakından inceleyebildikleri için, daha güzel ve daha duygulu olduğu için eseri gerçek büstüne bakarak resmetmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

“Genel anlamda bu 3 haftalık ders uygulamasının sizde uyandırdığı etkiler nelerdir? Bu etkilenme sürecinde müze gezisinin rolü nedir?” sorusuna yanıt olarak öğrenciler; bu uygulamanın yaratıcılıklarını geliştirdiğini, kalıcı bilgi sağladığını, bu sayede Yunan mitolojisi ile ilgili bilgi edinildiğini, her şeyi yakından görme fırsatı bulduklarını, ilk kez bir tarihi esere bakarak resim yaptıklarını ve bundan çok hoşlandıklarını, sanatsal yönlerinin geliştiğini ve tarihe merak duymaya başladıklarını belirtmişlerdir.

Müzeyle gitmeyen öğrencilerin, sözlü ifadeleri doğrultusunda dersi müze gezisi yoluyla işlemek istedikleri öğrenilmiştir.

6.2.2. Öğrenci Uygulama Çalışmalarının Yorumlanması

Resim 1. Bursa Arkeoloji Müzesi'nde bulunan Athena Büstü

Müze Eğitimine Katılan Öğrencilerin Çalışmaları

Resim 2. Öğrenci Çalışması, 2002.

Resim 3. Öğrenci Çalışması, 2002.

Resim 4. Öğrenci Çalışması, 2002.

Resim 5. Öğrenci Çalışması, 2002.

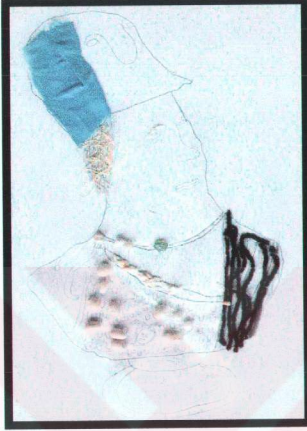

Resim 6. Öğrenci Çalışması, 2002.

Müze Eğitimine Katılan Öğrenciler öğrenci çalışmalarında dikkati çeken en belirgin özellik; farklı malzemelerin farklı yüzeylerde kullanımındaki yaratıcılık arayışlarıdır. Çalışmaların genelinde canlı ve parlak renkler kullanılmıştır. Öğrenciler, Athena büstünü yakından gördükleri için büstün hangi bölümlerine ne gibi malzemelerin uygun olacağını daha iyi çözümlenmişlerdir. Kullanılan malzemelerin çeşitliliği, öğrencilerin çalışmalarını önemsediklerini ve zevk alarak yaptıklarını göstermektedir. Bunların yanı sıra resimlerde genel olarak, ayrıntıya girme ve resmedilen büste benzetme kaygısı da

görülmektedir. Uygulama sırasında öğrencilerin çok hevesli ve istekli oldukları gözlemlenmiştir. Müze eğitimine katılan öğrenciler, çalışmalarını tamamlamış olarak teslim etmişlerdir.

Müze Eğitime Katılmayan Öğrencilerin Çalışmaları

Resim 7. Öğrenci Çalışması, 2002.

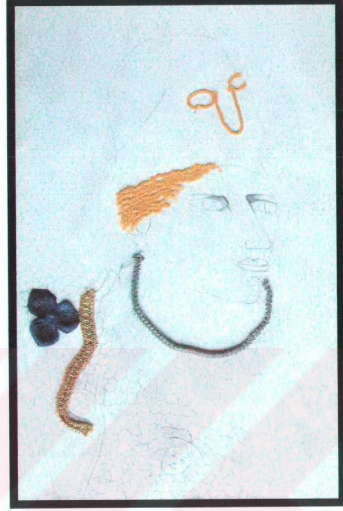
Resim 8. Öğrenci Çalışması, 2002.

Resim 9. Öğrenci Çalışması, 2002.

Resim 10. Öğrenci Çalışması, 2002.

Resim 11. Öğrenci Çalışması, 2002.

Müze eğitimine katılmayan öğrencilerin çalışmalarının hiçbiri, yeterli süre olmasına rağmen tamamlanmış olarak teslim edilmemiştir. Buna, müzeye gidememe durumunun yarattığı motivasyon eksikliğinin ve sadece sözlü anlatım yoluyla aktarılan bilginin bir süre sonra sıkıcılaşarak ilgiyi konudan uzaklaştırmasının neden olduğu düşünülmektedir. Çalışmalarda koyu ve cansız renklerin kullanıldığı görülmektedir. Uygulama sırasında öğrencilerin çalışmaya isteksiz oldukları dikkati çekmiş, ayrıca derse gelirken yanlarında bulundurmaları gereken malzemelerin eksik olduğu gözlemlenmiştir.

VII. BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

7.1. Sonuçlar

Müze eğitiminin İlköğretim II. Kademedeki yeri ve önemini belirlemek, öğrencilerin müzelere bakış açılarını saptamak ve sanat eğitimine katkıları olup olmadığını araştırmak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında uygulanan anket sorularından ve ders uygulama çalışmalarından elde edilen verilerle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Anket uygulamasına katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu müze tanımını ve müzelerin birincil amaçlarını doğru olarak yanıtlamıştır.

Öğrencilerin % 94'ü, daha önce müzeye gitmiş olup gitmeyen öğrencilerin tümü müzeye gitmek istediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin % 81'i, müzelere genelde okul gezisiyle, % 35'i ailesiyle, % 20'si arkadaş grubuyla, % 7'si, ise yalnız gittiklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı gibi, öğrencilerin büyük çoğunluğu müzelere okul gezileriyle gitmektedirler. Bazı öğrenciler, müzeye sadece bir kez okul gezisiyle gittiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin % 68'i, eğitim yaşantısı boyunca müzeler ile ilgili bilgi edinmiş, % 32'si ise bu konuda hiçbir eğitim almamıştır.

Öğrenciler arasında en çok bilinen müzeler; % 74 bilinme oranıyla başta Arkeoloji Müzesi olmak üzere, % 58 oranıyla Etnografya Müzeleri ve yine % 58 oranıyla Sanat Müzeleridir. Çevre Müzelerinin bilinme oranı % 30 olup "Diğer" seçeneği kapsamında verilen yanıtlar arasında Atatürk Müzesi başta olmak üzere, Nilüfer Hatun Müzesi, Ayasofya, Topkapı ve Dolmabahçe gibi özel müzeler yer almaktadır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu müzelere düzenli aralıklarla gitmemektedirler. Vakit buldukça, okul gezisi oldukça, aileler tarafından götürüldükçe müzelere gittiklerini belirtmişlerdir.

Müzelere sık gidememe nedenleri arasında, % 43 oranla zaman yetersizliği başta olmak üzere, % 26 oranla tanıtım eksikliği, % 21 oranla müzelerin ilgi çekici olmaması

gibi olumsuzluklar yer almaktadır. “Diğer” seçeneğine verilen yanıtlar, öğrencilerin müzelere gitme isteği duymadıkları için, birlikte gidecek kimse olmadığı için, ilgilerini çekmediği için gitmediklerini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin % 63’ü, müzelere genel kültürünü geliştirmek için, % 46’sı okul gezisi olduğu için gittiklerini belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra müzelere gitme nedeni olarak verilen yanıtlar arasında; ilgi çektiği ve merak uyandırdığı için, boş zamanları değerlendirmek için, ödev yapmak için gibi cevaplar yer almaktadır.

Müzelere uygulanması istenilen faaliyetler; % 49 oranla eserlerin tanıtıldığı belgesel gösterimleri, % 43 oranla tanıtım filmleri, % 21 oranla tarih konulu çizgi filmler ve “Diğer” seçeneği kapsamında ise rehber açıklaması ya da yazılı açıklama, sıkıcı olmayan tanıtım filmleri gibi görsel ağırlıklı uygulamalardır.

Öğrencilerin % 66’sı, müzeleri genel kültürü artırıcı yerler olarak görürken, % 19’u müzeleri eğlenceli bulduğunu; % 16’sı bu konuda fikri olmadığını, % 6’sı sıkıcı ve gereksiz yerler olarak gördüğünü, diğerleri ise farklı yanıtlar vermiş olup kimisi müzeleri eğitici bulduğunu, kimisi gereksiz görmediğini ama dolaşırken sıkıldığını, kimisi herkesin gezmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ön-test ve son-test sorularından elde edilen sonuçlar, ders uygulama öncesinde müze eğitimine katılan öğrencilerin, katılmayan öğrencilere oranla müzelerle ilgili daha düşük bir bilgi düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Fakat uygulama sonrasında, müze eğitimine katılan öğrencilerin bilgi edinme düzeylerinin yükseldiği, katılmayan öğrencilerin ise bilgi edinme düzeylerinde düşüş yaşandığı gözlemlenmiştir.

Ders uygulaması kapsamında, öğrencilere yöneltilen Sanat eleştirisi sorularına verilen yanıtlarda müzeye giden ve gitmeyen gruplar arasında özellikle *Yorumlama* ve *Yargı* bölümlerinde önemli farklılıklar görülmüştür. Müzeye gitmeyen öğrencilerin, *Betimleme* ve *Çözümleme* bölümlerinde daha çok büstün kendisinin ve fotoğrafının arasındaki renk, doku ve boyut farklılıklarına yönelik algı yanılgularına düştükleri dikkati çekerken, *Yorumlama* ve *Yargı* bölümlerinde müze ortamında bulunmanın, eserle birebir karşı karşıya kalmanın ve yaşantı yoluyla öğrenmenin müzeye giden öğrenciler üzerindeki etkileri açıkça anlaşılmaktadır. Müze eğitimine katılan öğrencilerin, eserle ilgili duyuşsal kazanımlarını ölçmeye yönelik sorulara daha olumlu ve duygusal cevaplar verdikleri, müze eğitimine katılmayan öğrencilerin ise bu soruları

daha çok olumsuz yönde yanıtladıkları ve eserden fazla etkilenmedikleri görülmektedir. Sanat eleştirisi soruları ile öğrenciler eseri daha yakından ve daha dikkatli bir şekilde incelemeye yönlendirilmektedirler. Müzeye giden ve gitmeyen öğrencilerin bu sorulara verdikleri yanıtlar karşılaştırıldığında, müze eğitimine katılan öğrencilerin katılmayan öğrencilere oranla eserden çok daha fazla etkilendiği, müze ortamında eserle karşılaşıya bulunmanın, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal yapılarında önemli farklılıklar yarattığı gözlemlenmiştir.

Gezi değerlendirme sorularından elde edilen sonuçlarla, müzeye giden öğrencilerin gezi ile ilgili düşünceleri öğrenilmiştir. Öğrenciler, bu gezi sayesinde bir çok yeni ve kalıcı bilgi edinme imkanı bulmuş, eğlenceli vakit geçirmiş, tarihe karşı ilgi duymaya başlamış, geçmiş ile günümüzü karşılaştırma olanağı elde etmiş, müzede bulunan bir eseri resmederek eseri daha yakından tanıma fırsatı yakalamış ve dersin bu şekilde işlenmesinden olumlu yönde etkilenmiştir.

Müze eğitimine katılan öğrencilerin çalışmaları incelendiğinde, farklı malzemelerle yaratıcı arayışlara gidilmesi, canlı ve parlak renklerin ve malzemelerin kullanılması, çalışmaların bitmiş şekliyle teslim edilmesi ve çalışma sırasında öğrencilerde oldukça istekli ve hevesli tavırların görülmesi dikkati çeken unsurlardır.

Buna karşın, müze eğitimine katılmayan öğrencilerin ders uygulaması boyunca isteksiz olduğu gözlemlenmiş ve büyük çoğunluğunun çalışmalarını bitmemiş halde teslim etmeleri dikkat çekmiştir. Çalışmaların büyük bir kısmında cansız ve mat renkler hakimdir. Uygulama için getirilmesi istenilen malzemelerin çoğu getirilmemiştir.

Sonuç olarak; müze eğitimi İlköğretim II. kademedede yeterli olmasa da belirli bir düzeyde verilmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu sadece okul gezileri olduğunda müzelerle gitmektedirler. Müzelerde genel olarak, görsel etkinliklerin yapılması istenilmektedir.

Müze eğitimi, öğrencinin kalıcı ve etkili öğrenmeyi gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır. Öğrenciye farklı bir bakış açısı kazandırarak yaşadığı çevreye, sanata ve tarihe karşı daha duyarlı ve bilinçli olmasını sağlamaktadır. Bunların yanı sıra, sanat eğitiminde farklı disiplinlerin kullanılmasına yönelik olarak müzeler, çok uygun birer eğitim ortamlarıdır. Bu bağlamda; sanat tarihi, eleştiri, estetik ve uygulamanın müze eğitimi ile bağdaştırılması kaçınılmazdır.

7.2. Öneriler

- Müze eğitiminin okullarda istenilen düzeye çıkarılabilmesi için, Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ortak çalışmalarıyla bu konu kapsamında okullara ve müzelere yönelik farklı zorunluluklar içeren yönetmelikler geliştirilebilir.
- Müzeler ve okullar, önemli eğitim kurumları olarak, işbirliği içerisinde yeni programlar geliştirip uygulamaya koyabilirler.
- Okullarda müze eğitimi, resim-iş eğitimi dersleri kapsamında verildiği için, bu derslerin haftalık ders saatlerinin arttırılması, müze uygulamalarına zaman yaratılması açısından önem taşımaktadır.
- 6., 7. ve 8. sınıf Resim-iş Eğitimi programlarında yer alan “Sanat eserlerinin Korunması” konusu, eğitim-öğretim yılının son haftasına değil, 2-3 hafta öncesine konulmalıdır. Çünkü öğrenciler sene sonunda yaz tatiline girmek üzere iken müzelere düzenlenen gezileri, ders kırma gibi görmektedirler. Bu nedenle müzeler, sadece öğrencilerin sırayla gezip çıktıkları yerler olmaktan öteye gidememektedir.
- Müze eğitimi, sadece müze sınırları içerisinde kalmamalı, öğrenilenlerin kalıcı olması için sonraki derslerde de uygulama kapsamına alınmalıdır.
- Disipline dayalı sanat eğitimi içerisinde müzelerden olabildiğince yararlanılmalıdır. Müzeler, farklı alanların birleştirilmesine büyük olanak sağlayan kurumlardır.
- İlköğretim okullarının Resim-iş dersi programlarında, müze eğitimi ile ilgili daha açıklayıcı, yönlendirici ve daha net bilgiler bulunmalıdır.
- Resim-iş öğretmenlerine yönelik olarak, müze eğitimi ile ilgili seminerler, konferanslar, uygulamalı atölye çalışmaları düzenlenmeli ve öğretmenler bu konuda eğitilmelidir.
- Müzelerde, eğitim formasyonuna ve alan bilgisine sahip müze eğitimcileri bulunmalı ve çocuklara yönelik projeler, görsel sunumlar, drama uygulamaları ve seviyelerine uygun farklı etkinlikler hazırlanmalıdır.
- Sadece çocuklara değil yetişkinlere de müze eğitimi verilmeli ve onların da bu konuda bilinçli olması sağlanmalıdır.

- Müzelere ilgiyi arttıracak eğlenceli oyunlar hazırlanmalı ve çocukların müze ortamlarında sıkılmaları önlenmelidir.
- Müzeler, her seviyedeki ziyaretçinin yararlanabileceği tanıtıcı materyaller (broşür, kitap, video gösterimleri, gezi rehberi, vb.) geliştirmelidir.
- Müze ortamlarında çocukların oyun oynayabileceği, resim yapabileceği veya farklı etkinliklerde bulunabileceği mekanlar oluşturulmalıdır.
- Aktif yaşantı yoluyla öğrenme gereği doğrultusunda, öğrenciler zaman zaman sınıf ortamından çıkarılıp gerçek nesnelere birebir ilişki içinde olabileceği müzelere gtrlmeli ve farklı etkinliklerle dikkatleri tarihi eserlere ve sanat eserlerine çekilerek bu konulara karşı merak duygusu uyandırılmalıdır.

KAYNAKLAR

Abacı, Oya, Müze Eğitimi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), İstanbul 1996.

Adıgüzel, Ömer – Öztürk, Faruk, “Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze Pedagojisine Değişim”, Eğitim ve Bilim, C. XIV, Sayı: 114, 1999, ss. 73-80.

Adıgüzel, Ömer, “Müze Pedagojisinin Türkiye’deki Yansımaları ve Müzelerdeki Yaratıcı Drama Uygulamaları”, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul 2000, ss.130-143.

Adıgüzel, Ömer, “Müze Pedagojisi ve Müzelerde Yaratıcı Drama ile Öğrenme Ortamları Oluşturma”, Drama ve Müze Pedagojisi, yay. haz. Naci Aslan, Oluşum Tiyatrosu ve Drama Atölyesi Yayınları, no: 5, Fersa Matbaacılık, Ankara 2002, ss. 21-28.

Ana Britannica, C.XVI, Ana Yayıncılık ve Encyclopaedia Britannica Inc., İstanbul 1989.

Andrea, Earl, “Müze Pedagojisi İngiltere’de Nasıl Gelişti? Tarih Konuşan Drama”, Drama, Maske ve Müze, der. İnci San, Çağdaş Drama Derneği, Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi, no: 12, Ankara 1997, ss. 35-46.

Artut, Kazım, Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri, Anı Yayıncılık, Ankara 2001.

Atagök, Tomur, “Çağdaş Müzeciliğin Anlamı; Müze ve İlişkileri”, Yeniden Müzeciliği Düşünmek, der. Tomur Atagök, Y.T.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, Y.T.Ü. Basım-Yayın Merkezi Matbaası, İstanbul, ss. 131-142.

Atagök, Tomur, “Kültür ve Toplum”, I. Müzecilik Sempozyumu, D.K.K. Basımevi, İstanbul 1994.

Atasoy, Sümer, “Eğitim Kurumu Olarak Müzeler”, Arkeoloji ve Sanat Dergisi, yıl: 1, sy. 1, Favori Ofset Matbaacılık, İstanbul 1978, ss. 20-21.

Atasoy, Yavuzoğlu, Nazan, “Çağdaş Eğitimde Müzenin İşlevi”, Yeniden Müzeciliği Düşünmek, der. Tomur Atagök, Y.T.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, Y.T.Ü. Basım-Yayın Merkezi Matbaası, İstanbul, ss. 147-153.

Atik, Şeniz, “Müzelerimizin Yeniden Yapılanması Kapsamında Müze-Toplum İlişkisi, Müze-Toplum İlişkisi Bağlamında Müze Tanıtımı ve İletişim”, Yeniden Müzeciliği Düşünmek, der. Tomur Atagök, Y.T.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, Y.T.Ü. Basım-Yayın Merkezi Matbaası, İstanbul, ss. 155-172.

Benuşur, Pembe, Arkeoloji Müzelerinin Çocuklara Yönelik Faaliyetleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2000.

Birkan, Çelen, “28-30 Haziran 1995 Tarihleri Arasında Kent ve Toplumsal Tarih Müzeleri Üzerine İstanbul’da Düzenlenen Üç Günlük Atölye Çalışmasında Sunulan Bildirilerin Önemli Noktaları”, Kent, Toplum, Müze: Deneyimler-Katkılar, ed. Burçak Madran, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul 2001, ss. 235-254.

Buyurgan, Scrap-Ufuk, Sanat Eğitimi ve Öğretimi, Dersal Yayıncılık, Ankara 2001.

Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, C. II, Yem Yayın, İstanbul 1997.

Erhat, Azra, Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul 1997.

Erim, Gonca, Temel Tasarım İçerisinde Yaratıcılığın Önemi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa 1995.

Gartenhaus, Alan R., Yaratıcı Düşünme ve Müzeler, çev. Ruhiser Mergenci, Bekir Onur, yay. haz. Bekir Onur, Ankara Üniversitesi Çokaum Yayınları, Ankara 2000.

Gökaydın, Nevide, Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı, Sedir Yayınevi, Ankara 1990.

Hicks, Ellen Cochran, “Museums and Schools as Partners”, <http://kutuphane.uludag.edu.tr/online.htm/ebscohost>, 2003.

Hooper, Eilean-Greenhill, Müze ve Galeri Eğitimi, yay. haz. Bekir Onur, çev. Meltem Öрге Evren, Emine Gül Kapçı, Ankara Üniversitesi ÇOKAUM Yayınları, no: 4, Ankara 1999.

<http://www.biltek.tubitak.gov.tr/dergi/97/haziran>, 2004.

<http://www.bursa.gov.tr/muzeler>, 2004.

<http://www.cumhuriyet.kulturturizm.gov.tr/muzecilik>, 2004.

<http://www.egitim.com/cocuk/muzeler>, 2004.

<http://www.tbb.gen.tr/turkce/iller/bursa>, 2004.

İlhan, Çakır, Ayşe, “MüzePedagojisi”, Ankara.

İlhan, Çakır, Ayşe, “Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Müzeler”, 2000’li Yıllarda I. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu, (yayınlanmamış), İstanbul 2002.

İlhan, Çakır, Ayşe, “Müzelerde Gerçekleştirilen Eğitim Çalışmaları”, Uluslararası Sempozyum Bildirisi: Sanat ve Sosyal Adanmışlık, (yayınlanmamış), Ankara 2003.

İlköğretim Okulu Resim-iş Programı, 6-7-8. Sınıf, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2002.

Karakaya, Tevfik, “Neden İlle de Eğitim ve de Sanat Eğitimi”, Çağdaş Eğitimde Kültür ve Sanat, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları-14, Mart Matbaacılık, İstanbul 2001, ss. 127-132.

Kırıçoğlu, Olcay, Tekin, Sanatta Eğitim, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002.

Macarrio, Kuruoğlu, Nihal, “Müze Eğitiminde Teknolojinin Kullanımı”.

Macarrio, Kuruoğlu, Nihal, “Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanımı”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C. XV, sy. 1, Bursa 2002, ss. 275-285.

Madran, Burçak, “Müze Türleri”, Yeniden Müzeciliği Düşünmek, der. Tomur Atagök, Y.T.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi, Y.T.Ü. Basım-Yayın Merkezi Matbaası, İstanbul, ss. 3-19.

Madran, Burçak - Önal, Şebnem, “Yerlikten Küreselliğe Uzanan Çizgide Tarihin Çokpaylaşımlı Vitrinleri: Müzeler ve Sunumları”, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul 2000, ss.170-186.

Mercin, Levent, “İlköğretim Kurumlarında Müze Eğitiminin Sanat Eğitimi İçerisindeki Rolü”, Sanat Eğitimi Sempozyumu: Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası, Ankara 2002, ss. 341-349.

Mercin, Levent, “İlköğretim Okullarında Sanat (Resim) Eğitimi Derslerinde Müzelerden Yararlanılmasına İlişkin Uygulamalar”, Eğitim Araştırmaları, ed. Veysel Sönmez, sy. 14, Anı Yayıncılık, Ankara 2004, ss. 124-135.

Onur, Bekir, “Müze Eğitimi: Temel İlkeler ve Politikalar”, Müze Eğitimi Seminerleri I: Akdeniz Bölgesi Müzeleri, yay. haz. Bekir Onur, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2003, ss. 7-23.

Özsoy, Vedat, “Yabancı Bir Kültürün Öğrenilmesinde Müze Sergisinden Yararlanma”, Gazi Sanat, sy. 2, Ankara 2001, ss. 13-24.

Özsoy, Vedat, “Resim-iş (Sanat) Öğretmeni Eğitimine Yönelik Lisansüstü Programlarda Müze Eğitiminin Yeri ve Önemi”, Sanat Eğitimi Sempozyumu: Türkiye’de Sanat Eğitimi ve Öğretmen Yetiştirme, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası, Ankara 2002, ss. 59-72.

Özsoy, Vedat, Görsel Sanatlar Eğitimi : Resim-iş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2003.

Özsoy, Vedat, “Sanat (Resim) Eğitiminde Müze ve Okul İşbirliği ve Müzeye Dayalı Bazı Öğretim Yöntemleri”, Milli Eğitim Dergisi - 150, <http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/153-154/ozsoy.htm>, 2003.

Özsoy, Vedat – Mercin, Levent, “Sanat (Resim) Müzelerin Kullanılmasında İlgili Kurum ve Kuruluşların Karşılıklı Görev ve Yükümlülükleri”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, C.I, sy. 3, Ankara 2003, ss. 303-319.

Öztürk, Faruk, “Türk Eğitim Düşüncesi Tarihinde Müze Kavramının Düşünsel Temelleri Satı Bey ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu Örneği”, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul 2000, ss.187-200.

Padro, Carla et. al., “Towards the Building of a Profession: Museum Education Identity and Cultural Theory”, Essay on Education Through Art: Time Passing and Time Enduring, ed.by Mariusz Samoraj, Warsaw 2000, ss. 131-137.

Paykoç, Fersun – Baykal, Serçin, “Müze Pedagojisi: Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma”, Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul 2000, ss.102-113.

Paykoç, Fersun, “Türkiye’de Müze Eğitimi Uygulamaları: Tarihçe ve Örnekler”, Müze Eğitimi Seminerleri I: Akdeniz Bölgesi Müzeleri, yay. haz. Bekir Onur, Suna-İnan Kırak Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya 2003, ss. 49-59.

Perdahcı, Nurcan, “Türkiye’de Müzelerin Sanat Eğitimindeki Gerekliiliği Anadolu’yu Tanıma ve Tanıtmadaki Rolü”, II. Sanat Eğitimi Sempozyumu: Resim-iş Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2004, ss. 297-305.

Riviere, G.H., Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında Unesco Bölge Semineri, çev. Selma İnal, Icom Türkiye Milli Komitesi Yayınları, Sayı: 1, İstanbul 1962.

San, İnci, “Müze Eğitimbilimi Nasıl Gelişti?”, Milliyet Sanat, sy. 444, İstanbul 1998, ss. 21-23.

San, İnci, Sanat Eğitim Kuramları, Ütopya Yayınevi, Ankara 2003.

Seidel, Stefan – Kenneth, Hudson, Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik, çev. Bahri Ata, yay. haz. Bekir Onur, Ankara Üniversitesi Sos.Bil.Ens. Yayınları, no: 12, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1999.

Shabbar, Nihad, “Çocuklar İçin Müze Eğitimi”, Kent, Toplum, Müze: Deneyimler-Katkılar, ed. Burçak Madran, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Numune Matbaacılık, İstanbul 2001, ss. 68-73.

Türkdoğan, Galip, Sanat Eğitimi Yöntemleri, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1984.

Türkiye Müzeleri, T.C. Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara 2002.

Ünver, Erdem, Sanat Eğitimi, Nobel Yayın, Ankara 2002.

Yalman, Bedri, İznik, Bursa Rotary Kulübü, Üniform Matbaacılık, y.y., t.y.

Yalman, Bedri, Bursa, Yenilik Basımevi, İstanbul 1984.

Yalman, Bedri, “Bursa’nın Kültür Varlıkları”, Düşkapı Bursa, yön. Ertuğrul Kaan, Pera Basın-Yayın, Bursa 2002, ss. 245-267.

Yücel, Erdem, Türkiye’de Müzecilik, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Kanaat Matbaası, İstanbul 1999.

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1 :** Athena Büstü
- Resim 2 :** Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Çalışması, Tuğçe İnan, 7. sınıf.
- Resim 3 :** Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Çalışması, Alican Başoğlu, 7. sınıf.
- Resim 4 :** Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Çalışması, Elif Erden, 7. sınıf.
- Resim 5 :** Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Çalışması, Buğra Aytar, 7. sınıf.
- Resim 6 :** Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Çalışması, Esmâ Atalay, 7. sınıf.
- Resim 7 :** Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Çalışması, Özlem Namlı, 7. sınıf.
- Resim 8 :** Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Çalışması, İpek Yentürk, 7. sınıf.
- Resim 9 :** Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Çalışması, Dilay İlhan, 7. sınıf.
- Resim 10 :** Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Çalışması, Ömer Faruk Altun, 7. sınıf.
- Resim 11 :** Yıldırım Ticaret Borsası İlköğretim Okulu, 2002-2003 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Çalışması, Mehmet Dilmenler, 7. sınıf.
- Resim 12 :** Zeus ve Athena ile ilgili bilgi aktarımı.
- Resim 13 :** Müzede uygulanan drama çalışması.
- Resim 14 :** Athena'nın resmedilme aşaması.
- Resim 15 :** Gezi sonrasında artık malzemelerle yüzey düzenlenme.
- Resim 16 :** Dağıtılan fotoğraflara bakarak eserin resmedilmesi.
- Resim 17 :** Bir öğrenci çalışması.
- Resim 18 :** Dağıtılan fotoğraflara bakarak eserin resmedilmesi.
- Resim 19 :** Resimlerin artık malzemelerle yüzey düzenleme aşaması.

EKLER

EK-1 : Ünite Planı I, Ünite Planı II

EK-2 : İzin Belgesi

EK-3 : Anket Formu

EK-4 : Grafikler

EK-1: Ünite Planı I, Ünite Planı II

- ÜNİTE PLANI I -

Ünitenin Adı : Müze Eğitimi Uygulaması (Artık malzemelerle yüzey düzenleme çalışması)

İçerik : Arkeoloji müzesine bir gezi düzenlenerek, belirlenen bir eser üzerinde sanat eleştirisi yapmak ve müze ortamında eseri resmederek daha sonra artık malzemelerle yüzey düzenlemesi oluşturmak .

Sınıf : 7 – A (Müzeye giden öğrenciler - 10 kişi)

Süre : 3 Hafta (6 Ders saati)

Hedefler :

1. Müze eğitimi yoluyla sanatı, sanat eserlerini, tarihi ve kültürel miraslarımızı koruma ve sevme bilincini edinebilme
2. Müzede bulunan eserleri sanat tarihsel açıdan inceleyebilme ve önemini kavrayabilme
3. Bir müze gezisi sırasında nasıl davranılması ve hangi kurallara uyulması gerektiği konusunda bilgi sahibi olabilme
4. Sanat eleştirisi yoluyla müzede bulunan bir eserin özelliklerini daha iyi kavrayabilme
5. Müze ortamında bir eseri resmedebilme
6. Resmedilen eserin yüzeyini artık malzemeleri kullanarak düzenleyebilme
7. Artık malzemelerin ekonomik olduğunu ve biçimlendirmede çok farklı imkanlar sunabileceğini keşfedebilme
8. “Dinamizmi ve özgünlüğü gerçekleştirerek yaratıcılığa katkıda bulunabilme” (İlköğretim Okulu Resim-iş Programı, 2002: 39)

Gereçe : Müzelerin eğlenceli ve ilgi çekici yerler haline getirilmesi ve müzede bulunan eserlerin, çocukların ilgisini çekecek yöntemlerle tanıtılması öğrenmeyi zevkli bir etkinliğe dönüştürür. Tarihi eser incelemesi sırasında sanat eleştirisi sorularıyla öğrenci esere daha dikkatli bakmayı öğrenir. Müzede bulunan bir eserin resmedilip iki boyutlu yüzeye aktarılması, eser ile ilgili öğrenilen bilgilerin kalıcılaşmasını sağlar ve daha sonra artık malzemelerle yüzey düzenlemesi oluşturulması, günlük yaşamımızda kullandığımız malzemelerden arta kalanların nasıl değerlendirilebileceğinin kavranmasına yardımcı olur. Bu çalışmada yer alan müze gezisi sırasında müzede uyulması gereken kurallar öğrenilir.

Araç ve Gereç :

- 35x50 boyutunda resim kağıdı
- 35x50 boyutunda mukavva altlık
- Resim kalemi
- Silgi
- Artık malzemeler (ip, boncuk, gazete, dergi, kurdele...)
- Yapıştırıcı
- Maket bıçağı, makas

Diğer Alanlarla İlişkisi :

Tarih, Arkeoloji, Mitoloji, Yaratıcı Drama.

Adı Soyadı :

Numarası :

- SANAT ELEŞTİRİSİ SORULARI -

Betimleme

- ◆ Eserin adı nedir?
- ◆ İncelediğiniz eser hangi sanat formudur? (Resim, heykel, seramik...)
- ◆ Eserin konusu nedir? (Tanrı, tanrıça, insan, hayvan, diğer...)
- ◆ Eser ne renktir?
- ◆ Eser hangi malzemeden yapılmıştır? (Taş, pişmiş toprak, tahta, cam, diğer...)

Çözümleme

- ◆ Eser hareketli mi yoksa durağan mı görünüyor?
- ◆ Eser dengeli duruyor mu?Eserin dengesini ne sağlamış?
- ◆ Eserin ölçüleri insana oranla nasıl? (Daha büyük, daha küçük, yakın ölçülerde)
- ◆ Eserde vurgulanan bir nokta var mı?Varsa nedir?
- ◆ Eserin nasıl bir dokuya sahiptir? (Pürüzlü, sert, yumuşak, düz, diğer...)

Yorumlama

- ◆ Eserde nasıl bir ifade var?
- ◆ Esere baktığınızda nasıl bir tat alıyorsunuz? (Tatlı, acı, ekşi, tuzlu, diğer...)
- ◆ Esere baktığınızda nasıl bir koku alıyorsunuz?
- ◆ Esere baktığınızda nasıl bir ses duyuyorsunuz?
- ◆ Esere baktığınızda neler hissediyorsunuz?

Yargı

- ◆ Bu eser sizce önemli midir? Neden?
- ◆ Bu eseri satın alıp evinize koymak ister miydiniz?
- ◆ Bu esere yeni bir ad verseydiniz ne derdiniz?
- ◆ Bu eser sizin duygularınızı etkiledi mi? Neden?

SANAT TARİHİ :

Müze : Sanatsal, kültürel, tarihsel ve bilimsel eserlerin sergilendiği yapılara denir. Müzeler, insan emeğini ve tabiat varlıklarını, olaylarını en iyi temsil eden örneklerinin bulunduğu ve bunların insan bilgisinin gelişmesi için sunulduğu birer eğitim-öğretim kuruluşlarıdır. Günümüzdeki tersine eski çağlarda eski eserlerin bir araya getirilmesi sadece tapınaklarda olurdu ve bu eserleri sadece belli kişiler görebilirdi.

Müze kelimesinin aslı Yunanca olan “Mousa”dan gelmektedir. Mousa, Yunan mitolojisinde (Mitoloji: Bir milletin yarattığı ve inandığı efsanelerin tümüne verilen isim) baş tanrı Zeus ile Mnemosyne’den meydana gelen dokuz kızın her birine verilen addır. Bunlar birer ilham perisidir. Güzel sanatlarla uğraşan ve çevresine akıl, düşünce, yaratıcılık aşılayan çok güzel kızlardır (ilham perileri).

Müzeler geçmişimizin, bugünümüzün gelecek için korunduğu kurumlardır. Toplumun geçmişteki değerlerini ve geleceğini şekillendiren yapıtları toplayan, araştıran, koruyan, sergileyen, belgelendiren, yayımlayıp tanıtan yerlerdir.

Müzenin başlıca görevlerinden biri, insanın, dünyanın tüm bölümlerindeki tarihini bizim için canlandırmak; insanın içinde yaşadığı çevreyi tanımakta nasıl ilerlediğini, sanatların, tekniklerin, kültürün ve uygarlığın nasıl geliştiğini bize göstermektir. Ayrıca müzeler toplumu birleştirme görevi de verilmiştir.

“Müzeler çalışmalarını beş ana amaç doğrultusunda yürütürler:

1. Toplamayı sağlama 2. Belgeleme 3. Koruma 4. Sergileme 5. Eğitim

“Müzelerin topluma katkıları şöyle özetlenebilir:

- Müzeler, geçmiş değerleri korur ve sunarlar
- Müzeler, sistematik biçimde belli eserleri sunduklarından günümüze gelmiş değerleri gösterirler
- Geleceği yönlendirecek değerleri yerleştirirler
- Yeni toplumsal değerler oluştururlar
- İnsancıl değerleri geliştirirler
- Toplumun bilimsel ve sanatsal gelişimine katkıda bulunurlar
- İnsanların kendi toplumlarını tanımalarını sağlarlar
- Toplumların birbirlerini tanımalarını sağlarlar” (Atagök, 1994: 74-75)

“Müze türleri şöyle sıralanabilir:

1. Sanat müzeleri
2. Modern sanat müzeleri
3. Arkeoloji ve tarih müzeleri
4. Etnoğrafya ve folklor
5. Doğal bilim müzeleri
6. Bilim ve Fen müzeleri
7. Bölge müzeleri
8. Uzmanlık müzeleri
9. Üniversite müzeleri” (Riviere, 1962)

Arkeoloji : İlk uygarlıkları araştıran ve inceleyen bilimdir. İki bölüm altında incelenir: Klasik Arkeoloji (Yunan, Roma, Etrüsk) ve Doğu Arkeolojisi (Mısır, Mezopotamya, Hitit).

Yunanca'da arkhaios; eski, logos; bilim anlamına gelmektedir. Arkeoloji, eskinin bilimidir. Eski medeniyetleri maddi kalıntıları yoluyla inceleyen bir bilim dalıdır.

Arkeoloji müzeleri de; ortadan kaybolmuş kültürlerle ilgili olan ve kültürlerin incelenmesinde kazılardan büyük oranda yararlanan müzelerdir.

Athena : Zeus, Olympos tanrılarının egemenliğini kurduktan sonra ilkin Okeanos kızı Metis tanrıçayla birleşir. Metis Yunanca akıl, us, düşünme gücü demektir. Tanrılar tanrısının kendine ilk eş olarak Metis'i seçmesi anlamlıdır, ama onu gebe bıraktıktan sonra dölüyle birlikte kendi gövdesine alması daha da derin bir anlam taşır: Akıl gücü ve ancak onun aracılığıyla elde edilebilen dünya egemenliği baş tanrıdan ayrılamamakta, ürünleri de ancak onun kafasından çıkabilmektedir.

Bir efsaneye göre, tanrıça Athena babası Zeus'un kafasından silahlı ve elinde kargısı olarak doğmuştur. İlyada'da Athena bir savaş tanrıçası olarak çıkar karşımıza. Bu erdem tanrıçası hiç haktan yana görünmez, davranışları hep hırs ve tutkuların etkisiyle olur. (Erhat, 1993: 71)

ÖĞRETİM SÜRECİ

Öğretmenin Hazırlığı :

- Öntest, sontest
- Arkeoloji müzesiyle ilgili genel bilgiler
- Sanat eleştirisi soruları
- Gezi değerlendirme soruları
- 35 x 50 cm boyutunda mukavva

Öğrenci Hazırlığı :

- 35x50 cm boyutunda resim kağıdı
- Artık malzemeler (ip, boncuk, gazete, dergi, kurdele...)
- Sıralara sermek için gazete
- Yapıştırıcı

Güdüleme:

Bu çalışmada öğrenciyi güdüleme amaçlı ön-test, son-test, sanat eleştirisi ve gezi değerlendirme soruları ile soru-cevap, anlatım, gezi-gözlem ve uygulama yöntemleri kullanılmıştır.

Müze gezisi öncesinde; öğrencilere uygulanan ön-test soruları ile müzeler hakkındaki bilgileri sınanır. Müzelerle ilgili genel bilgi verilerek soru-cevap yöntemiyle pekiştirme yapılır. Müze kelimesinin mitolojik açıklaması, günümüzde kullanılan anlamı ve müze türleri anlatılır.

Müzedeki uyulması gereken kurallar hakkında bilgi verilir.

Zaman Kapsülü adlı özgün düşünme egzersizi uygulanır. Bu egzersizden önce, şu içerik doğrultusunda öğrenciyi bilgilendirilir: "Nesneleri bir zaman kapsülüne yerleştirmek büyük bir sorumluluktur. Yapılan seçimler, bizim zamanımızda dünyanın neye benzediğini gelecek kuşaklara gösterecektir. Geleceğe şimdiki zamanı anlatmak üzere zaman kapsülüne hangi nesnelerin konulacağı belirlenir. Bu görev grup olarak ya da bireysel olarak yapılabilir. Nesnelerin boyutları sınırlı olacak ve hiçbirisi bir kitap

boyutundan daha büyük olmayacak en fazla 7 nesne seçilebilir (esnek düşünme). Sonra her çocuğa bir ödül verilir. Her biri gelecek kuşaklara kendi kişisel mesajı olacak sekizinci bir nesne seçmekte özgür bırakılır. Bu nesne, yazılı bir belge ya da mektup dışında herhangi bir şey olabilir (özgün düşünme). Zaman kapsülünde yer alacak nesnelere gözden geçirilir. Şimdiki zamandan 200 yıl sonra yaşayacak ve kapsülü açacak insanlar olduğuna farz edilir. Bu nesnelere öğrenilebilecek şeylerin çeşitliliği nedir? Her nesneden birçok şey düşünülebilir (esnek düşünme)." (Gartenhaus, 2000: 40)

Bu yönergeler ve bilgiler doğrultusunda öğrencilerden zaman kapsülüne konmak üzere 7 genel, 1 kişisel nesne seçmeleri istenir ve istekli birkaç öğrencinin seçtiği nesnelere tahtaya yazılır. Daha sonra diğer öğrencilerle birlikte, 200 yıl sonrasında bu zaman kapsülünü açtıkları farz edilerek içerisindeki nesnelere hakkında konuşulur. Bu nesnelere gelecekteki insanlara günümüz ile ilgili ne gibi bilgiler verebileceği tartışılır.

Müze bulunan eserlerin arasından seçilen Athena büstünün mitolojik hikayesi öyküleştirilerek anlatılır.

Müze gezisi sırasında; üç istekli öğrenciye müzede bulunan büstlerden Medusa, Athena ve Zeus'un rolleri dağıtılır, diğerleri de halk rolünü üstlenerek bir drama çalışması yaparlar. Yine gezi sırasında Athena büstüne yönelik sanat eleştirisi soruları, gezi sonrasında ise son-test ve gezi değerlendirme soruları yöneltilir.

Müze bulunan Athena büstü, aşağıdaki sıralamayla uygulama kapsamına alınmıştır:

Uygulama (Adım Adım):

1. Müze gezisi sırasında Athena büstüne yönelik sanat eleştirisi soruları sorulur.
2. Daha sonra Athena büstünün resmi yaptırılır.
3. Müze gezisi sonrasında öğrencilerden, yaptıkları resimlerin üzerine yapıştırmaları için uygun artık malzemeleri seçmeleri söylenir.
4. Uygun malzemeler belirlendikten sonra bunların düzgünce yapıştırılarak resim üzerine yüzey düzenleme yapılması istenir.

Güvenlik Önlemleri :

- Maket bıçağı ve makas kullanımında dikkatli olunması konusunda öğrenciler uyarılır.
- Yapıştırıcıların zararları söylenerek göz ve ağız ile temasından kaçınılması gerektiği hatırlatılır.

Temizlik :

Artık malzemelerle çalışırken sıraların üzerine gazete kağıdı serilmesi ve çalışma sonunda bunların çöpe atılarak sınıf temizliğinin sağlanması söylenir.

Değerlendirme :

Öğrencilerin uygulama çalışmalarında notla değerlendirme yapılmamıştır. Ama önerilen notlandırma kriterleri şu şekildedir:

Tablo 14.

Öğrenci çalışmalarının değerlendirme ölçütleri

DAVRANIŞLAR	DERECELENDİRME
Sanatsal öğeleri anlamlı ve amacına uygun kullanabilme becerisi	30 puan
Yüze düzenleme aşamasında yaratıcı ve özgün arayışlar geliştirebilme becerisi	30 puan
Malzemelerini eksiksiz getirme	10 puan
Sınıf içinde uyumlu ve işbirliğine, paylaşma açık olma	15 puan
Planlı, temiz ve düzenli çalışabilme becerisi	15 puan
TOPLAM	100 puan

Ön-test ve son-test soruları 10'ar puan üzerinden değerlendirilmiştir.

Müze gezisi sonrasında öğrenciye yöneltilen “Gezi Değerlendirme Soruları”, öğrencinin genel anlamda müze gezisinden hoşlanıp hoşlanmadığını, bu etkinlik sırasında hissettiği duyguları, bir dersi müze eğitimi yoluyla işlemenin öğrenci üzerinde ne gibi etkiler bıraktığını öğrenme amaçlı olup notla değerlendirmeye tabi tutulmamıştır.

Adı Soyadı :

Numarası :

- ÖN TEST -

1. Müze nedir? (2 puan)

2. Bildiğiniz müze türlerini sıralayınız. (2 puan)

3. Müzeleri korumalı mıyız? Neden? (2 puan)

4. Artık malzeme deyince ne anlıyorsunuz? (2 puan)

5. Sizce artık malzemelerle çalışmanın ne gibi faydaları vardır? (2 puan)

Adı Soyadı :
Numarası :

- SON TEST -

1. Aşağıdakilerden hangisi müze tanımına **en uygun** seçenektir? (2 puan)
- Eskiden kalmış ve insan elinden çıkmış tüm eserlerin sergilendiği yapılardır.
 - Sanatsal, kültürel, tarihsel ve bilimsel eserlerin sergilendiği kurumlardır.
 - Eğlence amaçlı bir tür gezinti alanıdır.
 - Eski insanların yaşadığı yerlerdir.
2. Aşağıdaki müze türlerinden bildiklerinizi işaretleyiniz. (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) (2 puan)
- Arkeoloji Müzesi
 - Etnoğrafya Müzesi
 - Sanat Müzesi
 - Bilim Müzesi
 - Tarih Müzesi
 - Doğa Tarihi Müzesi
 - Diğer (.....)
3. "Athena" büstü hangi müzemizde bulunmaktadır? (1 puan)
- Bursa Etnoğrafya Müzesi
 - Bursa Arkeoloji Müzesi
 - Bursa Resim ve Heykel Müzesi
 - Bursa Türk-İslam Eserleri Müzesi
4. "Mousa", eski Yunan mitolojisinde baş tanrı Athena ve karısı Mnemosyne'nin yedi kızının her birine verilen addır. Yukarıdaki cümlede altı çizili sözcüklerin hangisi veya hangileri bilgi açısından yanlıştır? (1 puan)
- Yunan
 - Athena
 - Mnemosyne
 - Athena – Yedi
 - Yedi
5. Müzelerin önemini en iyi anlatan seçenek aşağıdakilerden hangisidir? (2 puan)
- İnsanların, hem kendi hem de farklı kültürlerin geçmişten günümüze yaşayış biçimlerini öğrenmelerini sağlar.
 - Maddi değeri oldukça yüksek olan sanatsal ve tarihsel eserleri barındırır.
 - Çevremizi güzelleştiren yapılardır.
 - Eski insanların emek vererek oluşturduğu eşyaları korur.

6. Aşağıdakilerden hangisi artık malzemeyi en iyi tanımlar? (1 puan)

- a) Önceden yapılmış resim ve çalışmalardan arta kalanlara denir.
- b) Hiçbir işte kullanılmayan ve hiçbir amaca hizmet etmeyen malzemelere denir.
- c) Eğitsel değeri yüksek, günlük yaşamda işlevselliği düşük olan tüm doğal ve yapay malzemelere denir.

7. Aşağıdakilerden hangisi artık malzemelerin faydalarından değildir? (1 puan)

- a) Artık malzeme, yaratıcılığı geliştirir.
- b) Artık malzeme, ekonomiktir.
- c) Artık malzeme, çevreyi kirletmez
- d) Artık malzeme, kolay temin edilir.

Adı Soyadı :

Numarası :

- GEZİ DEĞERLENDİRME SORULARI -

1. Müze gezisi hoşunuza gitti mi? Neden?
2. Müze gezisi sırasında neler hissettiniz ve öğrendiniz? Yazınız.
3. Artık malzemeler konusunun müzeye gidilerek işlenmesi ve uygulama için bir tarihi eser seçilmesi konusundaki duygu ve düşüncelerinizi yazınız.
4. Resim-iş Eğitimi dersi dışında herhangi bir dersi de müze etkinlikleriyle işlemek ister misiniz? Neden?
5. Athena'nın resmini, müzede bulunan gerçek büstüne bakarak mı yoksa fotoğrafına bakarak mı çizmeyi tercih ederdiniz? Neden?
6. Genel anlamda bu 3 haftalık ders uygulamasının sizde uyandırdığı etkiler nelerdir? Bu etkilenme sürecinde müze gezisinin rolü nedir?

KAYNAKLAR

İlköğretim Okulu Resim-iş Programı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2002.

Atagök, Tomur
“Kültür ve Toplum”, I. Müzecilik Sempozyumu, D.K.K. Basımevi, İstanbul 1994.

Riviere, G. H.
Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında Unesco Bölge Semineri, çev. Selma İnal, Icom
Türkiye Milli Komitesi Yayınları, sayı: 1, İstanbul 1962.

Erhat, Azra
Mitoloji Sözlüğü, İstanbul 1993.

Gartenhaus, Alan R.
Yaratıcı Düşünme ve Müzeler, çev. Ruhiser Mergenci, Bekir Onur, yay.haz. Bekir
Onur, Ankara Üni. Çokaum Yayınları, Ankara 2000.

MÜZE GEZİSİ SIRASINDA ÖĞRENCİ FAALİYETLERİ

Resim 12 - Zeus ve Athena ile ilgili bilgi aktarması.

Resim 13 - Müzede uygulanan drama çalışması.

Resim 14 – Athena'nın resmedilme aşaması.

Resim 15 – Müze gezisi sonrasında resimlerin artık malzemelerle yüzey düzenleme çalışması.

- ÜNİTE PLANI II -

Ünitenin Adı : Artık malzemelerle yüzey düzenleme çalışması.

İçerik : Arkeoloji müzesinde bulunan bir eserin fotoğrafı üzerinde sanat eleştirisi yapmak ve sınıf ortamında eseri resmederek daha sonra artık malzemelerle yüzey düzenlemesi oluşturmak .

Sınıf : 7 – A (Müzeye gitmeyen öğrenciler - 10 kişi)

Süre : 3 Hafta (6 Ders saati)

Hedefler :

1. Sanatı, sanat eserlerini, tarihi ve kültürel miraslarımızı koruma ve sevmeye bilincini edinebilme
2. Tarihi eserleri sanat tarihsel açıdan inceleyebilme ve önemini kavrayabilme
3. Bir müze gezisi sırasında nasıl davranılması ve hangi kurallara uyulması gerektiği konusunda bilgi sahibi olabilme
4. Sanat eleştirisi yoluyla bir eserin özelliklerini daha iyi kavrayabilme
5. Bir eseri fotoğrafına bakarak resmedebilme
6. Resmedilen eserin yüzeyini artık malzemeleri kullanarak düzenleyebilme
7. Artık malzemelerin ekonomik olduğunu ve biçimlendirmede çok farklı imkanlar sunabileceğini keşfedebilme
8. “Dinamizmi ve özgünlüğü gerçekleştirerek yaratıcılığa katkıda bulunabilme” (İlköğretim Okulu Resim-iş Programı, 2002: 39)

Gerekeçe : Tarihi eser incelemesi sırasında sanat eleştirisi sorularıyla öğrenci esere daha dikkatli bakmayı öğrenir. Müzede bulunan bir eserin fotoğrafına bakarak resmedilip iki boyutlu yüzeye aktarılması, eser ile ilgili öğrenilen bilgilerin kalıcılığını sağlar. Daha sonra, yapılan resmin yüzeyinin artık malzemelerle düzenlenmesi, günlük yaşamımızda kullandığımız malzemelerden arta kalanların nasıl değerlendirilebileceğinin kavranmasına yardımcı olur. Müzelerde uyulması gereken kurallar öğrenilir. Bu dersin müze gezisi etkinliği yapılmadan sınıf ortamında gerçekleştirilmesinin nedeni, ders sonunda elde edilen sonuçların, aynı dersin müze eğitimi uygulaması yoluyla yapıldığında ortaya çıkan sonuçlarından farklı olup olmadığını belirlemek ve her iki derste öğrenilen bilgileri ve yapılan uygulama çalışmalarını karşılaştırmaktır.

Araç ve Gereç :

- 35x50 boyutunda resim kağıdı
- 35x50 boyutunda mukavva altlık
- Resim kalemi
- Silgi
- Artık malzemeler (ip, boncuk, gazete, dergi, kurdele...)
- Yapıştırıcı
- Maket bıçağı, makas

Diğer Alanlarla İlişkisi :

Tarih, Arkeoloji, Mitoloji.

Öğrencilere yöneltilen *sanat eleştirisi soruları* ve aktarılan *sanat tarihi bilgileri*, Ünite Planı I'de yer alan sanat eleştirisi soruları ve sanat tarihi bilgileri ile aynıdır.

ÖĞRETİM SÜRECİ

Öğretmenin Hazırlığı :

- Öntest, sontest soruları
- Arkeoloji müzesiyle ilgili genel bilgiler
- Resmedilecek olan Athena büstünün fotoğrafı (5 adet)
- Sanat eleştirisi soruları

Öğrenci Hazırlığı :

- 35x50 boyutunda resim kağıdı
- Artık malzemeler (ip, boncuk, gazete, dergi, kurdele...)
- Sıralara sermek için gazete
- Yapıştırıcı

Güdüleme:

Bu çalışmada öğrenciyi güdüleme amaçlı ön-test, son-test ve sanat eleştirisi soruları ile soru-cevap, anlatım ve uygulama yöntemleri kullanılmıştır.

Öğrencilere uygulanan ön-test soruları ile müzeler hakkındaki bilgileri sınanır. Müzelerle ilgili genel bilgi verilerek soru-cevap yöntemiyle pekiştirme yapılır. Müze kelimesinin mitolojik açıklaması, günümüzde kullanılan anlamı ve müze türleri anlatılır.

Müzedede uyulması gereken kurallar hakkında bilgi verilir.

*Zaman Kapsülü** adlı özgün düşünme egzersizi uygulanır.

Müzedede bulunan eserlerin arasından seçilen Athena büstünün mitolojik hikayesi öyküleştirilerek anlatılır.

Ders sırasında Athena büstünün fotoğrafı gösterilerek sanat eleştirisi soruları, ders sonunda ise son-test soruları yöneltilir.

Müzedede bulunan Athena büstü, aşağıdaki sıralamayla uygulama kapsamına alınmıştır:

Uygulama (Adım Adım):

1. Sınıf ortamında Athena büstünün fotoğrafına yönelik sanat eleştirisi soruları sorulur.
2. Daha sonra yine fotoğrafa bakarak Athena büstünün resmi yaptırılır.
3. Öğrencilerden, yaptıkları resimlerin üzerine yapıştırmaları için uygun artık malzemeleri seçmeleri söylenir.
4. Uygun malzemeler belirlendikten sonra bunların düzgünce yapıştırılarak resim üzerine yüzey düzenlemesi yapılması istenir.

Güvenlik Önlemleri :

- Maket bıçağı ve makas kullanımında dikkatli olunması konusunda öğrenciler uyarılır.
- Yapıştırıcıların zararları söylenerek göz ve ağız ile temasından kaçınılması gerektiği hatırlatılır.

*Zaman Kapsülü adlı egzersiz ile ilgili bilgi, EK-1: Ünite Planı I'de bulunmaktadır.

Temizlik :

Artık malzemelerle çalışırken sıraların üzerine gazete kağıdı serilmesi ve çalışma sonunda bunların çöpe atılarak sınıf temizliğinin sağlanması söylenir.

Değerlendirme :

Öğrencilerin uygulama çalışmalarında notla değerlendirme yapılmamıştır. Ama önerilen notlandırma kriterleri Ünite Planı I'de bulunmaktadır.

Ön-test ve son-test soruları 10'ar puan üzerinden değerlendirilmiştir. Bu sorular, Ünite Planı I'de bulunan sorularla aynıdır.

KAYNAKLAR

İlköğretim Okulu Resim-iş Programı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 2002.

Atagök, Tomur
"Kültür ve Toplum", I. Müzecilik Sempozyumu, D.K.K. Basımevi, İstanbul 1994.

Riviere, G. H.
Müzelerin Eğitimdeki Rolü Hakkında Unesco Bölge Semineri, çev. Selma İnal, İcom
Türkiye Milli Komitesi Yayınları, sayı: 1, İstanbul 1962.

Erhat, Azra
Mitoloji Sözlüğü, İstanbul 1993.

Gartenhaus, Alan R.
Yaratıcı Düşünme ve Müzeler, çev. Ruhiser Mergenci, Bekir Onur, yay.haz. Bekir
Onur, Ankara Üni. Çokaum Yayınları, Ankara 2000

**MÜZEYE GİTMEYEN ÖĞRENCİLERİN SINIF ORTAMINDAKİ
DERS UYGULAMA FAALİYETLERİ**

Resim 16 – Dağıtılan Athena fotoğraflarına bakarak eserin resmedilmesi.

Resim 17 – Bir öğrenci çalışması.

Resim 18 – Sınıfta, dağıtılan Athena fotoğraflarına bakarak eserin resmedilmesi.

Resim 19 – Yapılan resimlerin artık malzemelerle yüzey düzenleme aşaması.

EK-2: İzin Belgesi

**T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü**

SAYI : B.08.4.MEM.4.16.00.07-050/
KONU : Anket Uygulaması.

252/6

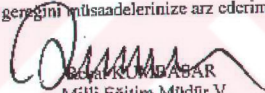
13 HAZİRAN 2003

**İL MAKAMINA
BURSA**

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Tuğba GÜRKAN'ın "İlköğretim İkinci Kademe Müze Eğitiminin Önemi Üzerine Araştırma (Bursa Örneğinde)" konulu tez çalışmasına kaynak oluşturmak amacıyla aşağıda belirtilen ilköğretim okulu öğrencilerine anket çalışması ve müze gezisi yapma isteği, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 22/05/2003 tarih ve 1675 sayılı yazıları ile belirtilmektedir.

Söz konusu anket soruları Nilüfer İlçesi Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünde kurulan komisyon tarafından incelenmiş olup, aşağıda belirtilen ilimiz ilköğretim okulu öğrencilerine uygulanması ile müze gezisi yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde gereğini müsaadelerinize arz ederim.

Mustafa Kemal GABAR
Millî Eğitim Müdürü V.

13 Haziran 2003
M.Özay BEKER
a.
Vekil Yardımcısı

ANKET UYGULANACAK OKULLAR

- 1.Canaydın İlköğretim Okulu
- 2.Farabi İlköğretim Okulu
- 3.Altıparmak Fethi Açanççek İlköğretim Okulu
- 4.Kültürlü Ticaret ve Sanayi Odası İlköğretim Okulu
- 5.Yunus Emre İlköğretim Okulu
- 6.Ticaret Borsası İlköğretim Okulu

MÜZE GEZİSİ UYGULANACAK OKULLAR

- 1.Ticaret Borsası İlköğretim Okulu

EK-3: Anket Formu

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütülen bir yüksek lisans tez çalışmasının gereği olarak düzenlenmiştir. Araştırmanın amacı; İlköğretim II. Kademedeki müze eğitiminin önemi ve gerekliliğini sorgulamak ve sanat eğitiminde etkilerini araştırmaktır. Vereceğiniz cevaplar, araştırmanın şekillenmesi ve konuyla ilgili veri toplanabilmesi açısından önemlidir.

Anket (12) sorudan oluşmaktadır. İsim yazma zorunluluğu yoktur.

İlginize teşekkür ederim.

Tuğba GÜRKAN

Cinsiyetiniz : Kız
 Erkek

ANKET SORULARI

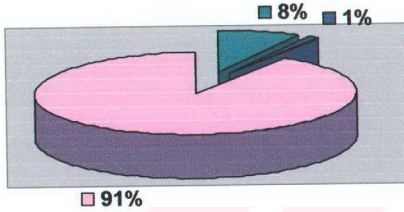
1. Size göre en uygun müze tanımı hangisidir ?
 - a) Eski insanların yaşadıkları yerlerdir.
 - b) Bir tür gezinti alanıdır.
 - c) Sanatsal, kültürel, tarihsel ve bilimsel eserlerin sergilendiği yapılardır.
2. Size göre müzelerin birincil amacı nedir?
 - a) Zengin kişilerin koleksiyonlarını sergileyebilmeleri için
 - b) Farklı toplum ve kültürlerin geçmişten günümüze yaşayış biçimlerini öğretmek için
 - c) Günümüz kültürünü insanlara aşılacak ve öğretmek için
3. Bugüne kadar hiç müzeye gittiniz mi?
 - a) Evet
 - b) Hayır
4. Bugüne kadar müzeye hiç gitmediyseniz gitmek ister miydiniz?
 - a) Evet
 - b) Hayır
5. Eğer gittiyseniz kiminle gittiniz?
 - a) Okul gezisiyle
 - b) Ailemle
 - c) Arkadaş grubuyla
 - d) Yalnız

6. Bugüne kadarki eğitim yaşantınızda müzelerle ve müzelerin önemiyle ilgili bilgi edindiniz mi?
a) Evet
b) Hayır
7. Aşağıdaki müze türlerinden hangilerini biliyorsunuz? (Bu soruda birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)
a) Arkeoloji müzesi
b) Etnografya “
c) Sanat “
d) Çevre “
e) Diğer (.....)
8. Müzelere ne sıklıkla gidiyorsunuz?
a) Haftada bir
b) Ayda bir
c) Yılda bir
d) 3-4 yılda bir
e) Diğer (.....)
9. Müzelere sık gidemiyorsanız nedeni nedir?
a) Zaman yetersizliği
b) Müzelerin ilgi çekici olmayışı
c) Ulaşım sorunu
d) Müzelerle ilgili tanıtım yetersizliği
e) Diğer (.....)
10. Müzeye gidiş nedenleriniz nelerdir?
a) Ödev için
b) Okul gezisi olduğu için
c) Boş zamanları değerlendirmek için
d) Genel kültürümü geliştirmek için
e) Diğer (.....)
11. Müzelerde hangi tür görsel faaliyetler yapılırsa daha çok ilginizi çeker?
a) Müzedeki eserlerin tanıtıldığı belgesel gösterimleri
b) Tarih konulu çizgi filmler
c) Tanıtım filmleri
d) Diğer (.....)
12. Genel olarak müzelere bakış açınız nedir?
a) Sıkıcı ve gereksiz yerler olarak görüyorum.
b) Eğlenceli buluyorum.
c) Hiçbir fikrim yok.
d) Genel kültürümün artmasına yardımcı oluyor.
e) Diğer (.....)

EK-4: GRAFİKLER

Grafik 1.

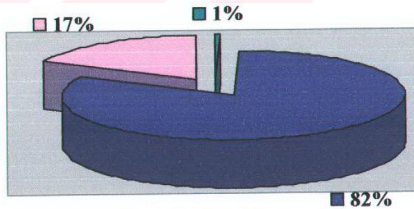
1. Soru: Size göre en uygun müze tanımı hangisidir ?

- Eski insanların yaşadıkları yerlerdir
- Bir tür gezinti alanıdır
- Sanatsal, kültürel, tarihsel ve bilimsel eserlerin sergilendiği yapılar

Grafik 2.

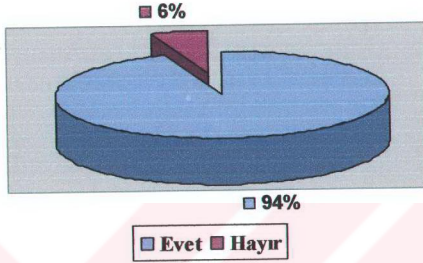
2. Soru: Size göre müzelerin birincil amacı nedir?

- Zengin kişilerin koleksiyonlarını sergileyebilmek
- Farklı toplum ve kültürlerin geçmişten günümüze yaşayış biçimlerini öğretmek
- Günümüz kültürünü insanlara aşlamak ve öğretmek

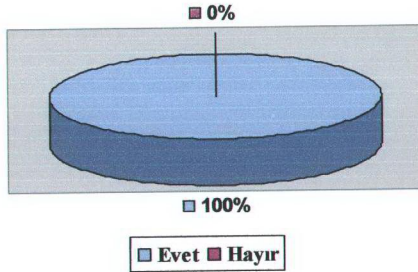
Grafik 3.

3.Soru: Bugüne kadar hiç müzeye gittiniz mi?

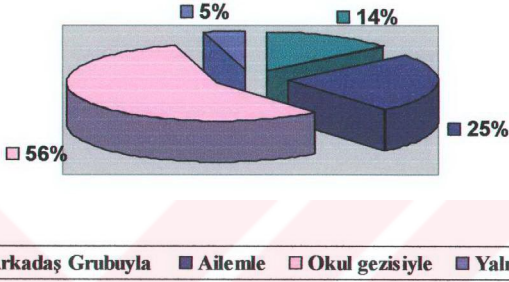
Grafik 4.

4. Soru: Bugüne kadar müzeye hiç gitmediyseniz gitmek ister miydiniz?

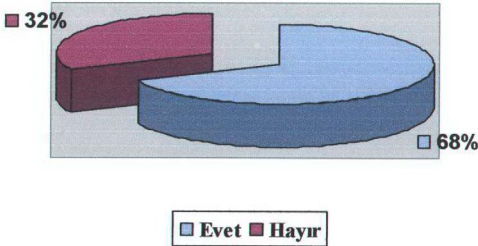
Grafik 5.

5. Soru: Eğer gittiyseniz kiminle gittiniz?

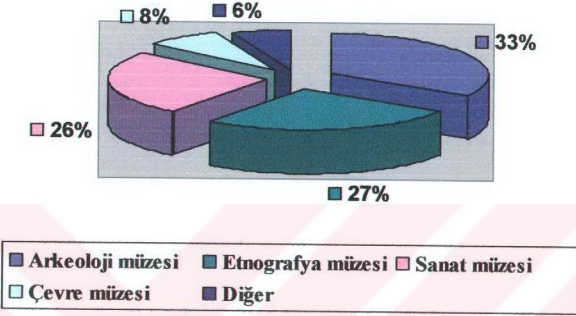
Grafik 6.

6.Soru: Bugüne kadarki eğitim yaşantınızda müzelerle ve müzelerin önemiyle ilgili bilgi edindiniz mi?

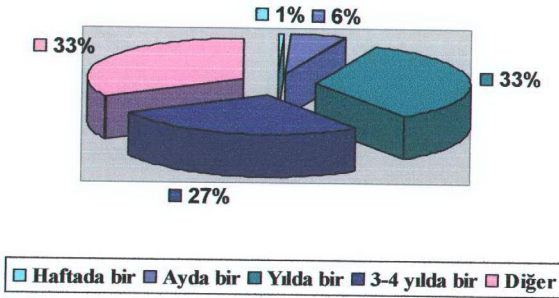
Grafik 7.

7. Soru: Aşağıdaki müze türlerinden hangilerini biliyorsunuz?

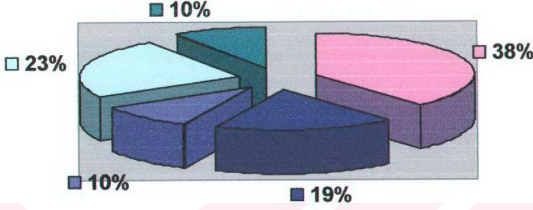
Grafik 8.

8. Soru: Müzelere ne sıklıkla gidiyorsunuz?

Grafik 9.

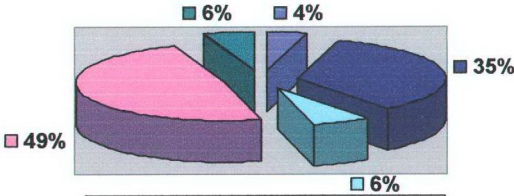
9. Soru: Müzelere sık gidemiyorsanız nedeni nedir?

■ Zaman yetersizliği ■ İlgi çekici olmayışı ■ Ulaşım sorunu
■ Tanıtım yetersizliği ■ Diğer

Grafik 10.

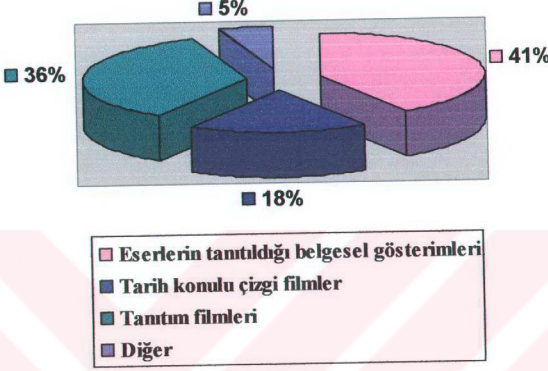
10. Soru: Müzeye gidiş nedenleriniz nelerdir?

■ Ödev için
■ Okul gezisi olduğu için
■ Boş zamanlarımı değerlendirmek için
■ Genel kültürümü geliştirmek için
■ Diğer

Grafik 11.

11. Soru: Müzelerde hangi tür görsel faaliyetler yapılırsa daha çok ilginizi çeker?

Grafik 12.

12. Soru: Genel olarak müzelere bakış açınız nedir?

